

HERBESTEMMING VAN CHARBONNAGE DU GOUFFRE

De herintegratie van de mijnste in de lokale maatschappij

door
Valerie Spreuwers

Promotor: Marijn van de Weijer
Begeleider: Vittorio Simoni

Masterproef Interieurarchitectuur
Afstudeerrichting Herbestemming
Academiejahr 2015-2016

Universiteit Hasselt
Faculteit Architectuur en Kunst
Diepenbeek

DANKWOORD

Graag wil ik iedereen bedanken die mij geholpen en gesteund heeft bij het realiseren van dit onderzoek.

Allereerst gaat mijn dank uit naar Marijn van de Weijer, mijn promotor, voor de begeleiding bij het onderzoek en naar Vittorio Simoni, voor de begeleiding bij het ontwerpen.

Ook wil ik graag Bie Plevoets bedanken voor alle hulp bij de realisatie van deze thesis.

Verder wil ik Alain Vanderputten (adjunct directeur van de dienst ruimtelijke ordening van Charleroi) en Quentin Vanhoutte (van de dienst ruimtelijke ordening van Châtelet)

bedanken voor alle hulp en informatie tijdens het onderzoeksproces.

Tot slot wil ik mijn gezin, mijn vriend en mijn nonkel bedanken voor alle steun waarop ik kon rekenen tijdens het onderzoek.

INHOUDSOPGAVE

Abstract	7
Inleiding	9
1. Context	9
2. Onderzoeksraag	9
3. Methodologie	10
HOOFDSTUK 1: DE ONTGINNING VAN STEENKOOL IN BELGIË MET ZIJN ONTWIKKELINGEN	13
1.1 Waalse steenkoolbakkens	16
1.2 Vlaamse steenkoolbakkens	18
1.3 Resterende mijnsites in België	20
Conclusie toegepast op Charbonnage du Gouffre	22
HOOFDSTUK 2: HOE OMGAAN MET DIT BELANGRIJK HOOFDSTUK UIT ONZE GESCHIEDENIS	25
2.1 Beleid Vlaamse en Waalse regering	28
2.1.1 Toekomstig beleid cultureel erfgoed	28
2.1.2 Toekomstvisie ruimtelijke ordening	32
Conclusie toegepast op Charbonnage du Gouffre	39
HOOFDSTUK 3: DE STAD CHÂTELET	41
3.1 Geschiedenis	43
3.2 Châtelet vandaag de dag	44
3.3 Analyse van de omgeving	46
3.3.1 De mobiliteit	46
3.3.2 De industrie zones	48
3.3.3 De groene zones	50
3.4 Toekomstige beleidsvoering	52
Conclusie toegepast op Charbonnage du Gouffre	55

HOOFDSTUK 4: CASESTUDIE CHARBONNAGE DU GOUFFRE N°10

58	4.1 Geschiedenis
62	4.2 Analyse van domein en pand
74	4.3 Classificatie
76	4.4 Analyse van de directe omgeving
78	4.5 Naar een programma
78	4.5.1 Concept
78	4.5.2 Doelgroep
79	4.5.3 Programma
81	4.6 SWOT-analyse

Besluit

82

HOOFDSTUK 5: ONTWERP

87

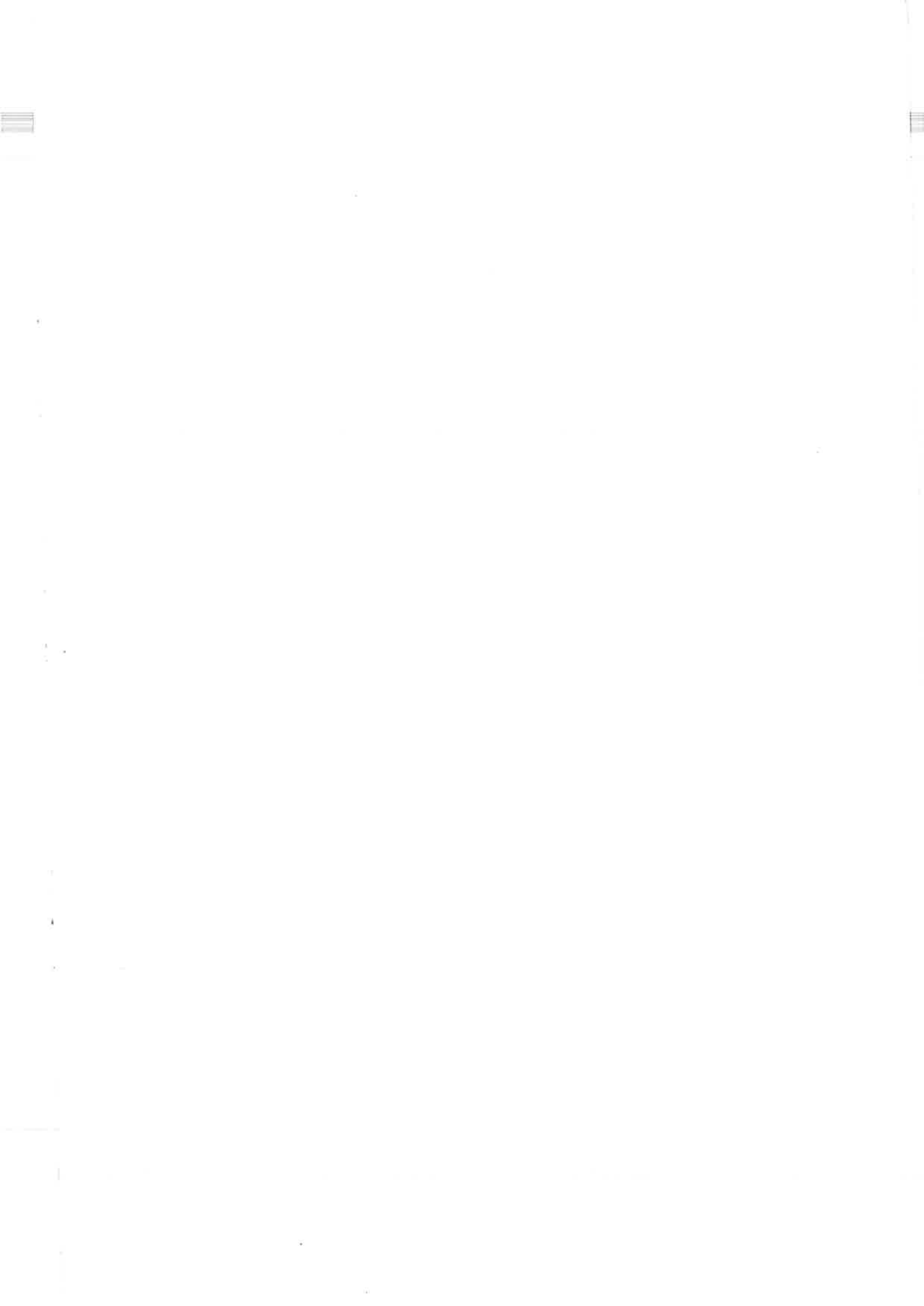
88	5.1 Masterplan
88	5.1.1 Betreden van het domein
88	5.1.2 Organisatie mijnste
90	5.2 Uitwerking van het ontwerp
98	5.2.1 Ontwerp

Discussie

120

Referentielijst

123

ABSTRACT

Deze thesis onderzoekt waaruit, bij de herbestemming van Charbonnage du Gouffre, het programma en de vormelijke benadering ervan bestaat zodat deze voorrangige mijnsite terug actief gebruikt wordt en haar geschiedenis op een respectvolle manier bewaart blijft. Deze mijnsite bevindt zich reeds in slechte staat en zal volledig vervallen indien er niet snel ingegrepen wordt. Een herbestemming dringt zich op, wil de stad Châtelet haar mijnertgoed en een deel van haar geschiedenis bewaren. Maar wat is de geschikte functie die de mijngebouwen moeten krijgen om terug deel uit te maken van de samenleving? Hoe zou deze functie vervolgens vormelijk ondergebracht kunnen worden in deze mijngebouwen?

Om een passende invulling te geven is allereerst het mijnverleden en de invloed die de mijnen hebben gehad op de ontwikkeling van Vlaanderen en Wallonië onderzocht. Daarna ook kort is gekeken naar het hedendaagse programma dat de reeds herbestemde mijnsites in Vlaanderen en Wallonië huisvesten, om zo een beeld te kunnen vormen van de Vlaamse aanpak voor de herbestemming van hun mijnsites. Hieruit kon geconcludeerd worden dat de Vlaamse mijnsites verschillende functies huisvesten, in tegenstelling tot de Waalse mijnsites die eerder een eentonig programma aanbieden. Doordat mijnsites aanschouwt worden als erfgoed, is het toekomstig beleid van de Vlaamse en Waalse regering voor het erfgoed onderzocht. Dit wees uit dat beide overheden streefden naar een optimaal behoud en onderhoud van het erfgoed. Hierin slaagt men het best door het erfgoed terug te re-integreren in de maatschappij doormiddel van een herbestemming. Ook de toekomstvisie van de regering voor de ruimtelijke ordening heb ik onderzocht en nagegaan of het erfgoed hier al dan niet in opgenomen was, met als doel om bij de herbestemming van Charbonnage du Gouffre hier reeds op in te spelen en te voldoen aan de toekomstvisies voor erfgoed en ruimtelijke ordening. Verder is onderzoek gevoerd naar de stad Châtelet en de situering van Charbonnage du Gouffre ten opzichte van de stad en haar omgeving. Hieruit bleek dat de mijnsite gelegen was langs de grens van Charleroi, een grootstad die zich terug wil etaleren als een aantrekkelijke stad en dit door in te zetten op cultuur. Châtelet is altijd al een culturele stad geweest en wil dit naar de toekomst toe nog verder uitbreiden. Beiden steden zouden elkaar kunnen ondersteunen in de realisaties van hun toekomstvisies voor de stad. Waaruit besloten is om de stad Charleroi te betrekken in de bepaling van het programma. Vervolgens is de mijnsite zelf als case studie onderzocht.

Na dit alles onderzocht te hebben, is een passend programma tot stand gekomen voor de herbestemming van Charbonnage du Gouffre. Zo zal de voorrangige mijnsite een cultuursite worden die een meerwaarde biedt aan zowel de stad Châtelet als aan de stad Charleroi en zal het programma de verdere ontwikkeling van beide steden stimuleren. Dankzij haar nieuw programma zal Charbonnage du Gouffre een actieve plek worden die een breed publiek aantrekt en waar het ontdekken, zich ontplooiën en elkaar ontmoeten centraal staat.

INLEIDING

1. CONTEXT

Naar aanleiding van de alsmaar toenemende maatschappelijke bewustwording van energieverbruik, verspilling, uitputting van grondstoffen ... wordt het belang van hergebruik groter. Ook binnen woningbouw wordt er belang gehecht aan hergebruik, dit door het herbestemmen van leegstaande gebouwen zodat deze door het toekennen van een nieuwe functie kunnen blijven bestaan en geen plaats moeten ruimen voor nieuwbouw. Voor deze thesis heb ik dan ook voor een site gekozen die omwille van zijn sociale, historische en architecturale waarden bewaard dient te blijven in de toekomst, namelijk de voormalige mijngebouwen van Charbonnage du Gouffre. Het ontginnen van steenkool is een activiteit van het verleden geworden, waardoor er vandaag de dag geen mijngebouwen meer gebouwd worden, hierdoor zijn de resterende mijnsites een historisch waardevolle bouwtypologie die bewaard dient te blijven. Verder heeft het mijnverleden een belangrijke rol gespeeld in de geschiedenis en de ontwikkeling van Wallonië en België, het zou zonde zijn dat zulke mijngebouwen zouden verdwijnen. De mijngebouwen van Charbonnage du Gouffre representeren de tijdsgeest en het verleden van de stad Châtelet. Vandaar dat ik gekozen heb om de voormalige mijnsite Charbonnage du Gouffre te herbestemmen, zodat deze terug deel kan uitmaken van de samenleving.

2. ONDERZOEKSVRAAG

Mijnsites worden beschouwd als cultureel erfgoed van België, daarom is het belangrijk dat deze bewaard blijven voor volgende generaties, maar op welke manier kunnen wij cultureel erfgoed het beste bewaren? Door het cultureel erfgoed onaangetaast te laten en de tijd en de natuur zijn gang te laten gaan, of door het te restaureren en verder niets, of door het cultureel erfgoed te restaureren en te herbestemmen zodat het terug gebruikt en onderhouden kan worden? Alhier! visies en theorieën zijn hierover neergeschreven en in deze thesis wordt het restaureren van cultureel erfgoed door middel van een herbestemming onderzocht, meer bepaald:

“Waaruit bestaat bij de herbestemming van Charbonnage du Gouffre het nieuwe programma en de vormelijke benadering ervan, zodat de mijnsite terug actief gebruikt wordt en haar geschiedenis op een respectvolle manier bewaart blijft?”

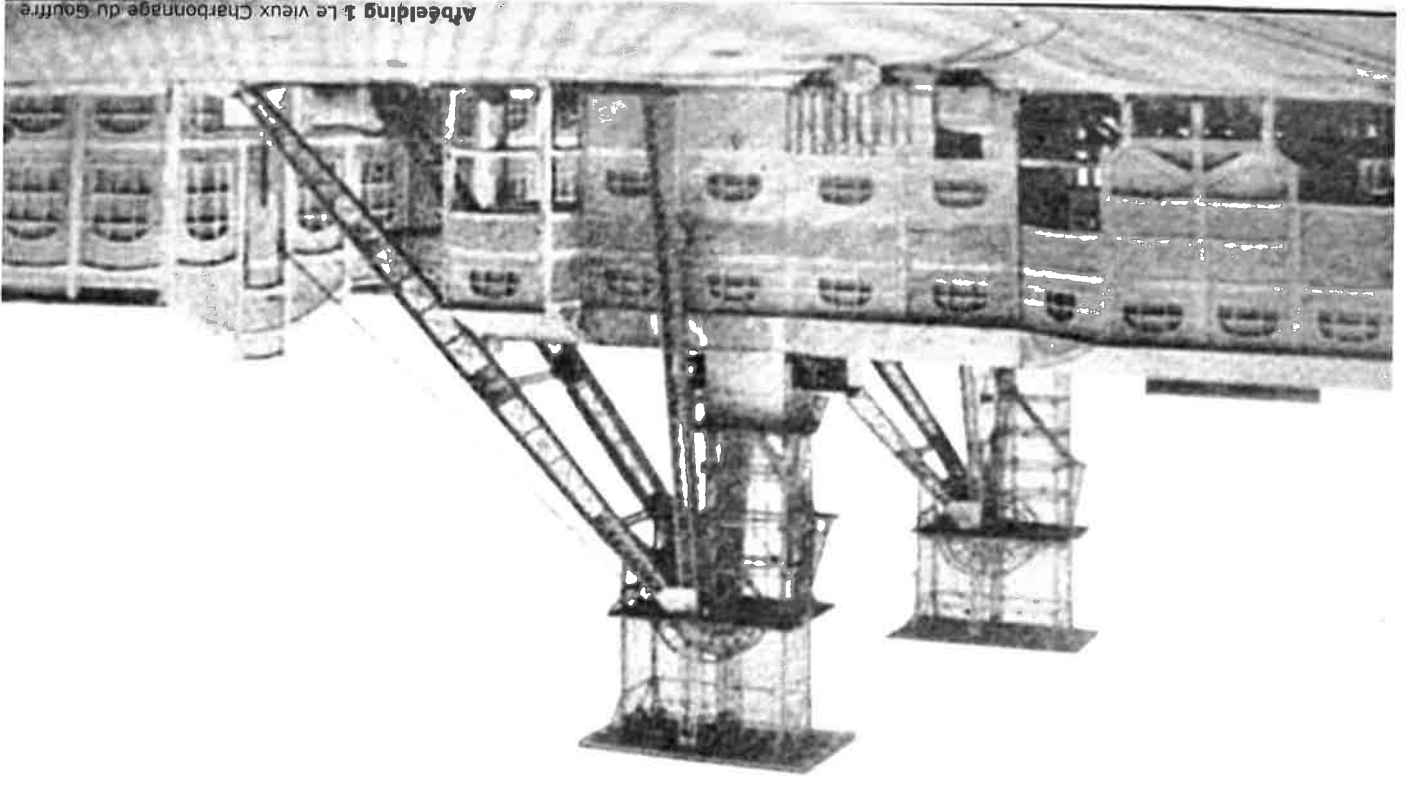
Om mij beter te kunnen inleven in het mijnverleden, heb ik een literatuurstudie gedaan over de geschiedenis van de mijnbouw in Vlaanderen en Wallonië. Verder heb ik ook gekeken naar de hedendaagse functies van de reeds herbestemde mijnsites in Vlaanderen en Wallonië. Deze literatuurstudie is gebaseerd op het lezen van boeken en websites. Omdat mijngebouwen deel uitmaken van het cultureel erfgoed van België, heb ik onderzocht wat de visie van de Vlaamse en Waalse regering was voor de toekomst van het erfgoed. Dit wees uit dat beide overheden streefden naar een optimaal behoud en onderhoud van het erfgoed. Hierin slaagt men het best door het erfgoed terug te re-integreren in de maatschappij door middel van een herbestemming. Hierdoor heb ik ook het toekomstig beleid voor de ruimtelijke ordening onderzocht, en gekeken of het erfgoed hier al dan niet deel van uitmaakte, zodat ik er op kon inspelen bij de herbestemming van Charbonnage du Gouffre. Deze onderzoeken heb ik gedaan op basis van een literatuurstudie van de beleidsplannen van de regering in combinatie met een interview met Alain Vanderputten, van de dienst ruimtelijke ordening van Charleroi, en een interview met Quentin Vanhoutte, van de dienst ruimtelijke ordening van Châtelet. Om mij verder een beter beeld te kunnen vormen van het pand en diens omgeving, heb ik een onderzoek gedaan naar de geschiedenis, de ligging en de stad Châtelet zelf. Dit op basis van een literatuurstudie en een bezoek aan de stedelijke dienst van Châtelet en Charleroi waar ik een interview gedaan heb met Quentin Vanhoutte en Alain Vanderputten. Tot slot heb ik de mijnsite Charbonnage du Gouffre onderzocht, dit door middel van een bezoek aan de site, een interview met Quentin Vanhoutte en een literatuurstudie over de geschiedenis van de mijnsite. Met al deze verkregen informatie kon ik een programma opstellen voor de herbestemming van Charbonnage du Gouffre, zodat deze terug actief deel uitmaakt van de samenleving.

1

2

3

Abbeiding 1: Le vieux Charbonnage du Gouffre

HOOFDSTUK 1:
DE ONTGINNING VAN STEENKOOI IN BELGIË MET
ZIJN ONTWIKKELINGEN

7

Afbeelding = Koolwinning met schudgoot

Einđ 18de eeuw kwam een forse stijging van de steenkoolontginning in Engeland deze trend zette zich begin 19de eeuw verder in Duitsland, Frankrijk en België. Deze stijging was het gevolg van de vraag naar steenkool vanuit de ambachtelijke bedrijfstakken zoals zoutziederijen, zeepproducenten, glasproducenten en ijzerproducenten. Steenkool diende niet enkel meer voor huishoudelijk gebruik, maar ook voor industrieel gebruik (Minten & et al, 1992). Deze enorme industriële vraag naar steenkool ontstond door de ontdekking van Abraham Darby in 1709, hij vond een methode om ijzererts te smelten door middel van steenkool. De aanzet van de eerste industriële revolutie was een feit (Martens, 2012).

De toepassing van steenkool in de staalindustrie met cokes (destillatie van vette kolen) vormde een beter alternatief voor houtskool, dat voorheen gebruikt werd voor de steeds groter wordende hoogovens. Deze innovatie ligt aan de basis van de moderne staalindustrie. In 1769 slaagde James Watt erin om de stoommachine te innoveren, waardoor de beschikbare energie veertienvoudig werd. Dit doordat bij de verbranding van steenkool water wordt verdampt tot stoom waarmee machines en werktuigen aangedreven konden worden zoals bijvoorbeeld in de textielsector. Uit de stoommachine evolueerde in 1825 de eerste stoomlocomotief met spoorwegennetwerk, later werd deze techniek van de stoommachine ook gebruikt in de scheepvaart. In 1900 was de productie van steenkool 12,5 keer groter als die van 1830 en verduubelde nog tussen 1900 en 1914, waarin de productie van steenkool zijn hoogtepunt kende. Steenkool controleerde niet enkel de economie en de industrie, maar de hele maatschappij en maakte van België de tweede industrie-staat van de wereld in de overgang van de 19e naar de 20e eeuw. Zo drukte steenkool zijn stempel op de geschiedenis België (Martens, 2012).

1.1 WAALSE STEENKOOLOBEKKENS

Het Waalse steenkoolbekken situeert zich rond het verloop van de Maas doorheen België, meer specifiek in de regio's Luik, Namen, Charleroi en Bergen. Het Luikse steenkoolbekken is de bakermat van de steenkoolontginning in België, het strekt zich uit vanaf Huy tot Luik en verder tot Battice (Martens, 2012).

Reeds van in de middeleeuwen getuigt men van steenkoolproductie in de provincie Luik, deze is echter later pas goed tot ontwikkeling gekomen. Door de stijgende vraag naar steenkool vanuit de nijverheid en het toenemende huishoudverbruik diende een productie uitbreiding zich op vanaf de 18de eeuw. Zware investeringen vonden plaats in de Waalse bekken en deze wierpen hun vruchten af, in 1807 bereikten de Henegouwse sites (Borinage, Centre en Charleroi) een gezamenlijke jaarproductie van 2,25 miljoen ton en waren er 25.000 mijnwerkers aan de slag. Ondanks de ongunstige ontginnings-omstandigheden van het Waalse Bekken is de Borinage in 1807 het belangrijkste Europese mijnbekken. Doordat de steenkoollagen onregelmatig van vorm zijn, een lager vermogen hebben en er mijn gas aanwezig is, ligt de productiviteit in het Waalse steenkoolbekken laag. Echter berustte de Waalse industrie zoals glas- en staalnijverheid volledig op de Belgische steenkoolproductie, waardoor de vraag naar steenkool groot was (Minten & et al, 1992) (Martens, 2012).

Door grootschalige invoer van nieuwe technologische technieken tussen 1820 en 1870 verzevenvoudigde de Waalse steenkoolproductie van 2,25 miljoen ton tot 15 miljoen ton waarvan een derde uitgevoerd werd. Deze uitbreiding bracht ook andere gevolgen met zich mee, zo doken er mijnwerkers woningen op in de schaduw van de steenkoolmijnen en vestigden de mijnwerkers zich, net zoals de vele fabrieken, rond deze onuitputtelijke mijnen. Later ontstonden ook scholen, kerken etc. tussen de mijnwerkerswoningen, dit fenomeen ligt aan de basis van het ontstaan van de steden zoals Luik, Charleroi ... In de topperiode van de Waalse steenkoolontginning

van 1836 tot 1914 leverden de Henegouwse bekkens 77% van de Belgische kolenproductie, het Naamse bekken 3% en het Luikse bekken 20%. In de tweede helft van de 20e eeuw heerste er een zware crisis binnen de Waalse steenkoolindustrie. De goedkopere overzeese concurrentie was moordend en de opkomst van aardolie vormden een grote dreiging voor de welvaart in de Waalse regio. De sluitingen van de Waalse steenkoolmijnen volgden elkaar op, het bekken van Luik kenden zijn hoogtepunt voor WOI en heeft tot zijn laatste sluiting van de mijnste Blegny in 1980 nooit meer een hogere productie gehaald. Vanaf 1920 kende ook het Henegouwse bekken zijn hoogtepunt en sloot zijn laatste mijnste Bois-du-Luc in 1973 (Ons mijnverleden, z.j.; Martens, 2012).

Abbeelding 3 Steenkool ontginning in Wallonië

1.2 VLAMSE STEENKOOLBEEKEN

In tegenstelling tot het Waalse bekken, waar de ontginning van steenkool reeds van in de middeleeuwen een feit was, startte het steenkool verhaal van het Kempische bekken pas vanaf 1901 wanneer er na een reeks proefboringen steenkool aangetroffen werd in As. De reden dat het Kempische bekken pas laat ontdekt werd, is van economische oorsprong, proefboringen waren namelijk een dure aangelegenheid (Martens, 2012).

Door de industriële revolutie waren de Waalse steenkoolbekken serieus uitgebreid en gemoderniseerd tussen 1850 en 1875, waardoor België oververzadigd raakte. De volgende 25 jaar steeg de ijzer- en staalproductie aanzienlijk waardoor er een tekort ontstond van vettkoolen (cokes). Hoewel België altijd een kolenexporteur was, diende het nu vettkolen te importeren. Proefboringen drongen zich op om nieuwe steenkoolbekken te vinden die de Waalse staalindustrie terug kon voorzien van steenkool. De eerste proefboring in Vlaanderen startte in 1897 onder leiding van Urban en Putsage in Lanaken, er werd echter pas bij een proefboring in 1901 onder leiding van de groep van André Dumont in As steenkool aangetroffen. Na onderzoek bleek dat het Kempische bekken bestond uit vettkolen, waaraan in België, Frankrijk en Luxemburg een tekort was ontstaan. De kolenrush die hierdoor ontstond werd deze keer niet door economische redenen afgeremd, maar door geologische en technische factoren. Limburg was in die periode niet meer als een heidelandschap waar enige infrastructuur afwezig was (Martens, 2012; Minten & et al, 1992; Ons mijnverleden, z.j.).

In 1907 veranderde het voor goed, er werden 6 mijnmaatschappijen opgericht: in Winsterslag, Zolder, Beringen, Zwartberg, Waterschei en Eisden, de mijnsite in Houthalen-Heilichteren werd pas in 1923 opgericht. Investerders kochten aanzienlijke hectaren grond en startte met de bouw van fabrieken en tuinwijken voor de verwachte 20.000 mijnwerkers met hun gezinnen. Dergelijke tuinwijken bestonden uit mijnwerkerswoningen, bedienden- en opzichterswoningen, ingenieurswoningen, een kerk, scholen, een kioskplein, zwembad, hotels, speelpleinen, ziekenhuizen ... Deze wijken kende na WO1 internationale belangstelling vanuit architecturaal en urbanistisch oogpunt en werden overgenomen (Martens, 2012).

Door de lange financiële nasleep van WO1 kwam de productie van het Kempisch beken pas later op gang met uitzondering van Winterslag die in 1917 de eerste steenkool bovenhaalde, Beringen in 1922, Eisden in 1923, Waterschei in 1924, Zwartberg in 1925, Zolder in 1930 en Houthalen-Helchteren pas in 1939. In het totaal werd in het Kempische beken 441 miljoen ton steenkool ontgonnen in de periode tussen 1917 en 1992, in het Waalse beken werd in dezelfde periode 950 miljoen ton steenkool ontgonnen. In 1948 bereikt het Kempisch beken een piek van 40.060 werknemers, waarvan meer als de helft buitenlandse arbeidskrachten waren. Het steenkool verhaal in het Kempische beken duurden 75 jaar: van 1917 bij de opening van de mijnsite Winterslag, tot de sluiting van de laatste mijnsite Zolder in 1992. In deze 75 zeer productieve jaren slaagde men erin om één derde van alle Belgische steenkool boven te halen (Martens, 2012; Minten & et al, 1992).

BASIC RESOURCES AND PROCESSING

Abbeiding 4 Steenkool ontginning in Vlaanderen

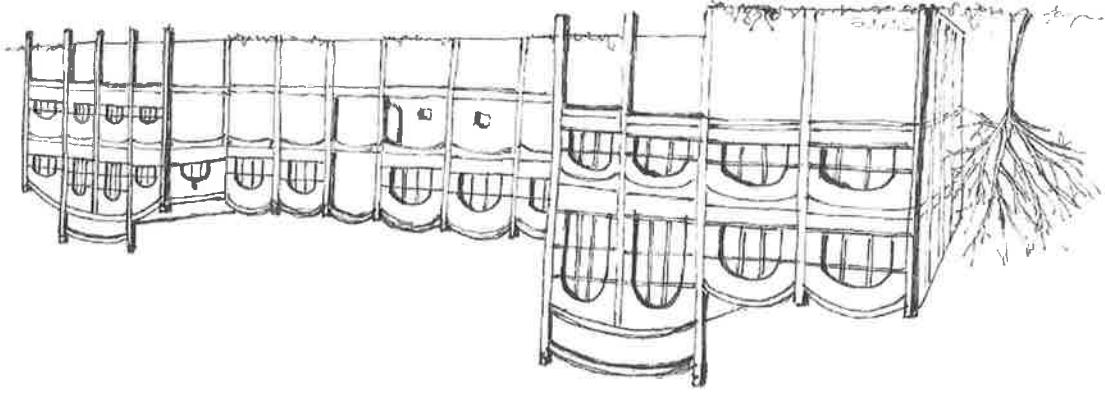
1.3 RESTERENDE MIJNSTES IN BELGIË

Na de sluiting van de laatste mijnste Zolder werd er een punt gezet achter verschillende eeuwen steenkool in België. Limburg, Henegouwen, Namen en Luik verloren hun grootste werkgever. Naast de sociaal-economische gevolgen die de sluiting met zich meebracht, diende er ook een oplossing gezocht te worden voor een nieuwe functie voor het Belgisch mijnpatrimonium. Dat de duizenden hectaren mijnsterreinen een herbestemming zouden krijgen was vanzelfsprekend, maar welke toekomst krijgen de talloze mijngebouwen (Martens, 2012)?

Als we vandaag de dag kijken naar de resterende Vlaamse en Waalse mijngebouwen en hun huidige functie, kunnen we enkele verschillen constateren.

In Vlaanderen zijn na de sluiting van mijnen de cité-huizen zoveel mogelijk verkocht aan de bewoners of particuleren en werden er nieuwe functies gezocht voor de zeven voormalige mijnsites. Al deze sites zijn momenteel herbestemd en maken deel uit van de samenleving. Zo is de mijn van Houthalen een ontwikkelingszone voor groene energie geworden, is er onder meer Cleantech dienstencentrum gevestigd, een bezoekerscentrum, bedrijfvenzone en het nieuwe administratief centrum van de gemeente Houthalen-Hechtteren. De voormalige mijnste van Heusden-Zolder werd omgevormd tot een centrum voor duurzaam bouwen, de voormalige elektriciteitscentrale is nu een gelegenheidszaal die afgehuurd kan worden. Verder vindt er op de oude mijnsterreinen elke 2de en 4de woensdag van de maand een culturele markt plaats waar de bevolking kennis kan maken met mediterrane levensmiddelen. De mijnste van Winterslag werd de cultuursite van Vlaanderen, C-mine genaamd, het huisvest een bezoekerscentrum, de studio van Piet Stockmans, een cinemacomplex, restaurants, een fitness met wellness. In de mijngebouwen van Beringen werd het mijnmuseum Be-MINE opgericht, zo bevindt zich op de site het provinciale mijnmuseum, tentoonstellingsruimtes, tal van winkelruimtes, een zwembadcomplex en wellness. De terrils hebben ook een herbestemming gekregen daar zijn namelijk fiets, mountainbike en wandelroutes aangelegd waar men volledig tot rust kan komen in de natuur. De mijnste van Eisdon doet nu dienst als outlet shopping center Maasmechelen Village met een hotel, toeristische dienst en cinemacomplex. Op de mijnste van Waterschei is het Thor park voor energie, technologie en innovatie gevestigd met enkele bedrijventerreinen. Op de mijnste van Zwartberg gaat kunstenaar Koen Vanmechelen, in samenwerking met de stad Genk, een artistiek en toeristisch project Biomista realiseren (Martens, 2012).

In Wallonië liggen na de sluiting, de meerderheid van de mijnen er nog steeds verlaten bij, volledig onderkomen en aan hun lot overgelaten, zoals dat het geval is bij Charbonnage du Gouffre. Echter beschikt Wallonië over vier herbestemde mijnsites die door UNESCO beschermd zijn als wereldfgoed. Dit zijn: Le Grand Hornu deze mijnsite wordt momenteel gebruikt door Grand Hornu Images, deze organiseert tentoonstellingen waarin design, industriële ontwikkeling en toegepaste kunst samengaan. Op de voormalige mijnsite Bois-du-Luc is het eerste Belgische ecomuseum geopend, waar het industrieel erfgoed beschermd en gewaardeerd wordt. De mijnsite Le Bois du Cazier is uitgegroeid tot ontmoetingsplek voor reflectie en stille bezinning, waar de bezoeker meegenomen worden in de geschiedenis van de menselijke kennis in zijn meest succesvolle en rampzaligste vorm. Blegny-Mine deed na zijn sluiting meteen dienst als culturele en toeristische site, de industriële gebouwen zijn het decor van het activiteitenprogramma dat de bezoeker meeneemt in de voormalige mijnbedrijvigheid (Martens, 2012). Deze vier mijnsites vertegenwoordigen de geschiedenis en de invloed van het Waalse steenkoolbekken, zij zijn gelegen op de belangrijkste ontginningsplaatsen en beschikken over de best bewaarde iconische architectuur (UNESCO, 2012).

Arbeiding 5
Schets Charbonnage du Gouffre

CONCLUSIE TOEGEPAST OP CHARBONNAGE DU GOUFFRE

De toekomst van de Vlaamse mijngebouwen ziet er beduidend anders uit dan de toekomst van de vele Waalse mijngebouwen. Dit niet enkel op basis van een niet-nieuwe integratie ervan in de maatschappij, maar ook op vlak van het nieuwe programma dat in de herbestede Vlaamse en Waalse mijnsites gevestigd is. Zo huisvesten de Vlaamse verschillende functies en activiteiten zoals een cinema, restaurant, bezoekerscentrum etc. Dit in tegenstelling tot de Waalse mijnsites, zij huisvesten voornamelijk één hoofdfunctie namelijk een museum waar al dan niet de geschiedenis van het mijnverleden herdacht en beleefd kan worden. Dit zijn twee totaal verschillende manieren om de voormalige mijnsites terug deel te laten uitmaken van de huidige maatschappij. Echter dient er wel bij vermeld te worden dat de Waalse mijnsites eerder over een renovatie en een herbesteding beschikken waardoor de projecten ouder zijn dan de Vlaamse herbesteding. Zo is Bois du Luc bijvoorbeeld in 1983 herbested tot eco-museum, in die periode werd herbesteding nog op een andere manier benadert dan bijvoorbeeld bij de herbesteding van Winterslag in 2005.

Beiden herbestedingsmethodes hebben hun voor- en nadelen, zo is het onderbrengen van één hoofdfunctie die zich aanpast aan het gebouw een methode waarbij zoveel mogelijk van de authenticiteit en de genius loci van het gebouw en de site bewaard gebleven is. Anderzijds dient bij een herbesteding het gebouw of de site een functie te huisvesten waaraan nood is binnen de samenleving en niet een functie huisvesten die gekozen is op basis van het gebouw of site en diens typologie. In de Vlaamse mijnsites zijn verschillende functies ondergebracht waaraan nood was binnen de samenleving maar dit brengt als gevaar met zich mee dat de herbesteding al snel te commercieel benadert wordt, waardoor de kans bestaat dat dit ten koste gaat van de authenticiteitswaarden en de genius loci van de plek.

Doordat in Wallonië de vier herbestede en beschermde mijnsites reeds de geschiedenis en de invloed van het Waalse steenkoolbekken vertegenwoordigen, vind ik het niet nodig om deze lijn verder te trekken en voor de herbesteding van Charbonnage du Gouffre ook voor een museum te opteren om het mijnverleden te herdenken. Om een historisch gebouw verder te laten leven en deel te laten uitmaken van de huidige samenleving, vind ik dat het mogelijk moet zijn om het gebouw aan te passen aan de huidige noden. Vandaar dat ik de Vlaamse aanpak een goede manier vind om zowel het verleden en de geschiedenis van de gebouwen te bewaren en de mijnsites desondanks toch een hedendaagse invulling te geven die de ontwikkeling van de stad stimuleert. Via de herbesteding van Charbonnage du Gouffre wil ik de mijnsite terug deel laten uitmaken van de huidige samenleving zonder dat hierbij de authenticiteit en de genius loci van de mijnsite verloren gaat.

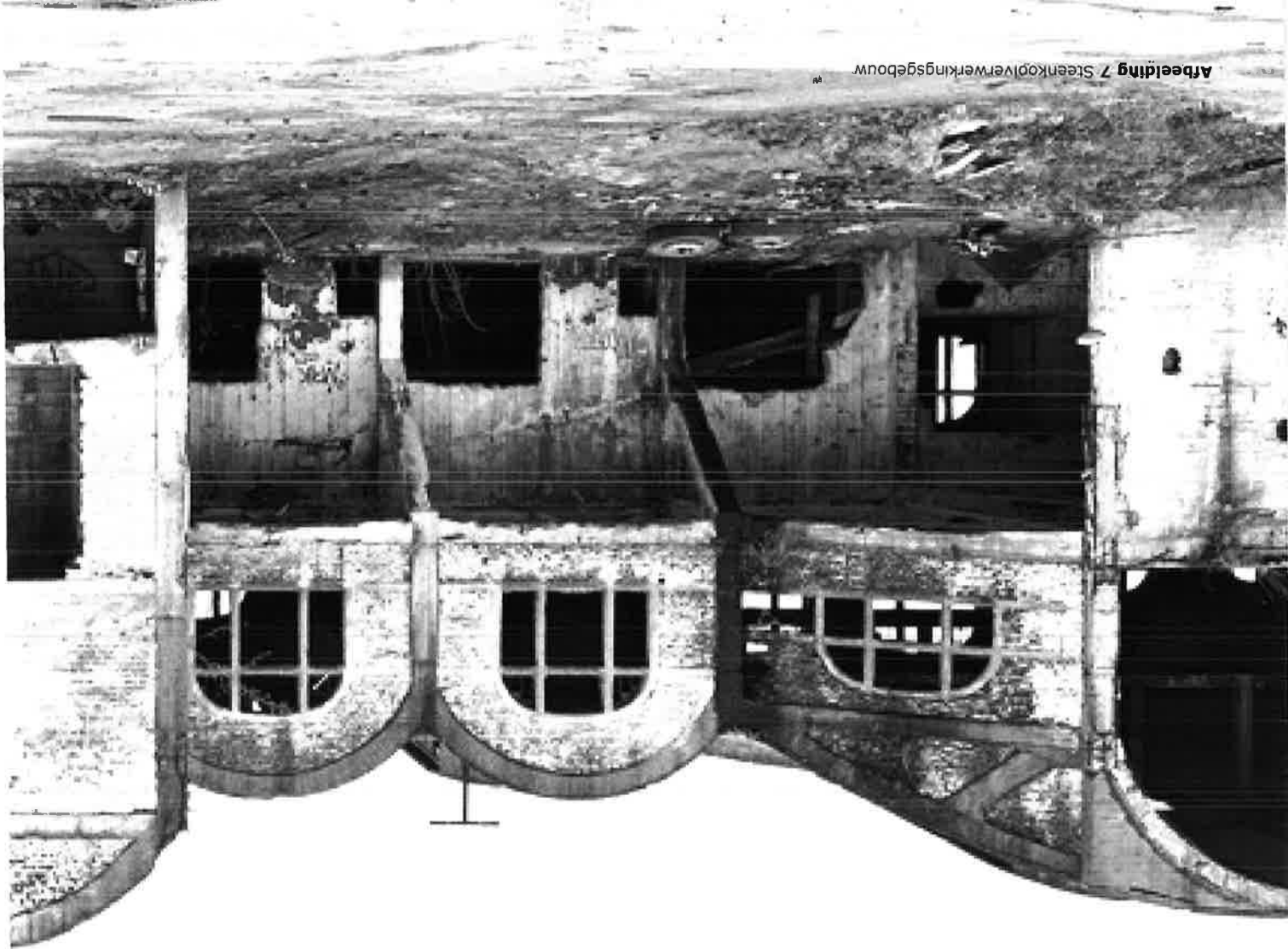
Maar hoe komt het dat de vele overige mijnsites van Wallonië niet herbested zijn, terwijl in Vlaanderen alle voormalige mijnsites een nieuwe functie gekregen hebben? Waarom laat Wallonië, terwijl het veel belang hecht aan het herdenken van de geschiedenis van het mijnverleden, haar vele andere mijnsites vervallen terwijl deze ook deel hebben uitgemaakt van hun geschiedenis? Is het Waalse beleid omtrent onroerend erfgoed zo verschillend ten opzicht van het Vlaamse beleid?

Abbeiding 5. Verligheidsheim

HOOFDSTUK 2:
HOE OMGAAAN MET DIT BELANGRIJK HOOFDSTUK UIT
ONZE GESCHIEDENIS

Abbeiding 7 Steenkopliwerwerkingsgebouw

Het Vlaamse en Waalse onroerend erfgoed weerspiegelt de eeuwen oude menselijke activiteit, het vormt een beeld van de eeuwenoude socioculturele en economische gebouwen, waarvan nog steeds sporen te vinden zijn in ons cultuurhanderschap. Dit erfgoed is geschiedenis, overgeleverd van onze voorvaders, het is van groot belang dat wij dit onroerend erfgoed onderhouden en de erfgoedwaarden duurzaam behouden, zodat wij deze op onze beurt kunnen overdragen aan volgende generaties. Los van de culturele sterkte die het onroerend erfgoed biedt aan onze samenleving, heeft het ook een waardevolle economische en toeristische waarde voor België. Vandaar dat de opdracht voor het behoud en beheer van deze kwetsbare erfgoedwaarden een opdracht van algemeen belang dient te zijn, als uiting van onze beschaving. (Vlaams Parlement, 2012-2013) (Schéma de développement de l'espace régional (SDER), 2001). Maar hoe zien de Vlaamse en Waalse regering de toekomst van ons erfgoed, zodat deze bewaart blijven voor

volgende generaties? Komt de toekomstvisie van de Waalse regering omtrent het behoud van het erfgoed overeen met de toekomstvisie van de Vlaamse regering? Maakt het erfgoed vervolgens deel uit van het toekomstplan voor de ruimtelijke ordening van Wallonië en Vlaanderen? Door de toekomstvisie voor het erfgoed en de toekomstvisie voor de ruimtelijke ordening van de Waalse regering te vergelijken met de toekomstvisie van de Vlaamse regering wordt er getracht hier een antwoord op te verkrijgen.

2.1 BELEID VLAAMSE EN WAALSE REGERING

België beschikt over een uitgebreid aanbod aan onroerend erfgoed gelegen in Vlaanderen of Wallonië. Beiden overheden hebben hun eigen beleid omtrent erfgoed, de bevoegde minister wordt bijgestaan door gespecialiseerde agentschappen van de Vlaamse of Waalse overheid bij het opmaken van een gefundeerd beleid omtrent het onroerend erfgoed. In Vlaanderen is dat het agentschap onroerend erfgoed, in Wallonië is dat het agentschap DG04, (Direction Général Opérationnel du territoire division du patrimoine).

2.1.1 TOEKOMSTIG BELEID CULTUREEL ERFGOED

VLAANDEREN

Om ervoor te zorgen dat de erfgoedwaarden duurzaam behouden blijven, heeft de Vlaamse minister van onroerend erfgoed, Geert Bourgeois, een beleidsnota omtrent onroerend erfgoed opgesteld. Deze beleidsnota beschrijft zijn beleidsvisie en intenties gedurende zijn regeerperiode 2014-2019, en is opgebouwd rond vijf strategische doelstellingen (Onroerend Erfgoed, 2006):

1. Het onroerend erfgoed decreet vlot en consequent uitvoeren.

Het onroerend erfgoed decreet trede vanaf 1 januari 2015 in werking, dit integraal decreet over zowel archeologisch erfgoedzorg, monumentenzorg, als landschapszorg gaat een grote verandering teweeg brengen. Het is echter van belang dat de nieuwe regelgeving consequent en nauwgezet wordt toegepast zodat de vooropgestelde doelstellingen behaalt worden (Bourgeois, 2014).

2. Groeien naar een gedeelde verantwoordelijkheid voor onroerend erfgoed, door verschillende beleidsniveaus en organisaties meer vertrouwen te schenken.

De Vlaamse overheid heeft zich ontwikkeld tot een kaderstellende kennisadministratie, die de hoofddoelstellingen van het Vlaamse beleid bepaalt. Zo wordt binnen het onroerend erfgoedbeleid de oplossingsgerichtheid een kernbegrip en kunnen gemeente ervoor opteren om bepaalde bevoegdheden op zich te nemen. Mits duidelijke afspraken wordt ieders takenpakket en verantwoordelijkheid bepaald. Het schenken van vertrouwen aan de gemeenten zorgt voor een effectievere inzet van middelen, om zo gezamenlijk meer te bereiken (Bourgeois, 2014).

3. De ambities voor onroerend erfgoedzorg op een transparante manier formuleren, in samenwerking met prioritaire partners.

De huidige maatschappij is dynamisch en ontwikkelingsgericht ingesteld, onroerend erfgoed maakt deel uit van deze maatschappij waardoor het gecontroleerd wordt met deze uitdagingen. Ondanks het van nature eerder behoudsgezinde reflex van onroerend erfgoed, is het inbedden van onroerend erfgoed in deze veranderende maatschappij noodzakelijk voor de toekomst ervan. Om dit op een kwalitatieve manier te doen, worden er kaders opgesteld door de overheid, die duidelijk aangeven welke ontwikkelingen en handelingen mogelijk zijn met het onroerend erfgoed (Bourgeois, 2014).

4. Investeren in onroerend erfgoed erkennen en gebruiken als een gerichte hefboom voor economische ontwikkeling.

Het investeren in onroerend erfgoed zorgt voor een sociale, culturele, ruimtelijke en economische meerwaarde aan onze maatschappij. Deze economische meerwaarde wordt nog te weinig erkend, waardoor onroerend erfgoedzorg nog te vaak gezien wordt als een kost. Desondanks zorgt de aanwezigheid van onroerend erfgoed voor een multiplicatoreffect, deze kan allerlei ontwikkelingen binnen de streek stimuleren. De erkenning van deze economische meerwaarde houdt in dat er voor de financiering niet enkel gerekend mag worden op een premieregeling van de overheid, maar ook op financiële lange termijn voordelen (Bourgeois, 2014).

5. De zorg voor het onroerend erfgoed laten bijdragen aan de duurzame ontwikkeling van onze leefomgeving.

Het behouden van onroerend erfgoed sluit aan bij de duurzame ontwikkeling van onze samenleving, zowel op sociaal, ecologisch als economisch vlak. Duurzaamheid wordt steeds een actuelel thema, het besef dat ruimte schaars is en dat we zorgvuldig moeten omspringen met ons leefmilieu vindt alsmaar meer zijn weg binnen de samenleving. Zo zet hergebruik en herbestemming van onroerend erfgoed aan tot een duurzaam ruimte- en grondstofgebruik. Verder wordt gezocht naar duurzame methodes, materialen en technieken om het erfgoed te bewaren en functioneel te houden, zodat het onroerend erfgoed zich aansluit bij innovatieve kringloopeconomie. De onroerend erfgoedzorg draagt hierdoor bij tot het onderhouden en versterken van de kwalitatieve en duurzame samenleving, waarin economische, sociale en culturele waarden primieren (Bourgeois, 2014).

Net zoals in Vlaanderen heeft de Waalse minister van openbare werken, gezondheid, sociale actie en erfgoed, Maxime Prevot, een beleidsnota opgesteld waarin hij zijn beleidsvisie omtrent erfgoed beschrijft, gedurende zijn regeerperiode (Prevot, 2015). Het beleidsplan voor onroerend erfgoed is opgebouwd uit vijf specifieke doelstellingen:

1. Versterken van de verbondenheid tussen onroerend erfgoed en werkgelegenheid

De bouwsector verliest jaarlijks duizenden banen door sociale dumping, maar ook door de naschok van de economische crisis in 2008. In samenspraak met de Confédération de la construction wal-lonne (CCW), het Instituut de Patrimoine wallon (IPW) en de DG04, wordt er een plan opgesteld om de werkgelegenheid in de sector te verhogen en de kwaliteit van het werk bij restauratieprojecten te verbeteren. Er zal een miljoen euro in het project geïnvesteerd worden omdat de bouwsector de meest effectieve sector is voor het creëren van directe en indirecte banen voor het behoud van onroerend erfgoed (Prevot, 2015).

2. Onroerend erfgoed beleid

In de zoektocht om traditie en moderniteit aan elkaar te koppelen, is er nood aan een duidelijk erfgoed beleid. Deze wordt ontwikkeld in samenwerking met alle partijen die betrekking hebben op het onroerend erfgoed. Dit beleid is opgebouwd uit vier pijlers, namelijk: modernisering van het onroerend erfgoedbeleid, administratieve vereenvoudiging, een verduubdeling van de verantwoordingsplicht met een uitgebreide ondersteuning voor de eigenaars en een optimalisering van de beschikbare budgetten. Hiervoor zal een grote betrokkenheid van de gemeenten noodzakelijk zijn, zij dienen over een uitgebreide inventaris te beschikken van het erfgoed dat gelegen is op hun grondgebied (Prevot, 2015).

3. Behoud en verhoging van de budgetten voor erfgoed

Het Département du Patrimoine en de IPW behandelen dossiers die bestaan uit een brede waaier van onderwerpen, gaande van kredieten, subsidies aan particuliere of publieke sector voor het onderhoud of restauratie van geklasseerde monumenten, tot subsidies voor de realisatie van op-gravingen en archeologisch onderzoek of opgravingen die betrekking hebben op de waarderling van het Waalse onroerend erfgoed. Op vlak van restauratie kan Wallonie zich niet in de plaats stellen van de eigenaar omtrent de planning van het onderhoud en restauratie van monumenten.

Maar de Waalse regering subsidieert het onderhoud en restauratie van monumenten. Het is van belang dat de budgettaire middelen voor het onderhoud en restauratie versterkt worden, erfgoed draagt een deel van onze identiteit, het is ons collectief geheugen. Het investeren in het onderhoud en restauratie van onroerend erfgoed is een bron van werkgelegenheid en een stimulans voor de socio-economische ontwikkeling (Prevot, 2015).

4. Hervorming van de administratie omtrent erfgoed

De samenwerking tussen de twee belangrijkste instituten omtrent onroerend erfgoed het Département du Patrimoine DG04 en het Institut du Patrimoine wallon IPW dient geoptimaliseerd te worden. Deze twee strategische partners van het Waalse erfgoed landschap hebben in de praktijk geregeld moeite met het vinden van een harmonieuze samenwerking, waardoor nodeloze fouten gemaakt worden. De optimalisering van deze samenwerking zorgt zo voor een efficiënt gebruik van menselijke en financiële middelen (Prevot, 2015).

5. Erfgoedplan, cultuur, toerisme

De kloof tussen roerend en onroerend erfgoed die ontstaan is door de opeenvolgende institutionele hervormingen, draagt niet bij tot het beleid voor de promotie van het collectief erfgoed. Het is van belang dat deze kloof dicht gemaakt wordt en dat er een verzoening ontstaat tussen het roerend en het onroerend erfgoed. Dit met het oog voor het opwaarderen van de Waalse cultuur, die als hefboom kan dienen voor het toeristisch beleid (Prevot, 2015).

2.1.2 TOEKOMSTVISIE RUIMTELIJKE ORDENING

VLAANDEREN

De Vlaamse regering heeft de toekomstvisie voor de ruimtelijke ordening gebundeld in het Witboek en het Groenboek Beleidsplan Ruimte Vlaanderen. Deze bouwt voort op het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen en stelt innoverende elementen voor die het ruimtelijk beleid zullen stimuleren. Vlaanderen streeft naar een duurzame ruimtelijke ontwikkeling waarin een evenwicht ontstaat tussen de economische, sociale, culturele en ecologische aspecten met als basis de bestaande ruimtelijke structuur. Waarbij de steden en dorpskernen versterkt worden, de economische kracht van Vlaanderen gestimuleerd wordt, de versnippering wordt tegengegaan en de mobiliteit een ondersteuning van de ruimtelijke structuur blijft. Dit doen ze aan de hand van twee lange termijn-doelstellingen (Muyters, 2012):

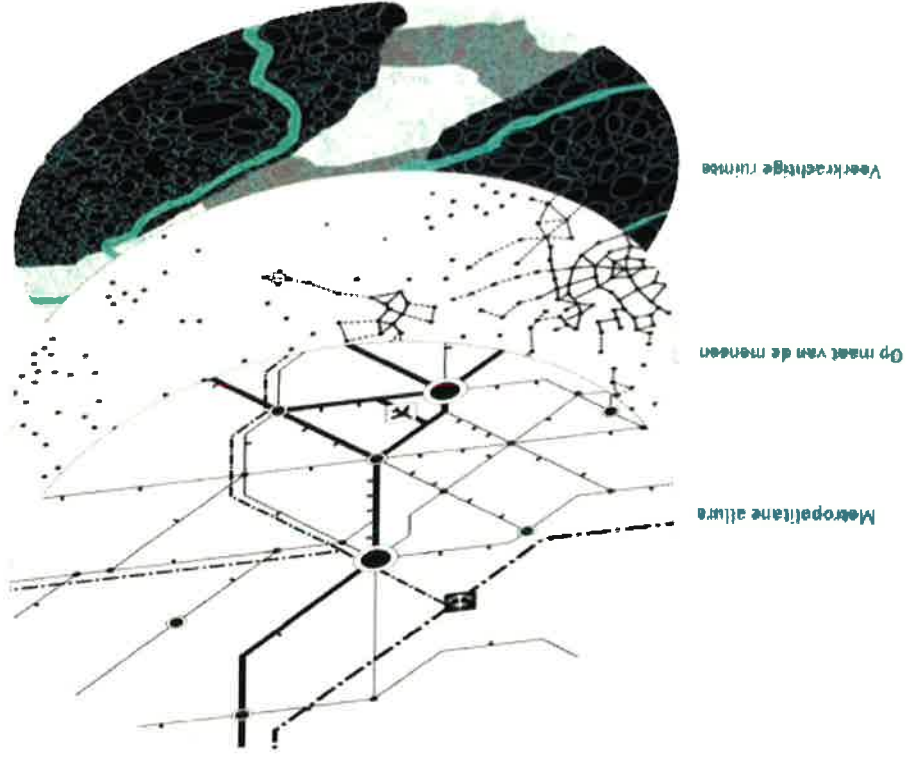
1. Ruimtelijke condities scheppen voor maatschappelijke vooruitgang

Het ruimtelijk beleid heeft als doelstelling de juiste ruimtelijke condities te scheppen, vertrekkend vanuit de gemeenschappelijke belangen, voor maatschappelijke projecten. Uitgaand van deze belangen draagt het ruimtelijk beleid bij aan de ontwikkeling van aantrekkelijke steden en dorpen en het goed functioneren van economische activiteiten, dit met oog op het behoud van open ruimte en mobiliteit. Het ruimtelijk beleid biedt een oplossing voor de vele ruimtelijke vragen en ingrepen voor het creëren van ruimtelijke condities. Deze ruimtelijke vragen dienen echter vanuit een geïntegreerd perspectief benaderd te worden, waardoor oplossingen aangedragen kunnen worden over de grenzen van de beleidsdomeinen en beleidsniveaus heen. Hierbij is het betrekken van partners en burgers van groot belang, alleen op deze manier kunnen de vele individuele vragen gebundeld worden tot een gezamenlijk belang (Muyters, 2012).

2. Een slimme transformatie van de ruimte in gang zetten

Stapsgewijs wil Vlaanderen zich verder ontwikkelen als een regio waarvan de totaal bebouwde oppervlakte niet meer toeneemt. Om deze evolutie mogelijk te maken dient de bestaande bebouwde ruimte op een efficiëntere manier te worden aangewend voor wonen, werken, winkelen en recreatie. De ruimtes die nieuw te bouwen zijn zo ontwerpen zodat er multifunctioneel gebruik mogelijk is. De ruimtes kunnen eenvoudig aangepast worden en indien ze niet langer nuttig gebruikt worden, bestaat er een mogelijkheid om deze te verwijderen. De open ruimtes die Vlaanderen bezit dienen in de toekomst verder te worden ontsnippert, waarmee Vlaanderen zicht in het stappenplan voor een efficiënt hulpbronnengebruik in Europa (Muyters, 2012).

Deze lange termijn doelstellingen worden aanschouwt als een vast gegeven. Waardoor deze in functie van de maatschappelijke ontwikkelingen, prioriteiten, internationale engagementen en verplichtingen flexibel ingevuld kunnen worden. Op deze manier kan er efficiënt ingespeeld worden op een snel evoluerende realiteit (Muyters, 2012).

WALLONIE

De Waalse regering heeft in samenwerking met de SDER een Gewestelijk Ruimtelijk Ontwikkelings Plan (GROP) opgesteld, waarin de ambitieuze doelstellingen voor Wallonië voor 2020 voorgesteld worden. De regering wil tegemoetkomen aan de behoeften van de bevolking van vandaag en morgen (Schéma de Développement de l'Espace Régional (SDER), 2013). Dit doen ze aan de hand van vier pijlers:

1. Voldoen aan de behoeften van de burgers inzake woningaanbod en diensten en duurzaam wonen ontwikkelen

Om te kunnen voorzien in de behoeften van de burgers is een herstructurering van het grondgebied noodzakelijk en dient er een beheersplan voor de verstedelijking opgemaakt te worden. Dit met oog op het verkleinen van de af te leggen afstanden, rekening houdend met de verscheidenheid van het grondgebied en zonder te moeten inboeten op de identiteit van de dorpen. De situering van de diensten en de woningen is fundamenteel voor het dagelijks leven van de inwoners, zij organiseren het grondgebied en vertegenwoordigen het merendeel van het verstedelijkt gebied. Echter vindt er een evolutie plaats binnen de bevolking, bovenop de voorzicnc bevolkingsgroei vinden er nieuwe verschijningen plaats die voortvloeien uit de hedendaagse samenleving: het verkleinen van de gezinnen, een langere levensverwachting en een stijgende territoriale ongelijkheid. Wallonië tracht op deze uitdagingen een antwoord te bieden en streeft voor een voorzicning van basisbehoeften voor iedereen, meer bepaald het voorzien in wonen en dienstverlening. Een territoriale herorganisatie dient de relatie tussen steden en het platteland te verbeteren en duurzaam op te bouwen (Schéma de Développement de l'Espace Régional (SDER), 2013).

2. Een economie steunen die werkgelegenheid creëert door gebruik te maken van de troeven van elk gebied

In een wereld van internationale en Europese concurrentie, een stijging van de actieve bevolking en een daling van de werkgelegenheid, is het noodzakelijk om in te spelen op de behoeften van het productiesysteem. Wallonië dient zijn talrijke troeven te benutten om verdere ontwikkeling mogelijk te maken, één daarvan is het aantrekkelijk maken van het Waalse grondgebied. Dit door te voorzien in een divers en uitgebreid woningaanbod, samen met een gunstig gelegen zone voor economische activiteiten. Een belangrijke taak van de dienst ruimtelijke ordening is om economische ontwikkeling te stimuleren, door territoriale middelen te voorzien die gunstig zijn voor de concurrentiepositie en de verdere ontwikkeling van de ondernemingen ondersteunt. Tegenvoordig hangt de concurrentiepositie niet enkel en alleen af van de know-how van de medewerkers, maar ook van een kwalitatieve leefomgeving, de al dan niet aanwezigheid van onderzoeksinstituten. De ruimtelijke ordening dient een ondersteuning te zijn voor de ontwikkeling van economische activiteit. Wallonië staat open voor een herindustrialisatie, waardoor de vestigingswaarden en de economische activiteit verbeterd wordt (Schéma de Développement de l'Espace Régional (SDER), 2013).

3. Het territorium beter inrichten om de ontwikkeling van duurzaam transport mogelijk te maken

Internationaal gezien is er een massale toename van de vraag naar transport, dit zowel van goederen als personen. Mobiliteit creëert een zekere vorm van vrijheid en bevordert uitwisselingen, hierdoor draagt het bij tot een aantrekkelijk Wallonië. De vraag naar transport zal blijven toenemen, om te kunnen voorzien in deze behoeften, is het noodzakelijk het transport te herorganiseren zodat het efficiënter verloopt en de impact op het milieu beperkt blijft. Wallonië heeft het voordeel dat het zich midden in het hart van het transportnetwerk van Europa bevindt. Om een sterkere uitstraling te krijgen is het van belang dat Wallonië haar voorzieningen benut, zodat de toegankelijke verbeterd te worden, ook de spoor- en waterwegen dienen verder te worden ontwikkeld, dit in samenhang met de gewenste territoriale organisatie (Schéma de Développement de l'Espace Régional (SDER), 2013).

4. De hulpbronnen en het erfgoed beschermen en benutten

Het Waalse grondgebied bestaat hoofdzakelijk uit niet bebouwde ruimte, dit is een landschapelijke belangrijke troef om inwoners, ondernemers en toeristen aan te trekken. De bescherming van natuurlijke hulpbronnen en het benutten van onroerend erfgoed, zodat het kan bijdragen aan het verbeteren van de leefomgeving zijn doorslaggevende factoren. Bossen en landbouwgronden dienen te worden beschermd, zodat het evenwicht tussen bebouwde en onbebouwde ruimte behouden blijft en er toekomst gericht blijvend voorzien kan worden in de behoeftes van de bevolking. Door het beheren van het landschap en het onroerend erfgoed wordt de identiteit van het Waalse grondgebied versterkt, dit ten voordele van de economische en toeristische ontwikkeling (Schéma de Développement de l'Espace Régional (SDER), 2013).

<p>- De hulpbronnen en het erfgoed beschermen en benutten</p> <p>- Het territorium beter inrichten om de ontwikkeling van duurzaam transport mogelijk maken</p> <p>- Economie steunen die werkgelegenheid creëert door gebruik te maken van de troeven van elk gebied</p> <p>- Voldoen aan de behoeften van de burgers inzake woningaanbod en diensten en duurzaam wonen ontwikkelen</p>	<p>- Slimme transitie van de ruimte in gang zetten</p> <p>- Ruimtelijke condities voor evenwichtige maatschappelijke vooruitgang</p>
<p>- Verstrekken verbondenheid tussen onroerend erfgoed en werkgelegenheid</p> <p>- Nood aan duidelijk onroerend erfgoed beleid</p> <p>- Behoud en verhoging van de budgetten voor erfgoed</p> <p>- Hervorming van de administratie omtrent erfgoed</p> <p>- Erfgoedplan, cultuur, toerisme</p>	<p>- Het onroerend erfgoed decreet vlot en consequent uitvoeren</p> <p>- Groeien naar een gedeelde verantwoordelijkheid voor onroerend erfgoed, door verschillende beleidsniveaus en organisaties meer vertrouwen te schenken.</p> <p>- De ambities voor onroerend erfgoed op een transparante manier formuleren, in samenspraak met prioritaire partners.</p> <p>- Investeren in onroerend erfgoed erkennen en gebruiken als een gerichte hefboom voor economische ontwikkeling.</p> <p>- De zorg voor het onroerend erfgoed laten bijdragen aan de duurzame ontwikkeling van onze leefomgeving.</p>
<p>WALLONIË</p>	<p>VLAANDEREN</p>

Globaal gezien komt het Vlaamse beleid omtrent erfgoed in grote lijnen overeen met het Waalse beleid, het enige verschil is dat Vlaanderen reeds verder staat in de realisatie ervan. De Waalse regering streeft in de toekomst naar een duidelijk onroerend erfgoedbeleid terwijl één van de Vlaamse doelstellingen is: het vlot en consequent uitvoeren van het erfgoeddecreet. Vlaanderen beschikt reeds over een duidelijk onroerend erfgoed beleid waardoor zij haar doelstellingen voor de toekomst veel doelgerichter en specifiekere kan stellen dan Wallonië. Voor de toekomstvisie van de ruimtelijke ordening heeft de Waalse regering wel specifieke doelstellingen opgesteld en het onroerend erfgoed is hier een onderdeel van. Zo stelt de Waalse regering dat het onroerend erfgoed een meerwaarde biedt aan de leefomgeving en deze dient beschermd en benut te worden zodat ze bijdraagt aan het versterken van de identiteit van het Waalse grondgebied. De Vlaamse regering stelt in de toekomstvisie voor dat het onroerend erfgoed benut en onderhouden dient te worden zodat het bijdraagt aan de duurzame kwalitatieve ontwikkeling van de samenleving. Echter heeft de Vlaamse regering deze doelstelling niet specifiek opgenomen in de toekomstvisie voor de ruimtelijke ordening.

De Waalse regering is volop bezig met het opstellen van strategieën en doelstellingen om hun achterstand bij te benen en Wallonië terug aantrekkelijk te maken voor nieuwe investeerders. Een actief beleid voor de toekomst van erfgoed en een integratie ervan in de ruimtelijke ordening is hier een onderdeel van (Inter-viëw met: Vanderputten, 2016).

De oorzaak van deze achterstand is van economische aard. Wallonië ontwikkelde zich dankzij de mijnbouw en de daaraan gekoppelde bedrijvigheid tot een van de grootste Europese industriegebieden. Deze waren echter volledig toegevoerd op steenkool als energiebron. Na de sluiting van de mijnen, door de opkomst van aardolie en gas en de goedkopere concurrentie, volgde er een enorme crisis in de staalindustrie, deze ligt aan de basis van de economische achteruitgang van de streek.

TOEKOMSTVISIE
RUIMTELIJKE ORDENING

TOEKOMSTVISIE
ONROEREND ERGOED

De Waalse overheid had geld nodig om te investeren in de economie om de hoge werkloosheid ten gevolge van de mijnsluitingen en de crisis in de staalindustrie aan te pakken. Dit deed men door de vele mijnsites waarover Wallonië beschikte te verkopen aan particulieren, met als gevolg dat de overheid geen inspraak meer heeft op het onroerend erfgoed. Heel veel van deze mijnsites zijn overigens niet beschermd, zoals dit het geval is bij Charbonnage du Gouffre, waar door vele mijnsites gedeeltelijk afgebroken, slecht onderhouden of braak liggend zijn, waardoor Wallonië een deel van haar geschiedenis verliest (Interview met: Vanhoutte, 2016).

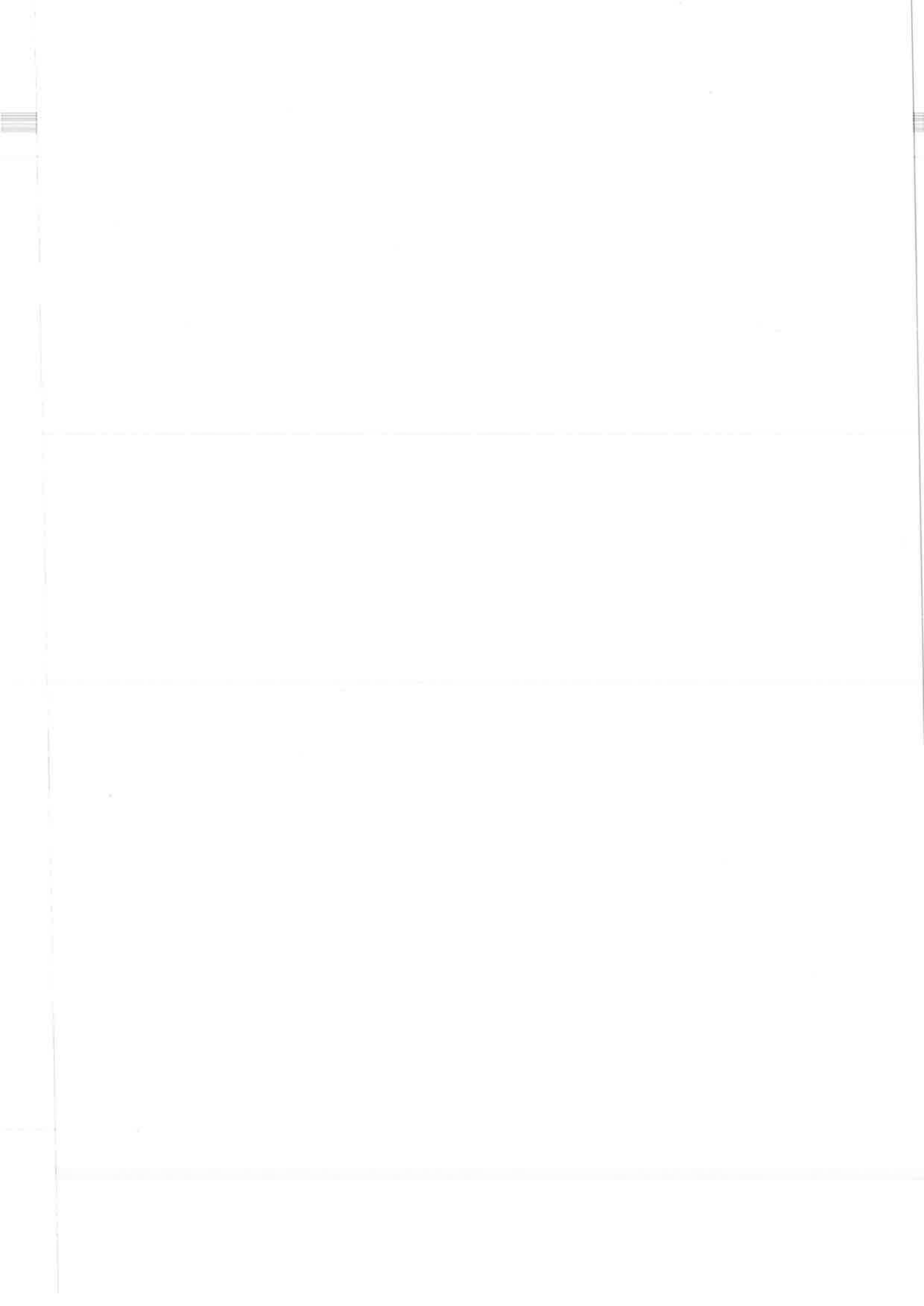
Bij de aangekondigde sluitingen van de Vlaamse mijnsites had de Vlaamse overheid aanzienlijke sommen geld voorzien. Dit om de mijnactiviteit af te bouwen en tegelijk nieuwe economische perspectieven diende te bieden voor de streek, zodat de sluitingen vlot konden verlopen. De mijnarbeiders waren hier niet mee akkoord en dreigden geregeld met acties en betogingen. Als alternatief bood de overheid oprotpremies en gunstige pensioenregelingen aan, daarbovenop werden de oostelijke mijnwerkers uitgespeeld tegen hun westelijke collega's waardoor de sluiting sneller en goedkoper verliep. Met het enorme bedrag dat nog over was na de sluiting, werden herbesluitingsprojecten voor de mijnsites opgericht (Ons mijnverleden, z.j.).

Vandaar het grote verschil omtrent het behoud en herbestemming van voormalige mijnsites gelegen in Wallonië of Vlaanderen. Wallonië is inmiddels herstellende van deze economische crisis en zet alles in om het overige erfgoed goed te beheren zodat de geschiedenis ervan niet verloren gaat (Interview met: Vanhoutte, 2016).

CONCLUSIE TOEGEPAST OP CHARBONNAGE DU GOUFFRE

In de zoektocht naar een geschikt programma voor Charbonnage du Gouffre, is een overzicht van het toekomstig beleid omtrent het erfgoed en de ruimtelijke ordening een goed vertrekpunt. Dit om de visie en de rol die onroerend erfgoed in de toekomst gaat spelen te omvatten en hierop reeds in te spelen bij de herbestemming.

Uit de Vlaamse en Waalse beleidsvoeringen blijkt dat beide regeringen het erover eens zijn dat onroerend erfgoed en de zorg ervan kunnen bijdragen aan een duurzame ontwikkeling van de samenleving en dat naar de toekomst toe meer ingezet dient te worden op het gebruik van het onroerend erfgoed als hefboom voor culturele, toeristische en economische ontwikkeling. Verder wil de Waalse regering het onroerend erfgoed deel laten uitmaken van het toekomstige ruimtelijke ordening plan, om zo door het beheer van het onroerend erfgoed en het landschap de identiteit van het Waalse grondgebied te versterken. Men kan dus concluderen dat de Waalse regering streeft naar een nieuwe functie die bijdraagt aan de ontwikkeling van de samenleving, zowel op cultureel als economisch vlak. Bij een herbestemming van erfgoed is het belangrijk dat het erfgoed op een respectvolle manier bewaard blijft en desondanks toch een hedendaagse functie huisvest waaraan bijvoorbeeld nood is binnen de samenleving of een functie die een meerwaarde kan bieden aan de samenleving etc. In de zoektocht naar een passend programma voor de mijnsteden vind ik het belangrijk dat het programma meer inhoudt dan het terug in gebruik nemen van leegstaand erfgoed. Het toekomstig programma dient een meerwaarde te bieden aan de lokale maatschappij. Gekeken vanuit de onderzochte toekomstvisie van de Waalse regering omtrent onroerend erfgoed en ruimtelijke ordening, zou het nieuwe programma van Charbonnage du Gouffre de lokale cultuur kunnen ondersteunen en kunnen voorzien in de lokale maatschappelijke noden die in combinatie met bovenlokale functies die het toeristisch beleid stimuleren en uitbreiden, om zo bij te dragen aan de opwaardering van de Waalse cultuur. Dit is echter een eerste gedachtegang, deze dient verder te worden onderzocht in deze thesis.

Abbeiding 9 Uitzicht op de stad Châtelet

DE STAD CHÂTELET

HOOFDSTUK 3:

Charbonnage du Groffre is gelegen in het Waalse gewest, in de kleine stad Châtelet die behoort tot het arrondissement Charleroi en onderdeel is van de provincie Henegouwen. Naast Châtelet zelf telt de stad sinds 1977 nog twee andere deelgemeenten, het even verstedelijkte Châtelaineu dat ten noorden van de Samber gelegen is. De andere, een iets landelijkere, gemeente Bouffroulx is ten zuiden van de Samber en Châtelet gelegen. In het totaal telt de stad Châtelet ruim 36.000 inwoners (La ville de Châtelet, 2016).

Afbeelding 10 Uitzicht op de stad Châtelet

Afbeelding 11 Uitzicht op de stad Châtelet

3.1 GESCHIEDENIS

De stad Châtelet, die nu deel uit maakt van de provincie Henegouwen, behoorde in de 12e eeuw tot het grondgebied van de huidige provincie Namen en was onderdeel van het Prinsbisdom Luik. Dankzij haar strategische ligging langs de Samber, vormde Châtelet als het ware een brug tussen de provincie Namen en het Prinsbisdom Luik. Genietende van diens bescherming in tijden van oorlog kon Châtelet zich ontplooiën tot een belangrijk administratief, economisch en cultureel centrum. De ambachten die zich ontwikkelden waren hoofdzakelijk pottenbakken, klerenmaker, schoenenmaker, ontbewerker, ... Langs de oever van de Samber ontstonden gietereien, leerlooierijen, ... Het marktplein groeide dan ook snel uit tot een ontmoetingsplek waar actief handel gedreven werd (Le Vieux Châtelet, z.j.).

Na een periode van onrust aan het eind van de 18e eeuw, kende Châtelet onder leiding van Napoleon een periode van stabiliteit en economische opleving. Deze werd nog eens versterkt met de komst van de mijnbouw. In een mum van tijd veranderde de rustieke stad Châtelet; overal aan de oevers van de Samber ontstonden fabrieken, hoogovens, molens, ... Le Pays Noir waren geboren. Het inwoners aantal steeg aanzienlijk met de komst van de mijnen in 1807, waardoor de overheid genoodzaakt was om wegen aan te leggen en buurten bij te bouwen met scholen, kerken, ziekenhuizen etc. Meer dan ooit groeide de stad Châtelet uit tot een handelscentrum. Los van deze economische welvaart en stedelijk transformatie, ontwikkelde Châtelet haar culturele en artistieke activiteiten verder zoals muziekkacademies, fanfares, theaters ... In 1869 werd een industriële school opgericht, een school voor decoratieve kunsten waar schilderkunst, beeldhouwkunst en keramiek gegeven werd, deze school bestaat nog steeds en is uitgegroeid tot Académie de Dessin et des Arts Décoratifs. Ondanks de oorlogen en de economische crisis na de sluiting van de mijnen bleef Châtelet een aantrekkelijk centrum. (Le Vieux Châtelet, z.j.).

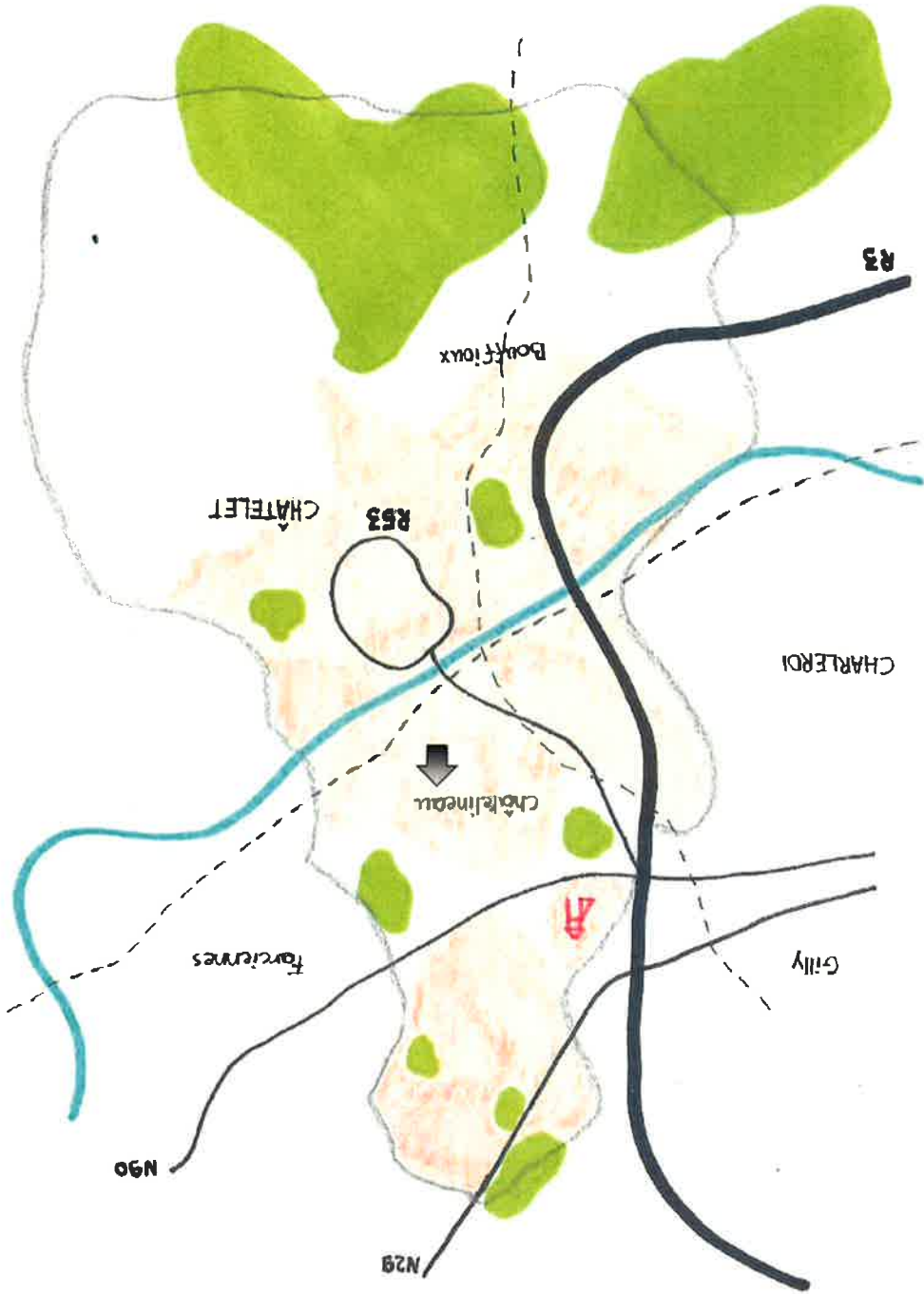
3.2 CHÂTELET VANDAAG DE DAG

Châtelet is een charmante stad, smalle straatjes, kleine pleinen, huizen tegen elkaar gebouwd. Châtelet is vandaag de dag hoofdzakelijk gekend voor haar cultuur, meer bepaald het pottenbakken, de schilderkunst, literaire kunst, fotografie, muziek etc. Châtelet heeft door haar cultureel verleden een aantal beroemde inwoners zoals de surrealistische kunstschilder René Magritte, de beeldhouwer en pottenbakker Albert Chapepeyer, de schrijver Gustave Camus ...

Kunst en artistieke ontwikkeling stonden en staan er nog steeds centraal, zo beschikt de stad over een academie voor schone kunsten, Académie de Dessin et des Arts Décoratifs Gustave Camus. en een muziek conservatorium, Conservatoire de Musique et des Arts Parles Maurice Guillaume. Op vlak van toerisme heeft Châtelet ook veel te bieden, zo beschikt het nog over drie actieve pottenbakkerijen en een pottenbakkers museum, la Maison de la Poterie, die te bezichtigen zijn. De stadswandeling van René Magritte met als einde het Magritte museum, la Maison Magritte. Andere bezienswaardigheden zijn: la Chapelle Saint Roch, het natuurgebied la réserve Sébastopol met haar kalksteengroeve, de vele terrils die zich ontwikkeld hebben tot grote bossen en parken. De stad beschikt over vele wandelpaden en wandelroutes, die zowel binnen Châtelet blijven als buiten Châtelet naar Charleroi gaan, deze leiden de bezoeker langs de culturele bezienswaardigheden om beide steden te ontdekken (Le Vieux Châtelet, z.j.; La ville de Châtelet, 2016; interview met: Vanhoutte, 2016).

De stad Châtelet heeft enkele missies opgesteld, om naar de toekomst toe te blijven investeren in haar cultuur. Zo wil de stad een beter beheer van haar artistiek erfgoed en meer evenementen en thematentoonstellingen organiseren, zoals de organisatie van artistieke evenementen: Biennale de l'Art Baron Pierre Paulus de Châtelet dat om de twee jaar georganiseerd wordt, en Mérite Culturel dat om de zes jaar georganiseerd wordt. Verder wil de stad minstens twee tentoonstellingen per jaar organiseren zoals de reeds bestaande: Salon des Artisans d'Art, de tentoonstelling van kunst en ambachten, en Salon du Bien-être et de la Santé, een tentoonstelling over gezondheid en welzijn. Verder streeft de stad naar een beter beheer van la Maison Magritte, en wil ze beroep doen op lokale en regionale kunstenaars voor tentoonstellingen en het organiseren van kunstworkshops zoals gebrandschilderd glas, aquarellen, borduunwerk, kant. Zo blijft de cultuur verder leven en ontwikkelen in Châtelet (La ville de Châtelet, 2016).

- STADSGRENS
- SAMBER
- GROENE ZONE
- AUTOWEG
- - - TREINSPoor
- AUTOSNELWEG
- ↓ STADHUIS CHATELET
- BEBOUWDE ZONE

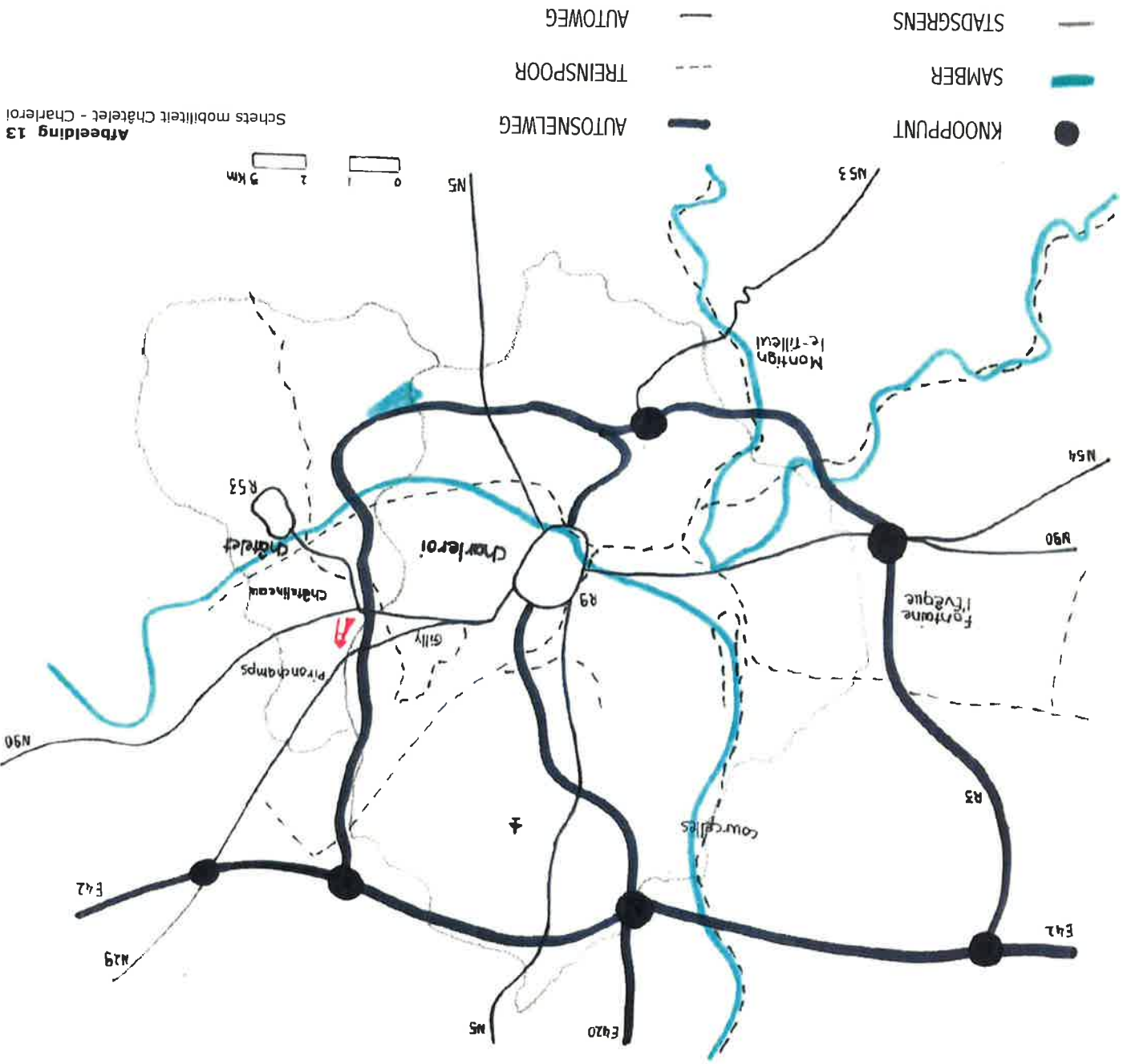

3.3 ANALYSE VAN DE OMGEVING

Charbonnage du Gouffre is gelegen net buiten de grens van Charleroi, in de stad Châtelet die tot het arrondissement Charleroi behoort. Voor de bespreking van de situering van Châtelet en de ligging van Charbonnage du Gouffre ten opzichte van de stad, wordt Charleroi mee opgenomen in de analyse. Charleroi telt meer dan 200.000 inwoners en is volle ontwikkeling naar een stedelijke vernieuwing zodat Charleroi terug beschouwd wordt als een aangename stad (interview met: Vanderputten, 2016).

3.3.1 MOBILITEIT

Châtelet is gelegen rond de stedelijke rand van Charleroi en wordt er van gescheiden door de ringweg R3. De rivier de Sambre vloeit dwars door beide steden waardoor ze vlot bereikbaar zijn voor transport via de waterwegen. Charleroi en Châtelet beschikken over een uitgebreid wegennetwerk, Charleroi is vlot te bereiken via de autowegen en Châtelet is via de hoofdweg die aansluit op de autosnelweg R3 eveneens vlot bereikbaar. Ook met de TEC is de mijnsite bereikbaar, de dichtstbijzijnde bushalte bevindt zich op 500m van Charbonnage du Gouffre. Verder beschikken beide steden over een uitgebreid spoorwegen netwerk, deze zijn ontstaan voor het transport van steenkool, het station Charleroi-Zuid is een belangrijk spoorwegknooppunt waar onder andere de Intercity van Luik naar Rijsel stopt. Naast autowegen, spoorwegen en waterwegen is er ook een luchthaven gelegen in Charleroi, namelijk Brussels South Charleroi Airport. Charleroi en Châtelet beschikken beiden over een goed mobiliteitsnetwerk (La ville de Châtelet, 2016; Transport En Commun, z.j.).

Arbeiding 13
Schets mobiliteit Châtelet - Charleroi

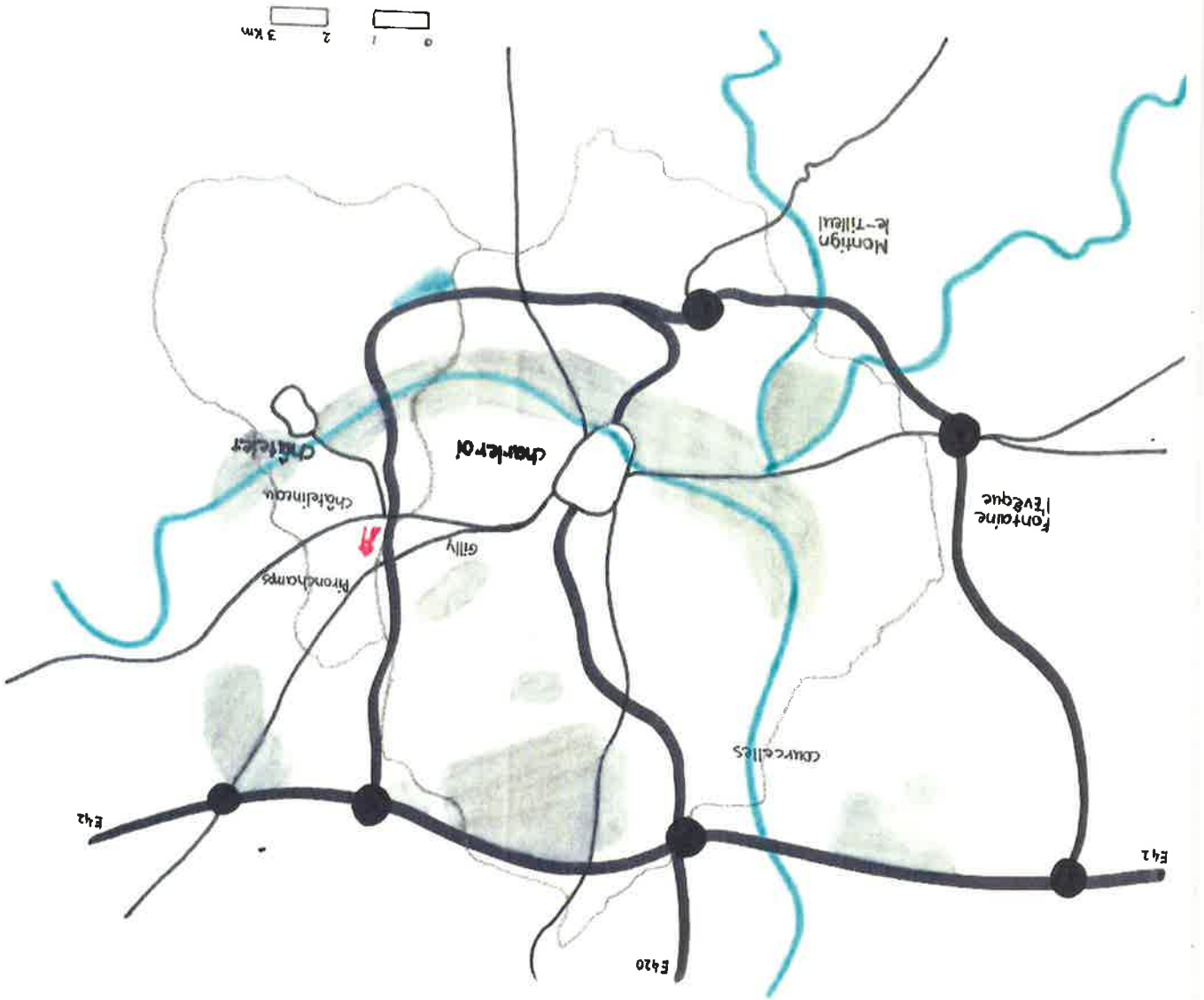
3.3.2 DE INDUSTRIE ZONES

In Châtelet en Charleroi vestigden vele fabrieken zich in de buurt van de steenkoolmijnen en aan de oever van de Samber. Dit had louter economische redenen, dicht bij de steenkool mijnen zodat de bevoorrading van steenkool sneller kon verlopen omwille van de relatief kortere afstand, en aan de oever van de Samber zodat de fabrieken hun producten makkelijk konden transporteren via de waterwegen. Deze bevinden zich na de sluiting van de mijnen nog steeds aan de oevers van de Samber omwille van hun gunstige geografische ligging, er bevinden zich ook een aantal industriezones aan de autosnelwegen aan de R3 of aan de E42. Zodat het transport via het wegennetwerk en de luchthaven vlot kan verlopen. De industrie die zich momenteel gevestigd heeft in Charleroi en Châtelet is onder andere: vliegtuigbouw, speciale staalsoorten, voedingsmiddelenindustrie, telecommunicatie, machinebouw, drukkerijen, chemie ... Vooral de stad Charleroi wil zich toekomstgericht promoten als een aantrekkelijke stad, zodat ondernemingen zich aangetrokken voelen om zich te vestigen in deze regio (La ville de Charleroi, z.j.).

- KNOOPPUNT
- SAMBER
- STADSGRENS

- AUTOWEG
- INDUSTRIEZONE

Arbeiding 14
Schets industriezones Châtelet - Charleroi

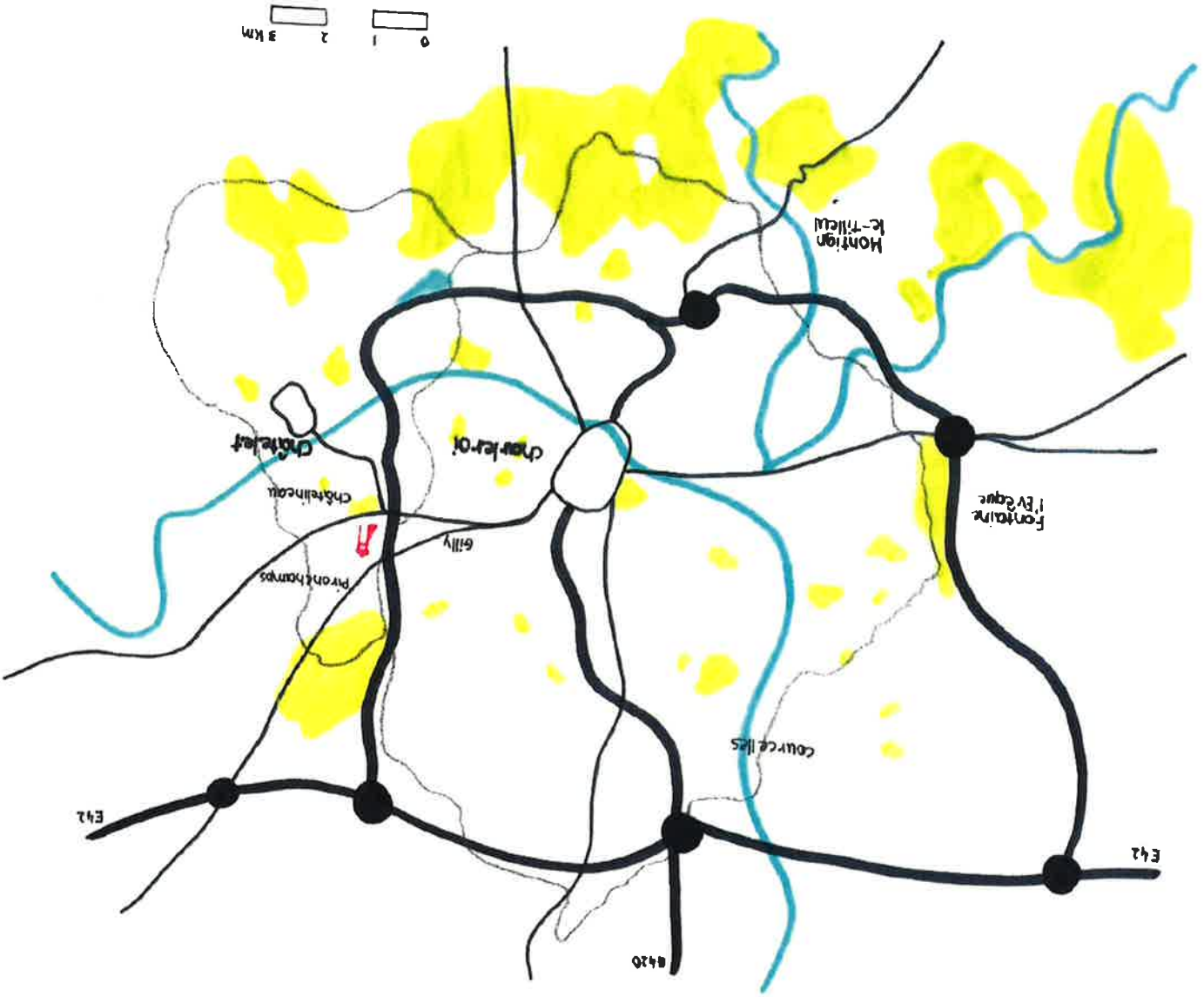
3.3.3 DE GROENE ZONES

De stad Châtelet beschikt over veel natuur en groene gebieden, dit komt door de agrarische gebieden en de steenbergen die na de sluiting van de mijnen terug gegeven zijn aan de natuur. Deze doen nu dienst als openbare parken en natuurgebieden waar wandelroutes op aangelegd zijn. De grootste groene zones van Charleroi zijn zuidelijk gelegen, buiten de ringweg R3, dit is Bois du Prince, een groot bos dat op de voormalige terrils gegroeid is. Ook in Châtelet liggen de grootste groene zones buiten de directe stedelijke omgeving, waar ook bossen gegroeid zijn op de voormalige terrils. Ondanks dat beide steden al tot de groenste Waalse steden behoren, streven ze ernaar groen te blijven voorzien in de stad. Momenteel is de verhouding groene bossen aan de rand van de stadsgrenzen veel groter dan de groene parken en bossen in de stedelijke omgeving. Naar de toekomst toe dient deze verhouding in evenwicht gebracht te worden, zo heeft de stad Charleroi reeds richtlijnen opgesteld om de groene zones, zoals parken, die reeds aanwezig zijn in de steden beter te onderhouden en te beheren. Verder heeft Charleroi als doelstelling om naar de toekomst toe, meer groene ontmoetingszones te creëren binnen de woonzones, die bijdragen tot de kwaliteit en de aantrekkelijkheid van de stedelijke gebieden (Magnetie, 2015) (Vanderlick, 2012).

— STADSGRENS
 — SAMBER
 ● KNOOPPUNT

— AUTOWEG
 — GROENEZONE

Arbeiding 15
 Schets groene zones Châtelet - Charleroi

3.4 TOEKOMSTIGE BELEIDSVOERING

Alle toekomstige beleidsvoeringen en visies van de Waalse provincies, arrondissementen en steden moeten aansluiten bij het toekomstgerichte beleid van Wallonië. De stad Châtelet zelf, heeft nog geen toekomstvisie voor de ontwikkeling van haar stad uitgewerkt. Paul Magnette, de burgemeester van Charleroi heeft in 2015 een toekomstvisie opgesteld voor de verdere ontwikkeling van de stad Charleroi. Doordat Châtelet tot het arrondissement Charleroi behoort gaat de toekomstvisie van Charleroi het dichtst aansluiten bij de toekomstvisie van Châtelet, waardoor deze verder uitgewerkt zal worden (Vanderputten, 2016).

Paul Magnette heeft in zeven doelstellingen zijn toekomstvisie voor Charleroi uitgeschreven, al deze doelstellingen zullen bijdragen om Charleroi terug een aantrekkelijke stad te maken na de economische crisis die de sluiting van de mijnen met zich meebracht (Magnette, 2015).

1. Het verdichten van de stad om deze toegankelijker te maken en om te voorzien in de toemerkende bevolkingsgroei.

De stijgende bevolkingsgroei vraagt om een proactief woonbeleid en een vooruitziende strategie van de ontwikkeling van de bevolking zodat de nodige infrastructuur niet verzadigd geraakt en er blijvend voorzien kan worden aan de behoeften van de bevolking. De politiek dient zicht te richten op het behoud van de diversiteit van het weefsel huisvesting en de ontwikkeling van fundamentele infrastructuur zoals crèches, rusthuizen etc. Dit door in de reeds bestaande woonzones percelen aan te duiden die door middel van renovatie kunnen dienen als nieuwe woningen en in druk bebouwde gebieden bouwvallige woningen af te breken, om plaats te maken voor groene zones. Zodat de beschikbare ruimte goed en effectief benut wordt (Magnette, 2015).

2. Het stadscentrum nieuw leven inblazen

Charleroi heeft zoals vele steden een exodus beweging ondergaan, waarbij rijke inwoners de stad verlieten en zich gingen vestigen in groene buitenwijken. Met als gevolg dat de winkels en restaurants minder klanten hadden en mee naar de buitenwijken verhuisden. Om het stadscentrum nieuw leven in te blazen is een stedelijke verdichting noodzakelijk, een wederopbouw van het stadscentrum en de buitenste stadswijken want deze zijn in revisie fase. Het stadscentrum zelf dient een renovatie te ondergaan om de veiligheid, verlichting en de stedelijke integratie van het weefsel te verbeteren. Het verdichten van de stad is niet alleen het verbouwen van de stad, maar ook van het historische stadscentra terug een intensiteit te maken (Magnette, 2015).

3. Voorstander van zachte mobiliteit

Dagelijks komt er veel volk naar de stad, voor wonen, werk, school enzoverder. De huidige verkeersassen zijn soms slecht gelegen waardoor onveilige punten ontstaan en rommelige ruimtes voor fietspaden, trottoirs en parking. De uitbreiding van het metronetwerk moet ervoor zorgen dat het gebruik van auto's in de stad drastisch vermindert wordt en dat de parkings buiten het stadscentra gevestigd kunnen worden. Ook de dienstverlening van de TEC dient verder uitgebreed te worden zodat zoveel mogelijk locaties bereikbaar zijn met de metro of de TEC. De stedelijke boulevards van het stadscentrum en de grotere wegen die leiden naar het centrum van de stad dienen te worden herontwikkeld met brede trottoirs en fietspaden. Er dient een politieke prioriteit gemaakt te worden van de verkeersveiligheid in de stadscentra (Magnetie, 2015).

4. Charleroi als groene stad

De groene zones waarover Charleroi beschikt dienen bewaard te blijven, waardoor er een beter beheer van deze zones dient opge maakt te worden. Het beheer van deze stedelijke parken moet herbekeken worden, als hun cultureel erfgoed al bewaard is gebleven, dan zijn deze niet actief genoeg aanwezig. Het is belangrijk dat de bevolking met respect omgaat met deze parken, want deze dragen bij aan de verkeersveiligheid voor de nabijgelegen woonzones en dienen aangemoedigd te worden. Verder dienen ook nieuwe groene ruimtes aangelegd te worden binnen woonzones, deze groene zones stimuleren ontmoetingen tussen de inwoners. Ze dragen bij tot de stedelijke herkwalificatie en vormen een troef voor het aantrekken van nieuwe investeringen in de woningbouw (Magnetie, 2015).

Abbeiding 16
Toekomstige groene ruimtes Charleroi

Abbeiding 17
Toekomstige auto-loze pleinen Charleroi

5. De stad als openbare dienst

Niet alleen de diversiteit aan woningen en openbare ruimtes maken de stad aantrekkelijk, ook de kwaliteit van de diensten speelt hier een belangrijke rol in. Open centra voor maatschappelijk welzijn dienen opgericht te worden en de openbare diensten zoals de brandweer en de politie dienen versterkt te worden om de veiligheid van de burgers te garanderen. Er dient een uitgebreid renovatieplan opgesteld te worden voor de scholen, sportfaciliteiten en opvangcentra voor senioren deze zijn echter vaak in slechte staat. Charleroi gaat verder haar diensten uitbreiden om mensen te helpen omgaan en het oplossen van hun problemen, zoals bijvoorbeeld schulden (Magnette, 2015).

6. Invetten op de cultuur

Een stad is meer als stenen en diensten, het is misschien vooral sfeer en gezelligheid, een stad moet niet alleen kwaliteit aan het leven bieden maar ook emoties en ontmoetingen mogelijk maken. Charleroi heeft een erge industriële crisis meegemaakt en zet nu in op cultuur. Niet om het volk te vermaken, maar om het openen van de geest en het slijpen van de zintuigen, cultuur brengt mensen van alle leeftijden samen. De stad zet in op de ontwikkeling van culturele elementen, dit door financiële steun van de overheid voor artistieke initiatieven, ruimtes voor kunstenaars te voorzien ... Er dienen grote culturele evenementen georganiseerd te worden zodat de mensen die de stad nog niet kennen een kans krijgen om Charleroi te komen ontdekken (Magnette, 2015).

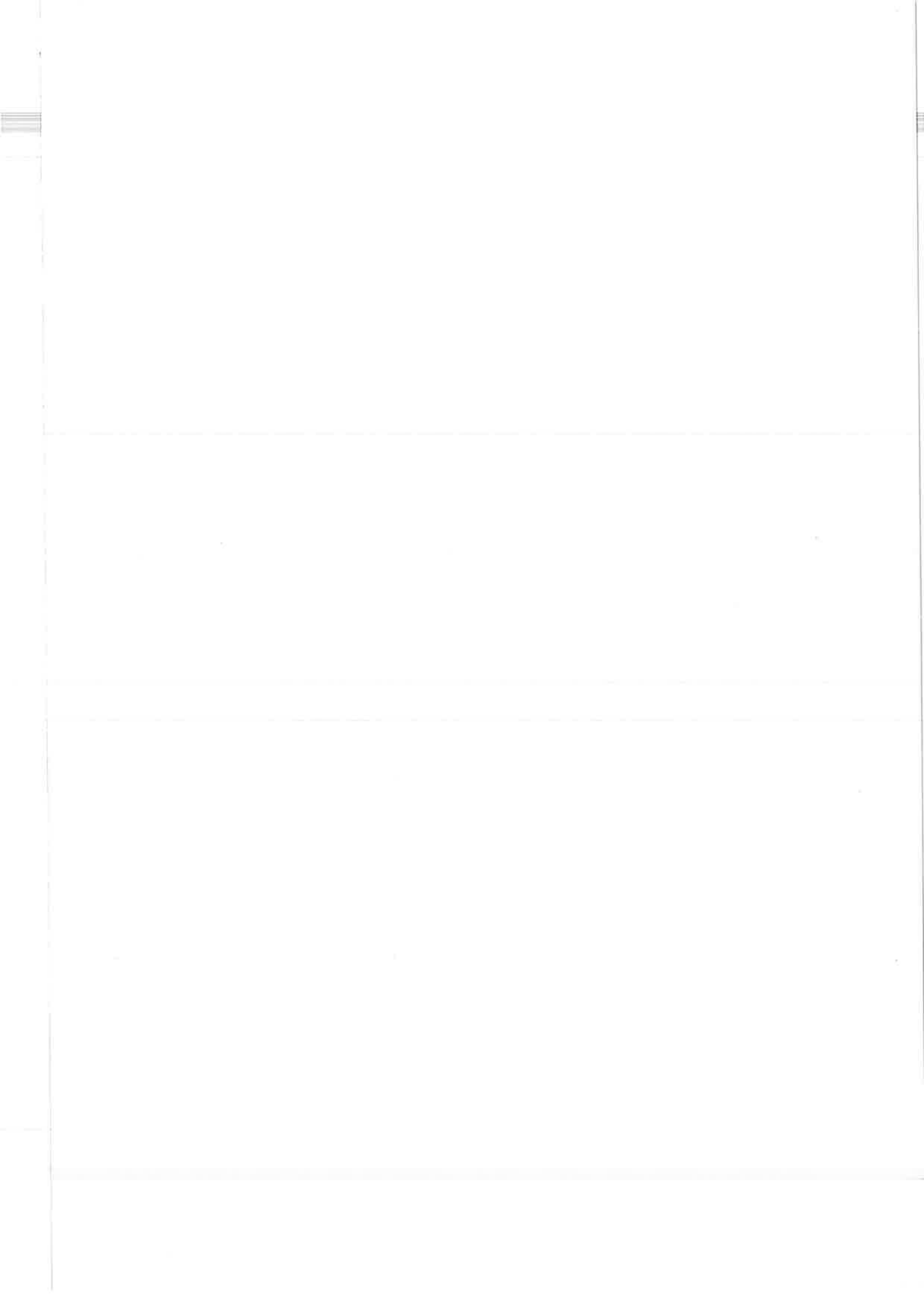
7. De zin van respect en verantwoordelijkheid terug opbouwen

Het aantal criminele feiten is over de jaren heen gedaald, maar er is een toename van sociaal gedrag zoals vervuiling, graffiti, gevaarlijk rijgedrag etc. deze creëren een gevoel van onbehagen bij de burgers en dient te worden aangepakt. Door participatie van de burgers in het beheer van de stad en ze inspraak geven in de te realiseren projecten worden de burgers betrokken bij het bestuur van de stad en gaan ze meer respect tonen voor de infrastructuur. Op deze manier wordt er getracht om het sociaal gedrag terug te doen dalen in de toekomst (Magnette, 2015).

CONCLUSIE TOEGEPAST OP CHARBONNAGE DU GOUFFRE

Algemeen gezien beschikt Charbonnage du Gouffre over een heel gunstige ligging. Ze is gelegen in de deelgemeente Châtelain en geniet mee van het rustige en charmante karakter van de stad Châtel. Ondanks dat de mijn site gelegen is in een rustige omgeving, is ze vlot bereikbaar via het openbaar vervoer of via de ringweg R3 die de stad scheidt van Charleroi. Los van het feit dat Charbonnage du Gouffre vlot bereikbaar is via het spoor- en wegennetwerk, ligt ze vlak langs de grootstad Charleroi. Deze is volop in ontwikkeling en wil zich naar de toekomst toe terug etaleren als een aantrekkelijke en aangename stad. Voor de vorming van het programma dat zal plaatsvinden in de voorbije jaren, kan dit een voordeel zijn. Zo kan het nieuwe programma meebijdragen aan het promoten van de stad Charleroi en omgekeerd kan de stad Charleroi met haar bezoekers een bron van inkomsten vormen voor de nieuwe functie van de mijn site.

Voor de herbestemming van Charbonnage du Gouffre kan er ingespeeld worden op een aantal doelstellingen van Paul Magnette voor de toekomst van Charleroi. Een eerste doelstelling waarop ingespeeld kan worden is: voorstander van zachte mobiliteit, zoals reeds aangehaald is Charbonnage du Gouffre vlot bereikbaar en bevindt er zich een bushalte van de TEC op 500m van de site. Om de bezoekers extra te stimuleren om het openbaar vervoer te gebruiken, zou er misschien een TEC halt kunnen komen aan de ingang Charbonnage du Gouffre waarlangs, om het uur, een bus richting Châtel of Charleroi rijdt. Op deze manier zou de reeds bestaande dienstverlening verbeterd kunnen worden zodat er meer gebruik van gemaakt kan worden. Vervolgens kan ook ingespeeld worden op de doelstelling: Charleroi als groene stad, doordat de mijn site een herbestemming krijgt zal het groene landschap dat bij de mijn site hoort terug onderhouden worden zodat deze groene zone bewaard blijft en terug gebruikt kan worden door haar omgeving. Verder blijkt uit de toekomstvisie van burgemeester Paul Magnette dat Charleroi wilt inzetten op de verdere ontwikkeling van haar cultuur. Naast industriestad is Châtel een cultuurstad die zich door de jaren heen verder heeft ontwikkeld, waardoor cultuur een prominente plaats inneemt in de stad. Misschien kan het voor beiden steden interessant zijn om voor de herbestemming van Charbonnage du Gouffre, naast zachte mobiliteit en groene zones, in te zetten op cultuur om zo een verdere ontplooiing van beide steden te waarborgen. Cultuur brengt mensen van alle leeftijden samen en draagt bij aan de menselijke ontwikkeling. Naar de toekomst toe zal cultuur een belangrijke rol blijven spelen binnen de samenleving, vandaar dat inzetten op cultuur een stevige basis kan zijn voor de verdere ontwikkeling van beide steden. Naast een culturele relatie die zou kunnen ontstaan tussen de steden, zou het ook op economisch vlak een interessante denkspoor kunnen zijn. Door Charleroi en de toekomstvisie van Paul Magnette voor Charleroi te betrekken in de bepaling van het programma, kan de site een meerwaarde bieden voor beide steden, kunnen de kosten verdeeld worden tussen beide steden, is de afzetmarkt breder en is de kans op een nuttige en geslaagde herbestemming van Charbonnage du Gouffre groter. De betrekking van Charleroi bij de herbestemming is een keuze die zeker overwogen dient te worden bij de bepaling van het nieuwe programma voor Charbonnage du Gouffre en de haalbaarheid hiervan.

CASE STUDIE CHARBONNAGE DU GOUFFRE N°10

HOOFDSTUK 4:

4.1 GESCHIEDENIS

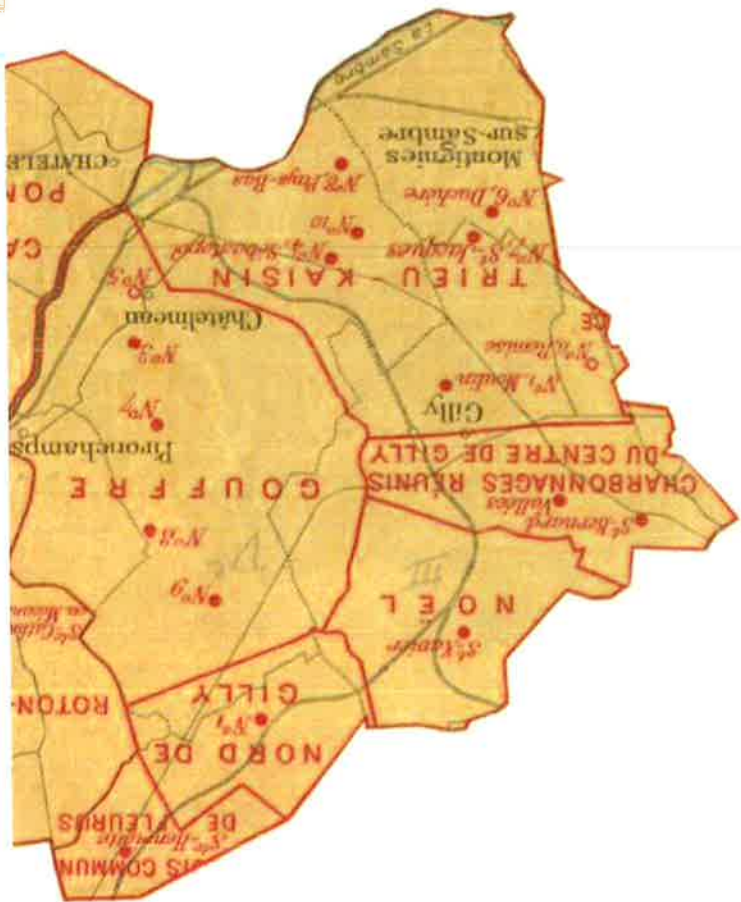
Charbonnage du Gouffre N°10 is een voormalige steenkoolmijn die deel uitmaakte van een belangrijk kolengeselschap 'Société Anonyme des Charbonnages de Gouffre', het was de 10e en laatste mijn van het kolengeselschap die haar deuren opende in Châtellet (Le Vieux Châtellet, z.j.).

Op 5 augustus 1778 werd een eerste organisatie opgericht met als doel de ontginning van steenkool, die de naam 'Le Gouffre' kreeg. Aan de basis van dit kolengeselschap stonden twee vertegenwoordigers: Hertog Lodewijk Englebert van Arenberg, de heer van Charleroi, Gilly en Châtelletineau en markgraaf Stanislas de Sandrouins. In 1784 verleent Hertog van Arenberg het jonge kolengeselschap het exclusieve recht om alle steenkool te ontginnen dat zich op zijn grondgebied bevindt. Markgraaf Sandrouins vond de organisatie niet rendabel genoeg en stapte uit het bestuur van het gezelschap, hij werd later vervangen door de belastingpachter Gendebien. Rond 1807 beschikte het kolengeselschap over 760 hectaren grond voor de ontginning van steenkool, desondanks kende de onderneming een periode van turbulentie tot 1835. Door de wet van 17 december 1835 werd een vereniging gevormd die het kolengeselschap overnam 'Société Anonyme des Hauts

Fourneau, Usines et Charbonnages de Châtellet-nieu' genaamd. Eennederstig jaar later, in 1866 fuseerde het bedrijf met 'la Société Anonyme des Hauts Fourneau, Usines et Charbonnages de Marcinelle à Couillet'. Dit maakte het mogelijk om op 28 januari 1882 enkel de kolenverening over te nemen, zodat deze autonoom, onder de naam 'Société Anonyme des Charbonnages de Gouffre' zijn eigen bestaan kon leiden (Le Vieux Châtellet, z.j.).

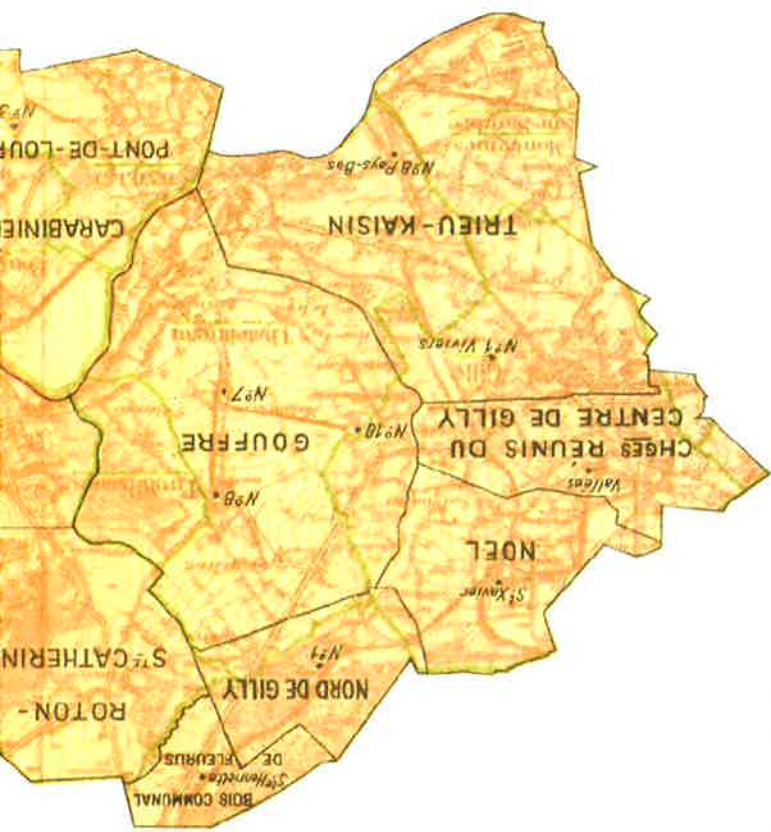
Op deze kaart een overzicht van de verschillende kolengeselschappen en diens nog steeds in dienst zijnde putten in 1906. Het toont het belang van de aanwezigheid van de mijnbouw, die zich nog verder ontwikkelde in 19e eeuw, waaronder de Concessie van Gouffre (Le Vieux Châtellet, z.j.).

Société Anonyme des Charbonnages de Gouffre opende in 1916 haar laatste steenkoolmijn Charbonnage du Gouffre. De twee putten waarover de mijnsite beschikte zijn in werking getreden in 1916, de gebouwen dateren echter

Arbeiding 19
Carte générale des mines de houille 1906

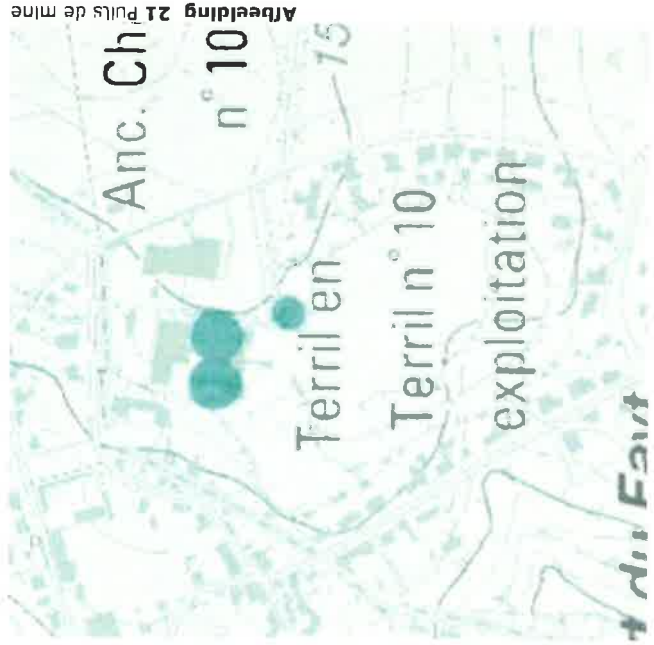
van 1934. Van de 10 ontginningsplaatsen sloot het kolengedezelschap van Gouffre put N°1 tot en met put N°6. In 1928 beschikte Société Anonyme des Charbonnages de Gouffre over 764 hectaren gelegen in Châlet, Châtelineau, Pi-ronchamps en Gilly en beperkte de ontginning zich in vier putten N°7 tot en met N°10. Het kolengedezelschap liet in 1932 als sociale actie groepen woningen oprichten voor de mijnwerkers, en slaagde er in 1948 in, om een omzette realiseren van 238 miljoen BEF met de drie resterende steenkoolmijnen. In 1949 voegde la Société du Charbonnage du Carabinier zich bij het kolengedezelschap van Gouffre, en drie jaar later sloot de concessie van Ormont zich ook aan bij Société Anonyme des Charbonnages de Gouffre. Zo beschikte het kolengedezelschap van Gouffre in 1966 over 2047 hectaren verdeeld over Buffioulx, Châlet, Châtelineau, Gilly, Pi-ronchamps, Pont-de-Loup en Presles. Op 15 juli 1969 moet Charbonnage du Gouffre N°10 haar deuren sleuten en werden de putten voorzien van een laag beton. De allerlaatste mijn van Société Anonyme des Charbonnages de Gouffre die haar deuren sloot was charbonnage N°7 in 1971, waarbij unaniem besloten werd om het kolengedezelschap Société Anonyme des Charbonnages de Gouffre te ontbinden (Belgische steenkoolmijnen, z.j.; Le Vieux Châlet, z.j.; Bri-son & Moreau, 2000).

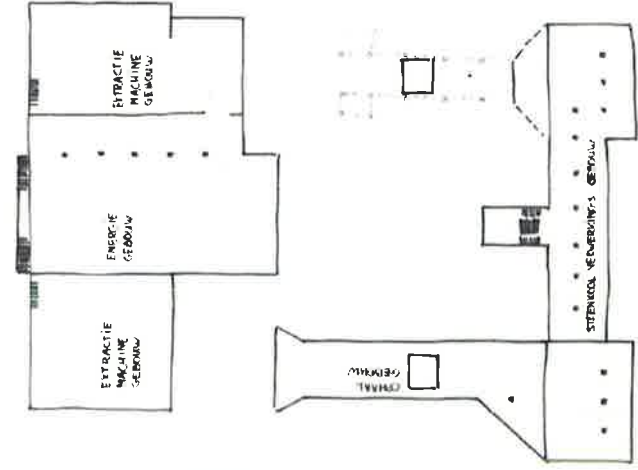
Arbeiding 20
Carte générale des mines de houille 1946

Zoals reeds eerder aangehaald, beschikte Charbonnage du Gouffre over twee schachten die zich bevonden tussen beiden gebouwblokken. Ten noorden van de twee schachtenrens bevindt zich het voormalige energiegebouw waarin onder andere de twee extractiemachines stonden. Onder de twee schachten bevinden zich de ophaalgebouwen en ten zuiden van beide schachtentorens bevindt zich het voormalige steenkoolverwerkingsgebouw. Alle gebouwen dateren van 1934 en zijn opgebouwd uit een dragende gewapende betonconstructie, waarvan de ruimtes tussen de betonnen constructie zijn opgevuld met bakstenen (interview met: Vanhoutte, 2016).

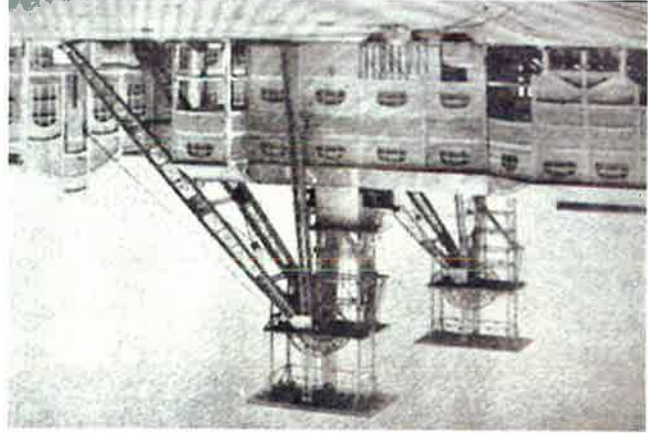
Na de sluiting van Charbonnage du Gouffre heeft zich, van 1979 tot 1982, een dierentuin gevestigd in de leegstaande gebouwen. Met als gevolg dat er veel van de originele infrastructuur van de mijnste verdwenen is. Zo zijn beide schachtentorens afgebroken en zijn de schachten overgoten met een laag beton. Alle machines die zich in de gebouwen bevonden zijn eveneens verdwenen, van de extractiemachines tot de verwerkingsmachines. Verder is er ook één van de twee ophaalgebouwen afgebroken, het gebouw dat op bovenstaande postkaart zichtbaar is onder de schachtentoren, is afgebroken. Van de oorspronkelijke mijnste is momenteel slechts één gebouw in gebruik, hierin heeft zich een betonverwerkingsbedrijf gevestigd, alle overige gebouwen staan leeg en wachten op een nieuwe bestemming (interview met: Vanhoutte, 2016) (Le Vieux Châlet, z.f.).

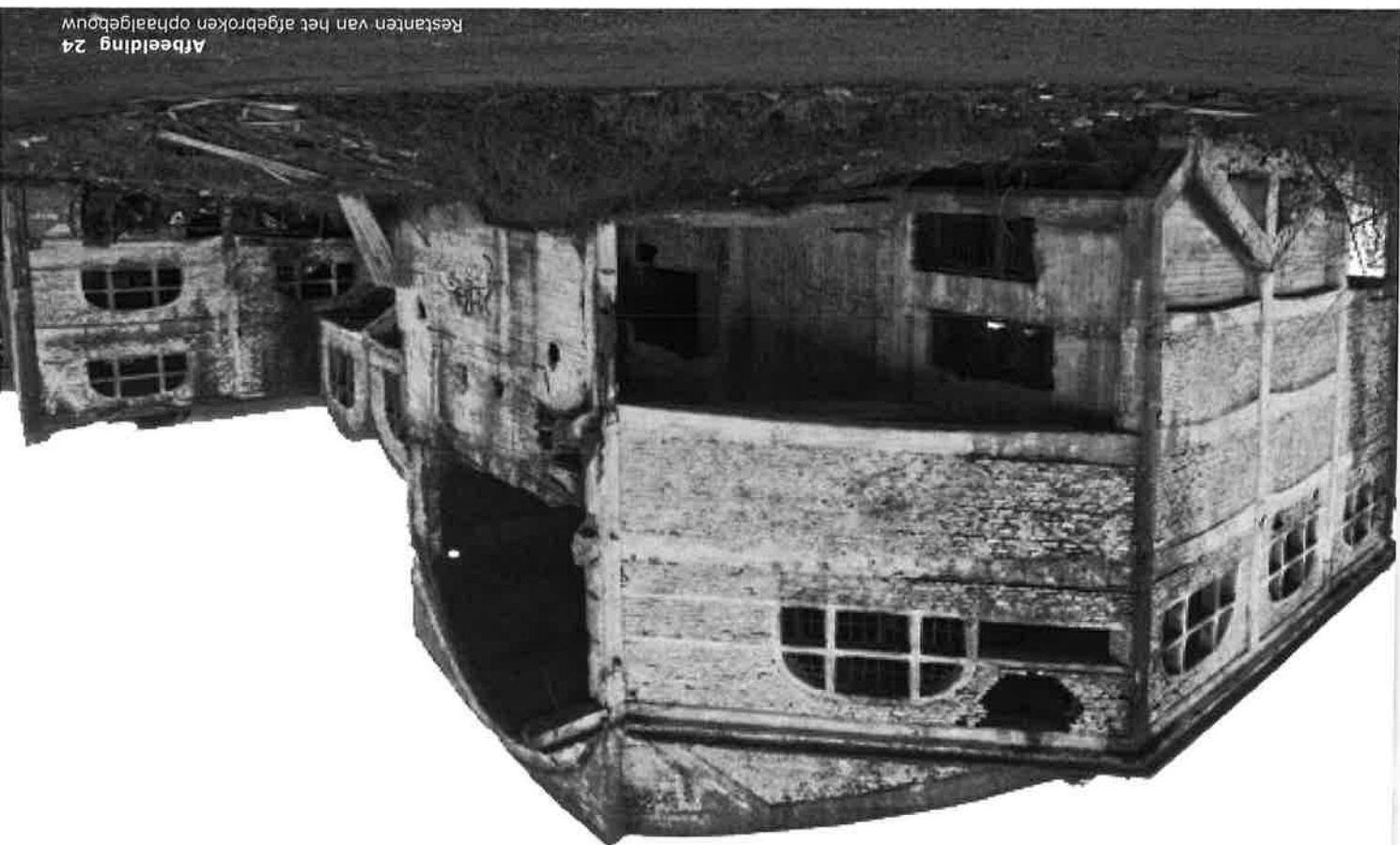
Abbeiding 21 Puls de mine

Abbeiding 22 Schets voormalige functie van de mijngebouwen

Abbeiding 23 Le vieux Charbonnage du Gouffre

Arbeiding 24
Restanten van het afgebroken ophaalgebouw

4.2 ANALYSE VAN DOMEIN EN PAND

Charbonnage du Gouffre is gelegen langs Rue des Sarts en Rue de la Plateure. Op de kruising van deze twee straten is de oorspronkelijke hoofdingang van de mijnsite gelegen. Deze ingang is momenteel in gebruik door het betonverwerkingsbedrijf dat zich in een van de voormalige mijngebouwen bevindt, via deze poort is Charbonnage du Gouffre niet meer bereikbaar. De nieuwe toegang naar demijngebouwen bevindt zich in Rue des Sarts langs de omheining van het betonverwerkingsbedrijf. Deze ingang staat nergens aangegeven in de straat en valt helemaal niet op. Als men niet weet dat dit de toegang naar Charbonnage du Gouffre is dan wandelt men er gewoon voorbij. Bij de herbestemming van Charbonnage du Gouffre dient deze ingang duidelijker aangegeven te worden.

Abbeiding 26
Rue des Sarts

Abbeiding 27
Huidige Ingang Charbonnage du Gouffre

Arbeiding 29
Oorspronkelijke hoofdingang Charbonnage du Gouffre

Arbeiding 28
Rue des Sarts zicht naar oorspronkelijke hoofdingang

Arbeiding 25
Omgeving Charbonnage du Gouffre

Rue de la Plateure

RUE DE LA PLATEURE

Vanaf men de huidige toegang inslaat, bevindt men zich op privédomein. De zandweg leidt de bezoekers nietsvermoedend en in alle rust naar Charbonnage du Gouffre, wanneer de gebouwen beetje bij beetje tevoorschijn komen, opent de site zich en vloeit de zandweg over in een grote open vlakte die voor de mijngebouwen gelegen is. Vanaf dit punt is de grootte van het domein en de schaal van de gebouwen duidelijk voelbaar. De grote groene vlakte creëert een gevoel van rust binnen de bebouwde omgeving waarin de mijngebouwen zich bevinden. Het eerste gebouw dat zichtbaar wordt bij het betreden van de site is het voormalige steenkool verwerkingsgebouw dat uitkijkt op het uitgestrekte groene landschap. De resterende mijngebouwen bevinden zich achter het steenkool verwerkingsgebouw en zijn bereikbaar via het pad dat zich rechts van het steenkool verwerkingsgebouw bevindt. Zo komt men uit op het binnenplein van de mijnsite waar zich het voormalige energiegebouw, de extrac- tegebouwen en het resterende ophaalgebouw zich bevinden. De huidige toegang naar het binnenplein is niet optimaal, als bezoeker is dit geen aangename manier om naar het binnenplein te wandelen. Door- dat je omheen de gebouwen moet lopen ontstaat er een zekere afstand tussen de bezoeker en de gebouwen. Deze toegang dient herzien te worden bij de herbestem- ming.

Abbeiding 33
Charbonnage du Gouffre

Vanop het binnenplein zijn alle gebouwen toegankelijk, de twee gebouwblokken zijn ook onderling toegankelijk. Het voormalige energiegebouw met haar twee extractiegebouwen (de rechter gebouwgroep) zijn voorzien van drie ingangen die uitkomen op het binnenplein, waardoor elke hal beschikt over een eigen ingang. Het gehele gebouw is grotendeels volledig onderkelderd, deze kelder is enkel te bereiken via **de twee trappen** in beide extractiegebouwen. **De trap** die zich in het energiegebouw bevindt leidt naar de kleine tweede verdieping. Aan de buitenzijde van het energiegebouw bevindt zich **een grote dubbele trap**, deze was de oorspronkelijke hoofdingang van de gebouwgroep. Het steenkoolverwerkingsgebouw met haar ophaalgebouw (de linkse gebouwgroep) zijn ook voorzien van drie toegangsmogelijkheden, één in het ophaalgebouw en meerdere in het steenkoolverwerkingsgebouw. Zo is er in het ophaalgebouw een kleine ingang voorzien aan de noord zijde, waardoor een snelle verplaatsing van het ophaalgebouw naar het extractiegebouw mogelijk is. In het verwerkingsgebouw zijn meerdere ingangen voorzien die uitkomen op het binnenplein omdat hier de verwerkte steenkool het gebouw verliet, en vertrok naar de fabrieken, huishoudens enzoverder. Van deze gebouwen is enkel het voormalige steenkoolverwerkingsgebouw onderkelderd, deze is te bereiken via **de trappenhal**. Deze trappenhal leidt naast de kelder ook naar de eerste verdieping, die zich uitstrekt over het steenkoolverwerkingsgebouw en het ophaalgebouw.

Arbeiding 34
Schets grondplan

Arbeiding 36
Energiegebouw en extractiegebouwen vanop het binnenplein

Arbeiding 35
Steenkoolverwerkingsgebouw en het ophaalgebouw vanop het binnenplein

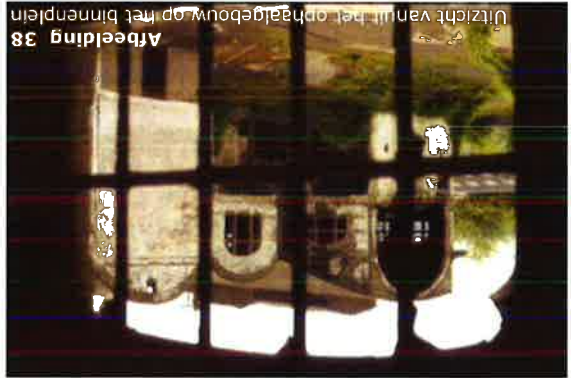

STEENKOOIVERWERKINGSGEBOUW EN OPHAALGEBOUW

Vanuit het binnenplein is het steenkoolverwer-
kingsgebouw toegankelijk. Bij het betreden van
het gebouw wordt de bezoeker onmiddellijk
opgenomen door de steer die het gebouw
ademt. Het ruwe karakter en de doorleefdheid
van het gebouw nemen de bezoeker mee naar
het verleden. De mijngebouwen vertellen hun
eigen verhaal. Charbonnage du Gouffre is dan
ook een welbekende plek voor urban explorering
fotografie. Dit houdt het fotograferen van ver-
laten gebouwen in, vaak fabrieksgebouwen, die
overgenomen zijn door de tijd en restanten zijn
van menselijke activiteit. Verder valt er op dat
in het steenkoolverwerkingsgebouw bijna geen
binnenmuren aanwezig zijn. Het verwerkings-
gebouw vloeit over in het ophaalgebouw, en-
kel de dragende betonnen kolommen delen de
ruimtes op. Ook de dakconstructie is duidelijk
aanwezig en voelbaar in het interieur waarvoor
men zich als bezoeker heel klein voelt. Vanuit
het ophaalgebouw is er zicht op de binnen-
plaats, deze is oostelijk georiënteerd waardoor
deze vleugel geniet van de ochtendzon. Het
verwerkingsgebouw geeft naast zicht op het
binnenplein ook uitzicht op het groene land-
schap dat zich achter het gebouw bevindt. In
de betonnen raamkaders ziet men op sommi-
ge plaatsen nog restanten van de glas-in-lood-
ramen. Hierdoor vervaagt de grens binnen/
buiten en wordt het landschap een deel van
het interieur en omgekeerd wordt het gebouw
opgenomen in het landschap.

Abbeiding 37
Interieur ophaalgebouw

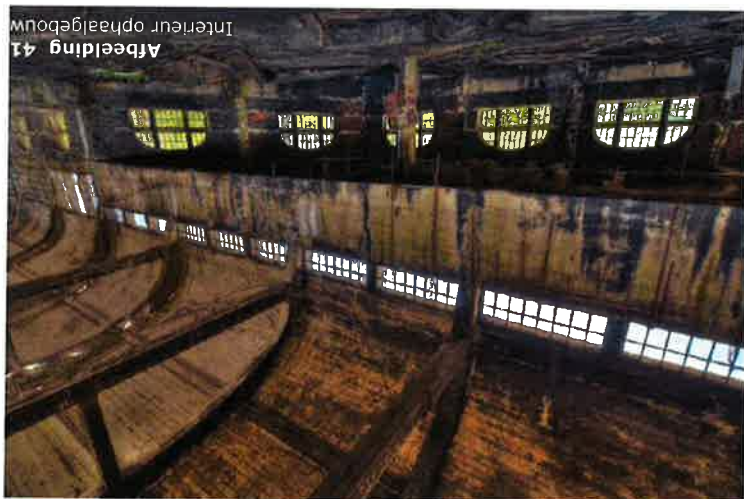
Abbeiding 38
Uitzicht vanuit het ophaalgebouw op het binnenplein

Abbeiding 39
Interieur steenkoolverwerkingsgebouw

Abbeiding 40
Uitzicht vanuit het verwerkingsgebouw op het landschap

Arbeiding 43
Interieur steenkoolverwerkingsgebouw

Arbeiding 42
Interieur steenkoolverwerkingsgebouw

Arbeiding 41
Interieur ophaalgebouw

ENERGIEGEBOUW EN EXTRACTIEGEBOUWEN

Via het binnenplein zijn ook het energiegebouw en de extractiegebouwen toegankelijk. Bij het betreden van het energiegebouw wordt men in eerste instantie geconfronteerd met de enorme schaal van de gebouwen. De extractiegebouwen en het energiegebouw zijn drie grote open ruimtes met imposante betonnen spanten. Ook deze gebouwen ademen een ruwe en rustieke sfeer. De zichtbaar aanwezige constructie en de achtergebleven patina geven de gebouwen nog extra karakter. Verder zijn alle sporen van de toenmalige extractiemachines etc. verdwenen. Deze gebouwen zijn noordelijk gelegen, en genieten van een prachtig uitzicht op de stad Châtelet, de ramen slagen erin om het landschap zo te omkaderen, dat ze op schilderijen lijken. Ook in deze gebouwen is er geen glas meer aanwezig in de betonnen raamkaders en zoals zichtbaar op de foto's is er op sommige plaatsen is de dakbedekking verdwenen. Over het algemeen is de schil van het energiegebouw en de extractiegebouwen meer vernield en in slechtere staat dan de andere gebouwgroep. Van het energiegebouw zijn, op de poort na, alle buitenmuren die het gebouw afscheiden van het binnenplein verdwenen, waardoor men het gevoel krijgt dat men zich in een overdertele buitenruimte bevindt in plaats van in een interieur. Dit aparte gevoel heeft ook zeker zijn charme, bij de herbestemming van Charbonnages du Gouffre is het belangrijk dat de gevoelswaarde en steer die de gebouwen bezitten bewaard blijven.

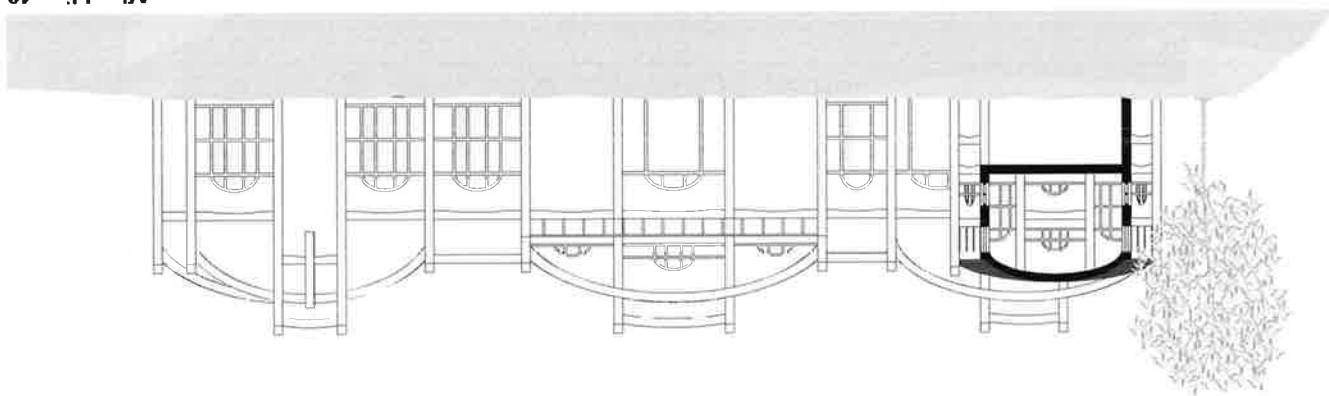
Arbeiding 48
Interieur extractiegebouw

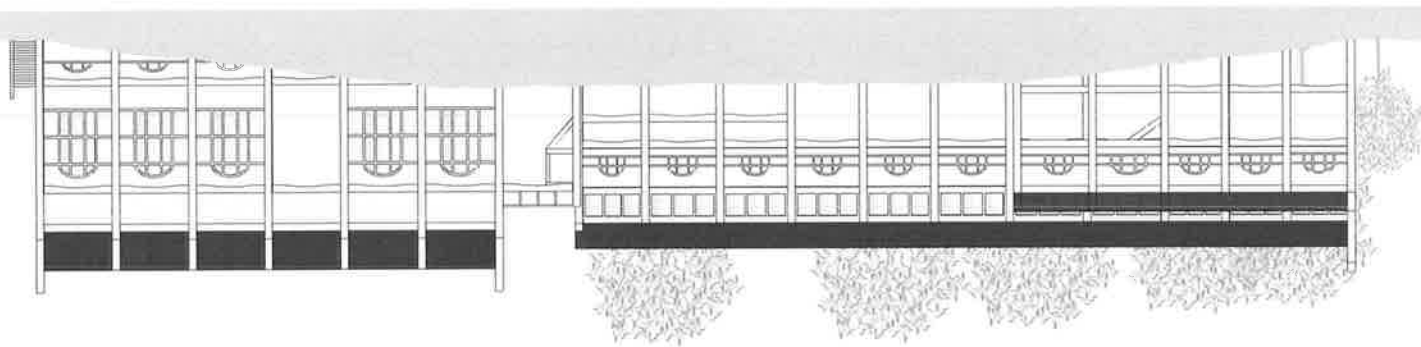
TERREINDOORSNEDEN

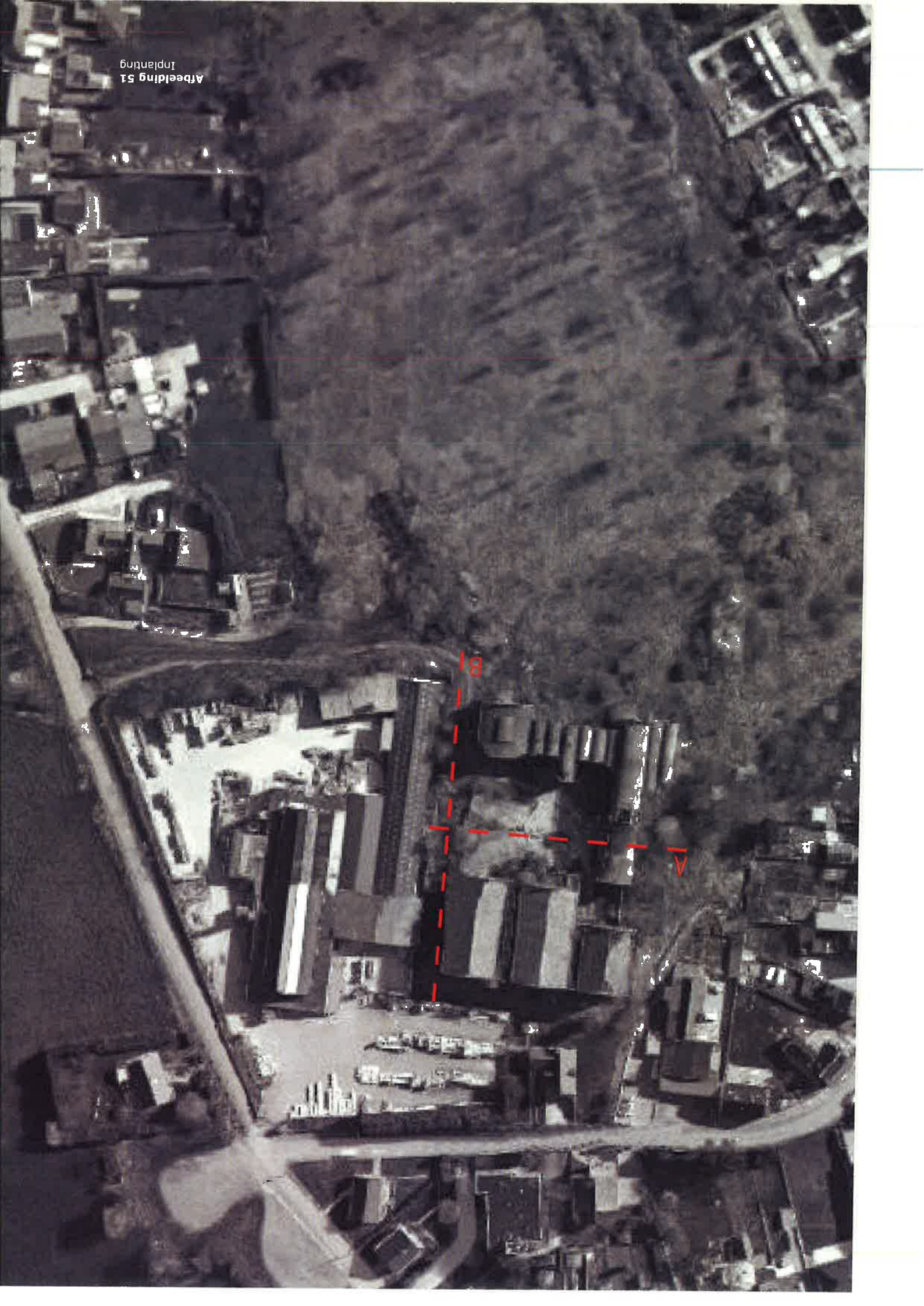
Charbonnage du gouffre is gelegen op een heuvel waardoor het domein verschilt in hoogte. Zoals zichtbaar op terreindoorsnede A is het binnenplein van de site vlak en helt de ondergrond sterk af achter het ophaalgebouw. Op terreindoorsnede B is zichtbaar dat het terrein vanaf het steenkoolverwerkingsgebouw stijgt naar het binnenplein toe en terug daalt langs het extractiegebouw. Het hoogteverschil vanop het landschap links van het steenkoolverwerkingsgebouw ten opzichte van het binnenplein bedraagt zo'n 2,5m. Verder helt het groene landschap rustig af tot op het einde van het domein.

Arbeiding 49
Terreindoorsnede A

Arbeiding 50
terreindoorsnede B

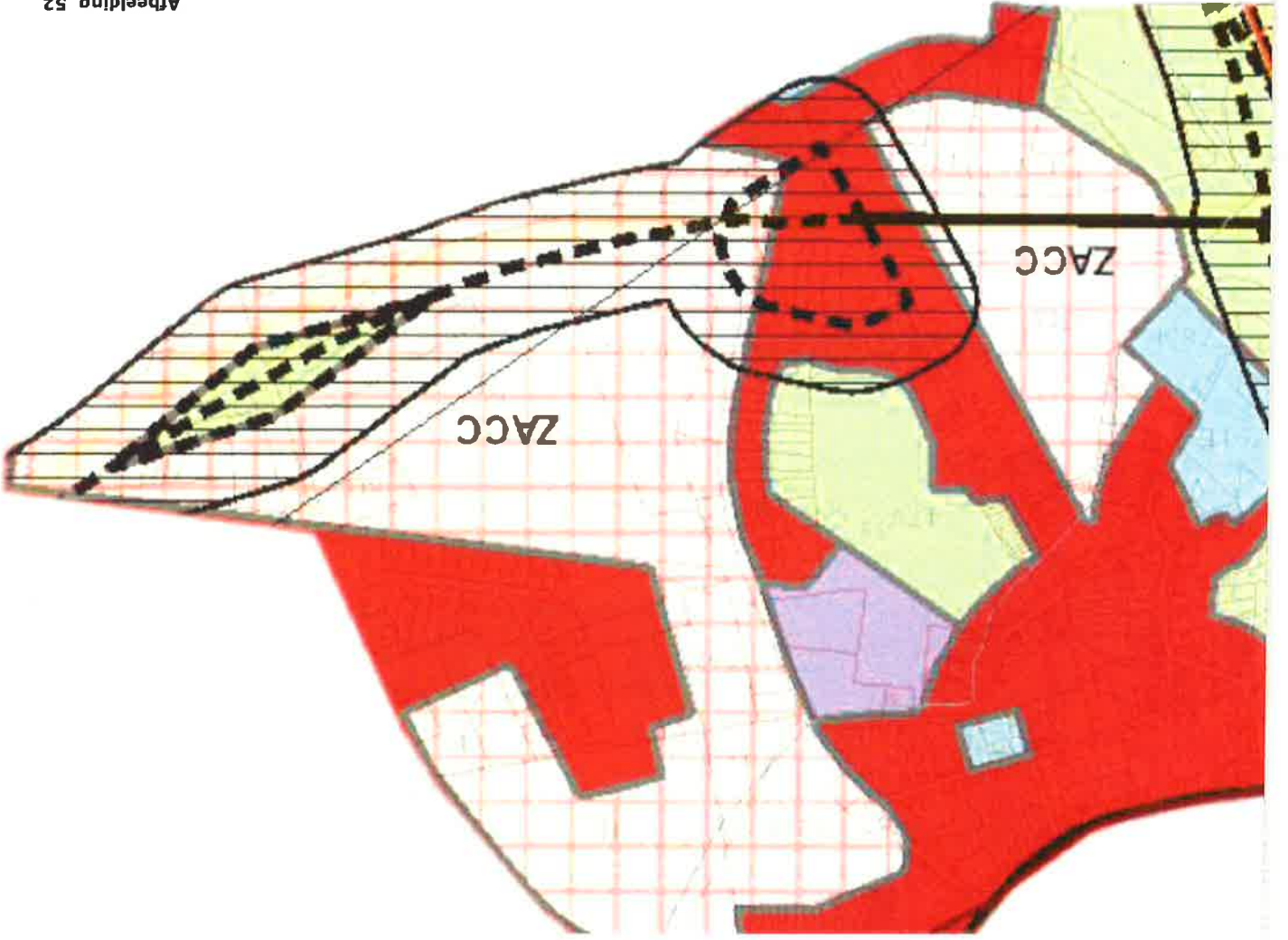

4.3 CLASSIFICATIE

Vooraleer er een programma gevormd kan worden, dient eerst onderzoek te worden hoe de mijnsite van Charbonnage du Gouffre geklasseerd is in het sectoraal plan van Wallonië, en welke activiteiten toegelaten zijn op het perceel.

Op het sectoraal plan van Wallonië wordt het perceel van de mijnsite voorgesteld als de paarse en de groene zone. Deze laten zich omringen door een rode zone, die geklasseerd is als woonzone, en een geruite zone, die geklasseerd is als landbouwzone. Gekeken naar de mijnsite zelf, is de paarse zone het gebied waar de mijngebouwen gevestigd zijn, en de groene zone is het groene landschap dat zich uitstrekt achter de mijngebouwen. De paarse zone is geklasseerd als: la zone d'activité économique mixte. Dit houdt in dat het gebied waar de mijngebouwen op staan geklasseerd is als zone waar gemengde economische activiteit mag plaatsvinden. Zo mag er een bestemming in komen die artisanale activiteiten uitvoert, handwerknijverheid, dienstverlenende activiteiten, distributie activiteiten of er mag zelfs een kleine industrie in gevestigd worden. Verder is het inwonnen van de eigenaars of het bewakend personeel op de site toegelaten. De groene zone is geklasseerd als: la zone d'espaces verts. Het groene landschap dat zich achter de mijngebouwen bevindt is geklasseerd als groene ruimte. Het groene gebied dient verplicht in stand gehouden te worden, als bescherming voor het herstel van het milieu. Het draagt bij aan de vorming van het landschap en dient als groene overgang tussen gebieden met een andere bestemming (Direction générale opérationnelle Aménagement du Territoire, Logement, Patrimoine et Énergie, 2015).

Arbeiding 52
Sectoraal plan Wallonië

4.4 ANALYSE VAN DE DIRECTE OMGEVING

Dit is een overzicht van de belangrijkste functies/activiteiten gelegen in de buurt van Charbon-nage du Gouffre. Tijdens het interview met de heer Quentin Vanhoutte, verantwoordelijke van de dienst ruimtelijke ordening van Châtelet, kwam ter sprake dat de stad Châtelet ondanks het zo een culturele en toeristische stad is, het niet beschikt over een eigen hotel en dat er in de stad nog nood was aan ruimtes waar culturele activiteiten konden plaatsvinden.

A Ecole Libre Gilly Sart-Alliet

Een vrije basisschool voor kleuter en lager onderwijs.

Dit is één van de zestien scholen waarover Châtelet beschikt voor kleuteronderwijs, lage-ronderwijs en middelbaaronderwijs.

D Group Scolaire Destree

Gemeenschapsonderwijs Destree voor kleuter en lager onderwijs.

Châtelet beschikt nog over drie andere gemeenschapsscholen: group scolaire Boubier,

group scolaire Grand Chêne en group scolaire Hayettes-Solvay.

F Bibliothèque locale communale A. Cononne

De Gemeentelijke bibliotheek van Châtelet beschikt nog over twee andere bi-bliotheken namelijk bibliothèque communale Henri Matelart en bibliothèque de Bouffroulx.

I Beton Fragapane Sprl.

Het betonverwerkingsbedrijf dat zich bevindt in een voormalig mijngebouw van Charbon-nage du Gouffre.

L Il tempio d' Agrigento

Een Italiaans restaurant. Dit is het dichtstbijzijnde restaurant in de buurt van Charbonnage du Gouffre.

Arbeiding 53
Luchtfoto omgeving Charbonnage du Gouffre

4.5 NAAR EEN PROGRAMMA

4.5.1 CONCEPT

Charbonnagge du Gouffre is al van ver zichtbaar en heeft zich ontwikkeld als een vaste waarde in het landschap van Châtelet. De oude mijngebouwen wekken een nieuwsgierigheid op en dagen de voorbijganger uit om ze te komen bezichtigen. Echter is de mijnste privégedom waar door ze niet toegankelijk is voor bezoekers, wat jammer is want deze mijnste zou zoveel meer kunnen betekenen voor haar en haar omgeving dan wat de eigenaar er nu mee doet. Graag zou ik dan ook van Charbonnagge du Gouffre een publieke cultuurplek maken zodat de mijnste, die altijd een zeer actieve plek geweest is, haar activiteit terug krijgt. De mijnste dient terug een betekenis te krijgen binnen Châtelet en haar omgeving, om zo terug een meerwaarde te kunnen bieden aan de samenleving. Charbonnagge du Gouffre moet een plaats worden waar mensen zich verder kunnen ontwikkelen, maar zich ook kunnen ontspannen. Zo is het belangrijk dat de site niet alleen toeristen aantrekt, maar ook de buurtbewoners en de inwoners van Châtelet en Charleroi zelf. Het is dan ook een must om een programma aan te bieden waarvoor mensen willen komen, iets dat er in de buurt nog niet is en waar nood aan is in de stad. Verder dient het programma nieuwe ontmoetingen te stimuleren en de bezoeker warm te maken om meer van de buurt en de nabij gelegen steden te gaan ontdekken.

4.5.2 DOELGROEP

Het is de bedoeling dat Charbonnagge du Gouffre terug een actieve rol gaat spelen binnen de samenleving en in de stad. De beste manier om hierin te slagen is om mensen van alle leeftijden te trekken, van kinderen tot bejaarden en zoals reeds aangehaald is het de bedoeling dat de mijnste zowel toeristen aantrekt als de plaatselijke bevolking. Als publieke en culturele site kan hier al makkelijker op ingespeeld worden door activiteiten aan te bieden voor allerlei leeftijdscategorieën. Zo zal jong en oud er terecht kunnen voor een ontspannende babbel, een activiteit, om tot rust te komen of om iets bij te leren. Op vlak van toerisme zullen dit voornamelijk volwassenen en bejaarden zijn die de omgeving en de cultuur willen verkennen. Voor de plaatselijke bevolking en de inwoners van Charleroi wordt de doelgroep vergroot, het is de bedoeling dat kinderen vanaf de lagere school deel kunnen nemen aan activiteiten en workshops maar ook volwassenen kunnen er terecht voor bijvoorbeeld een avondcursus, een lezing, workshops etc.

4.5.3 PROGRAMMA

Door al de verregen informatie samen te brengen en af te toetsen aan de mijnsite en haar omgeving, is het volgende programma tot stand gekomen: Charbonnage du Gouffre gaat een cultuursite worden waar zowel toeristen als inwoners van Châtelet of Charleroi toe aangetrokken worden. Zo zal er een kunstinstituut gelegen zijn op de site die een aanvulling gaat worden op de kunstschool die reeds aanwezig is in Châtelet. Zo zullen er in het kunstinstituut verhuurbare ateliers worden voorzien waar zowel lokale als regionale kunstenaars terecht kunnen om vrij te experimenteren en te ontwerpen. Er zullen ook workshops plaatsvinden in het kunstinstituut die al dan niet geleid worden door deze gast kunstenaars om hun kennis en visie aan te leren. Zo vinden er interacties plaats tussen de gast kunstenaars en de bezoekers maar ook tussen de gast kunstenaars onderling, waardoor ze elkaar kunnen inspireren en stimuleren. Verder kan er met de kunstschool een samenwerking plaatsvinden voor het geven van lessen en workshops, zodat er op beiden locaties verschillende en aanvullende workshops of lessen gegeven kunnen worden. Het kunstinstituut zal ook over een polyvalente ruimte beschikken waar de gecreëerde kunstwerken tentoongesteld kunnen worden of waar evenementen kunnen plaats vinden. Er zal ook een open atelier aanwezig zijn waar studenten of geïnteresseerden vrij kunnen experimenteren en de aanwezige infrastructuur mogen gebruiken, indien nodig kunnen ze beroep doen op een verantwoordelijke voor hulp. Het is dus de bedoeling dat de plaatselijke bevolking van Charleroi en Châtelet, zowel jong en oud, er terecht kunnen om cursussen of workshops te volgen. Maar ook de toeristen kunnen van het kunstinstituut deel uit maken, zo zijn ook zij vrij om workshops mee te volgen, tentoonstellingen te bezoeken etc. Naast een kunstinstituut is er ook een overnachtingsaccommodatie opgenomen in het programma van de site. De stad Châtelet beschikt echter over geen enkel hotel waardoor het interessant is om de gast kunstenaars, de toeristen, verenigingen en andere geïnteresseerden de mogelijkheid te bieden om te overnachten op deze bijzondere locatie. Op deze manier hebben de bezoekers en de toeristen de mogelijkheid om de voorrangige mijnsite te bezoeken, de stad Charleroi rustig te verkennen, dit was voordien niet mogelijk. Verder zal ook de toeristische dienst van de stad Châtelet gelegen zijn op de site waar de bezoekers terecht kunnen voor alle informatie over de stad Châtelet en Charleroi zoals de geschiedenis, het mijnverleden, streekproducten, fiets- en wandelroutes in en rond de steden etc. Uit de analyse van de directe omgeving is gebleken dat de dichtstbijzijnde eetgelegheid een Italiaans restaurant is, om de buurtbewoners en de al dan niet verblijvende bezoekers een alternatief aan te bieden zonder zich hiervoor ver te verplaatsen, is er een brasserie ondergebracht op de site. Men kan in de brasserie terecht voor een drankje en een snelle hap of een maaltijd nuttigen. De bezoekers kunnen op deze manier voor eender welke gelegenheid terecht op de site. Tijdens het interview met de heer

Quentin Vanhoutte van de dienst ruimtelijke ordening van Châtelet kwam naar voren dat de stad Châtelet nog nood had aan ruimtes waar culturele activiteiten konden doorgaan zoals lezingen, vergaderingen, recepties etc. Hierdoor zijn er ook enkele polyvalente zalen opgenomen in het programma zodat de stad in de toekomst haar activiteiten kan laten doorgaan maar deze ook perfect kunnen fungeren als vergaderruimtes voor lokale verenigingen, als feestzaal of dergelijke. Tot slot zijn op de site elektrische stadsfietsen te huur en waarbij ook een fietsenherstellingspunt voorzien is zodat de bezoekers niet verplicht zijn om met de auto of het openbaar vervoer de steden te gaan ontdekken. Kortom Charbonnaye du Gouffre wordt een cultuursite voor jong en oud. Het wordt zo een bijzondere plek binnen de samenleving waar het ontdekken, zich ontplooien en elkaar ontmoeten centraal staat.

4.6 SWOT-ANALYSE

Om een realistisch beeld te krijgen van de slaagkansen van het onderzochte programma in deze thesis, is een SWOT-analyse opgesteld.

STRENGTHS: Doordat er meerdere diensten gevestigd zijn op de mijnste zoals: kunstinstituut, brasserie, toeristische dienst, fietsverhuur, overnachtingfaciliteiten, zijn er meerdere redenen waarom men naar deze cultuursite zal komen. Om zich verder te ontplooiën, een cursus, lezing of workshop te volgen, om iets te drinken of te eten, een fietstocht te maken etc. Hierdoor worden zowel buurtbewoners als toeristen aangesproken en wordt de doelgroep die beroep zal doen op deze infrastructuur groter. Ook om economische redenen zijn meerdere diensten interessant gezien er zo meerdere bronnen van inkomsten zijn, waardoor de slaagkansen van het project stijgen.

WEAKNESSES: Charbonnage du Gouffre is de eerste herbestemde Waalse mijnste waar het programma bestaat uit meerdere diensten. Wallonië beschikt reeds over vier herbestemde mijnsites, deze zijn alle vier beschermd zijn als werelderfgoed door UNESCO en beschikken een eenzijdig programma zoals een museum met als doel het herdenken en het beleven van het mijnverleden. Dit gaat niet het geval zijn bij de herbestemming van Charbonnage de Gouffre, hier gaat vooral het ontdekken, het ontmoeten en het ontplooiën van zichzelf met elkaar centraal staan. Het is moeilijk te voorspellen of het multifunctionele programma zal aanslaan gezien ze dat in Wallonië nog niet kennen.

OPPORTUNITIES: De betrekking van Charleroi, een grootstad in ontwikkeling, bij het programma kan een extra troef zijn voor zowel de cultuursite als voor beide steden onderling. De cultuursite kan als hefboom dienen voor de culturele ontwikkeling van Charleroi en omgekeerd vormen de inwoners en de toeristen van Charleroi een extra bron van inkomsten. Verder zullen beide steden de kosten voor de realisatie van de cultuursite verdelen.

TREATS: De komst van een cultuursite in de voormalige mijngebouwen brengt een grote verandering voor de buurt met zich mee. Zo zal er veel meer verkeer van en naar de site plaatsvinden en zal er misschien ook meer lawaai zijn. Of de buurtbewoners even enthousiast zijn met de herbestemming van Charbonnage du Gouffre is moeilijk in te schatten. Deze buurtbewoners en inwoners van Châtelet en Charleroi maken desondanks deel uit van het programma en van de doelgroep, ze zijn dus een belangrijke factor in het al dan niets slagen van het project.

Het doel van deze thesis is om te achterhalen waaruit het nieuwe programma en de vormelijke benadering bestaat, zodat Charbonnage du Gouffre terug actief gebruikt wordt en haar geschiedenis op een respectvolle manier bewaard blijft. Uit voorgaand onderzoek hebben we een aantal dingen kunnen constateren die zullen bijdragen aan de formulering van het programma.

Om een goede invulling te vinden voor Charbonnage du Gouffre is het belangrijk dat deze past binnen de context. Een analyse van de betekenis en de invloed van de mijnen op de Belgische samenleving hebben een eerste aanzet gegeven. Zo heeft dit hoofdstuk ervoor gezorgd dat er een duidelijk beeld gevormd werd van het belang van de mijnbouw voor het Waalse gebied en de industriële ontwikkeling die deze met zich meebracht, dankzij het succes van de mijnen heeft Wallonië zich verder kunnen ontwikkelen. Voor een succesvolle herbestemming is het van belang om het grotere plaatje te kennen, om de gebouwen te begrijpen en het verhaal dat schuilgaat achter deze mijnsite te kunnen plaatsen. Om zo de erfgoedwaarde die Charbonnage du Gouffre bezit te begrijpen en het belang van de instandhouding van deze mijnsite voor de geschiedenis van de stad te waarborgen. Charbonnage du Gouffre is niet beschermd alhoewel de site het wel verdient, dit omwille van haar culturele, architecturale, sociale en historische waarden. De mijnsite is een streekgedebonden onderdeel van het landschap en een herkenningspunt in de omgeving met een iconische historische vormgeving. Het feit dat Charbonnage du Gouffre niet beschermd is heeft zijn voor- en nadelen, zo heeft het zijn voordelen dat er bij de herbestemming geen rekening gehouden moet worden met regels en eisen die opgelegd zijn. Anderzijds zouden de gebouwen bij een bescherming in een betere staat verkeren dan de staat waarin ze zich nu bevinden en zou er meer van de gebouwen bewaard gebleven zijn.

Verder onderzoek naar het verschil tussen het Vlaamse en Waalse erfgoedbeleid en hun toekomstvisies, heeft uitgewezen dat de Waalse regering net zoals de Vlaamse regering haar erfgoed in stand wilt houden. Om een goede instandhouding van het erfgoed te waarborgen dringt er zich een re-integratie in het economische en sociale leven op. Zo hebben we gezien dat de Waalse regering voor haar toekomstig erfgoedbeleid een erfgoedplan wil opstellen dat gekoppeld wordt aan cultuur en toerisme. Zodat het erfgoed bijdraagt aan de opwaardering van de Waalse cultuur en zo als hefboom dient voor een toeristisch beleid. Maar ook op vlak van ruimtelijke ordening dient erfgoed zijn steentje bij te dragen, zo stelt de Waalse regering dat door het beheer van het landschap en het onroerend erfgoed de identiteit van het Waalse grondgebied wordt versterkt, dit ten voordele van de economische en toeristische ontwikkeling. We kunnen vaststellen dat de Waalse regering voorstander is om via een herbestemming van het erfgoed de Waalse cultuur op te waarderen en Wallonië aantrekkelijke maken voor toeristen. Hieruit is de eerste gedachtegang ontstaan om bij de herbestemming van Charbonnage du Gouffre, de mijnsite te laten bijdragen aan de ontwikkeling van de plaatselijke cultuur.

Bij verder onderzoek naar de stad Châtelet, waar Charbonnages du Gouffre gelegen is, werd deze gedachtegang bevestigd. Zo zijn we te weten gekomen dat Châtelet al van in de geschiedenisboeken een heel culturele stad is en dat dankzij haar cultuur de stad Châtelet de economische crisis, die de sluiting van de mijnen met zich meebracht, heeft overleefd. Verder hebben we de ligging van de mijnsite onderzocht, hierbij hebben we de stad Charleroi betrokken om de eenvoudige reden dat Charbonnages du Gouffre net buiten de grens van Charleroi valt, maar de stad Châtelet wel behoort tot het arrondissement van Charleroi. Verder wil de burgemeester van Charleroi Paul Magnette de stad laten heropleven en van Charleroi terug een aantrekkelijke stad maken. De ligging vlak langs een grootstad in ontwikkeling is een troef voor de herbestemming van Charbonnages du Gouffre. Uit het onderzoek is gebleken dat Charbonnages du Gouffre even ver van het stadscentrum van Charleroi gelegen is als dat van Châtelet en geniet de mijnsite verder van een goede toegankelijkheid. Zo is de site gelegen vlak langs de afrit van de autosnelweg R3 en is de mijnsite bereikbaar met de auto of via het openbaar vervoer zoals de TEC of de trein. Dit is van belang voor het culturele programma dat in de mijnsite zal plaatsvinden, het moet zowel voor toeristen als voor de lokale bevolking van Châtelet en Charleroi vlot bereikbaar zijn. Om met het programma reeds in te spelen op de toekomst visie die het stadsbestuur in gedachte heeft voor haar stad, is deze visie onderzocht. Echter beschikte Châtelet niet over een toekomstvisie voor haar stad, maar Charleroi wel. Gezien de visie van Charleroi het dichtst zal aansluiten bij die van Châtelet is deze onderzocht. Hieruit blijkt dat Paul Magnette Charleroi aantrekkelijker wilt maken door in te zetten op cultuur. Dit omdat cultuur mensen van alle leeftijden samenbrengt en doormiddel van het organiseren van evenementen en artistieke initiatieven de bevolking dichterbij elkaar brengt. Verder bieden zulke initiatieven ook de kans om mensen die de stad Charleroi nog niet kennen deze te leren ontdekken. Ik heb besloten om Charleroi te betrekken in het cultureel programma van Charbonnages du Gouffre. Door een samenwerking van beide steden draagt Châtelet niet enkel bij aan het promoten van de stad Charleroi, maar vergroot het ook haar afzetmarkt, waardoor de slaagkansen van het project hoger liggen.

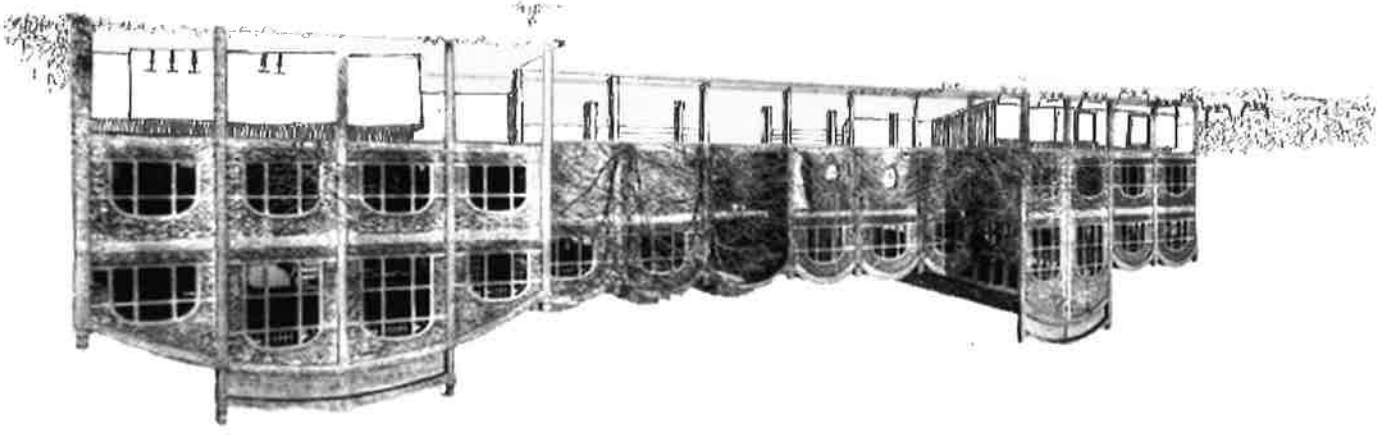
Uit de verdere analyse van de huidige stad Châtelet, is gebleken dat Châtelet beschikt over een heel aantal scholen, waaronder twee kunstscholen, maar dat de stad nog niet beschikte over een cultuurcentrum. Dit bleek ook uit het interview met de heer Quentin Vanhoutte, verantwoordelijke van de ruimtelijke ordening van Châtelet, hij vertelde dat de stad nog nood had aan een locatie waar culturele activiteiten konden plaatsvinden. Hier zal dankzij de herbestemming van Charbonnages du Gouffre verandering in komen. Uit onderzoek naar de classificatie van de terreinen is gebleken dat het gebied waarin de mijngebouwen gelegen zijn, geklasseerd is als zone waar gemengde economie mogelijk is. Dit wil zeggen dat er handel mag gedreven worden, maar dit niet de hoofdactiviteit mag zijn, en dat er een vorm van kleine industrie aanwezig mag zijn maar ook dit mag niet de hoofdactiviteit worden. Het groene landschap langs de mijngebouwen is geklasseerd als groene

zone, wat wil zeggen dat het landschap beschermd is en er niet op gebouwd mag worden. Een cultuurcentrum is dus een ideaal programma voor deze locatie.

Charbonnages du Gouffre zal dus een programma bevatten dat de stedelijke cultuur van Châtelet en Charleroi stimuleert, zodat een verdere ontwikkeling mogelijk is. Zo worden er verschillende functies en activiteiten aangeboden die een breed publiek aanspreken en zorgen voor het ontspannen en het verder verrijken van haar bezoekers. Deze activiteiten richten zich niet enkel tot een specifieke doelgroep, maar zijn interessant voor een breed publiek. Charbonnages du Gouffre zal dus terug een drukke plek worden waar een breed scala aan activiteiten en evenementen kunnen plaatsvinden. Een plek waar men graag vertoert, waar ontmoetingen plaatsvinden en waar de bezoeker uitgedaagd wordt om verder te gaan ontdekken en zich te ontplooiën.

Het realiseren van zo'n groot project zal tijd en geld kosten. Omdat Charbonnages du Gouffre een cultureel programma bevat en de ontwikkeling van beiden steden ondersteunt, zal de initiatiefnemer in eerste instantie de stad zijn. Een samenwerking van de stad Châtelet met de stad Charleroi zorgt er al voor dat de investeringskosten kunnen verdeeld worden over beide steden, om de kosten nog te drukken zouden ze eventueel ook kunnen samenwerken met de huidige eigenaar of een ontwikkelaar voor de realisatie van het project. Omdat het over een grote site gaat met een veelzijdig programma is de kans groot dat de ontwikkeling van het project geleidelijk aan gebeurt, hierdoor kan een deel van de site reeds in gebruik genomen worden en inkomsten genereren terwijl het overige gedeelte nog verbouwd wordt. Zo zal het kunstinstuut voortaan krijgen als het project niet in één keer gerealiseerd wordt om zo in eerste instantie te voorzien in de maatschappelijke noden en dat is de culturele ontwikkeling van beide steden. Later zullen de bovenlokale functies gerealiseerd worden meer bepaald de overnachtingsaccommodatie, de brasserie en restaurant, de toeristische dienst, de polyvalente zalen en fitnessruimte omdat deze voornamelijk het toerisme stimuleren, dit is niet de hoofdessentie van het programma. Naar de toekomst toe denk ik dat een gelijkaardige benadering van de herbestemmingsmethode en de visie op het programma die besproken zijn in deze thesis ook interessant kunnen zijn voor de herbestemming van grote industriële sites, zoals de vele leegstaande staalfabrieken in Wallonië. Zo kunnen ook deze gebouwen terug deel kunnen uitmaken van, en een meerwaarde bieden aan de samenleving.

ONTWERP

HOOFDSTUK 5:

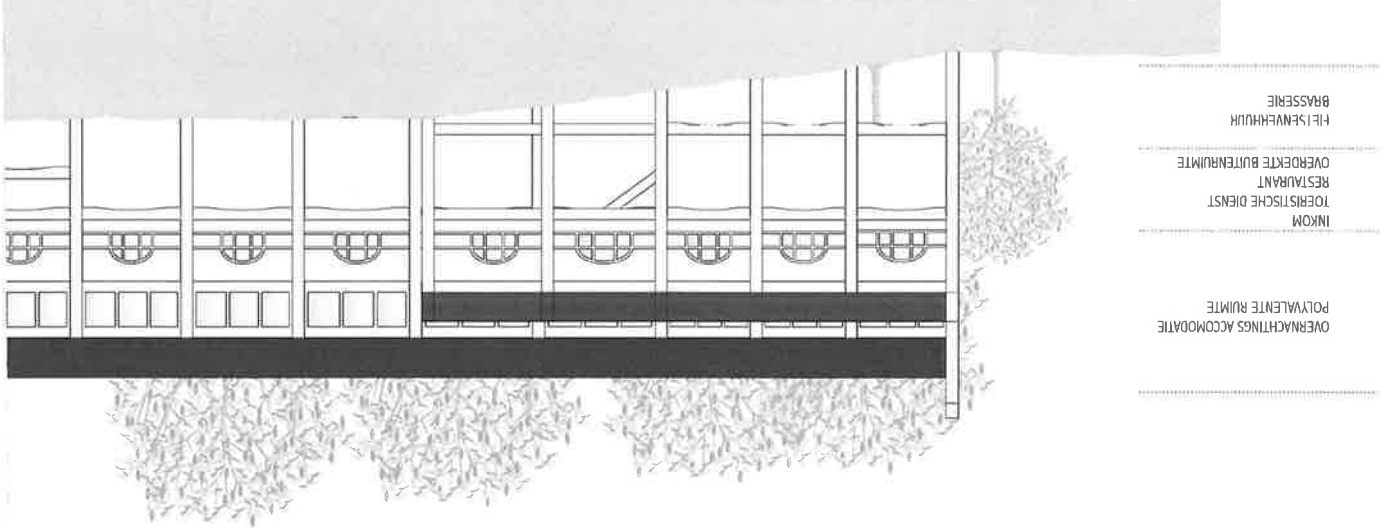
PARKING

TOEGANG DOMEIN

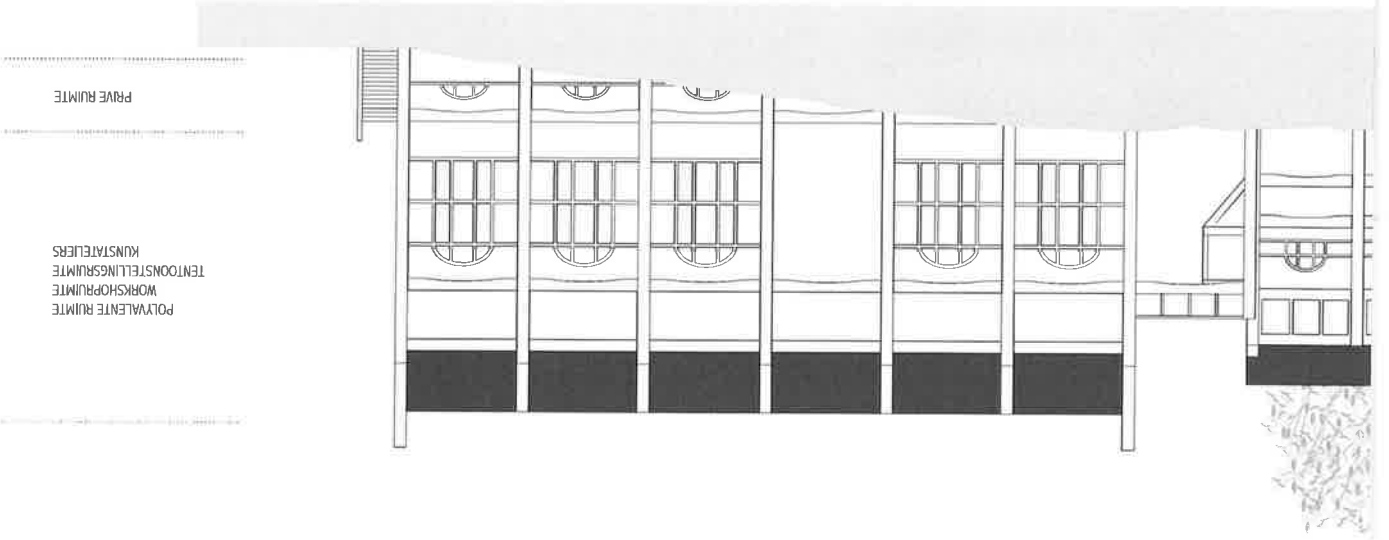
NIEUWE TOEGANG
BINNENPLEIN

5.1.2 ORGANISATIE MIJNSTE

Charbonnage du Gouffre zal enkel publieke functies aanbieden waardoor alle gebouwen en verdiepingen toegankelijk zijn voor de bezoekers. Enkel de kelder van het kunstinstuut is privéruimte, deze zal vooral als berging benut worden. Op onderstaande afbeelding wordt weergegeven op welk niveau de verschillende functies zich bevinden in de twee gebouwblokken.

Abbeelding 57
Zijaanzicht Charbonnaye du Gouffre

BRASSERIE:

De brasserie is gelegen in het voormalige steenkoolverwerkingsgebouw en begeeft zich over twee verdiepen het gelijkvloers en niveau 1, hierdoor is de brasserie zowel bij het betreden van het domein als van op het binnenplein vlot bereikbaar voor de bezoekers. Vanuit de brasserie geniet de bezoekers van het prachtige uitzicht op het grote groene landschap dat zich uitstrekt voor het gebouw. Deze zuidelijke gevel van het steenkoolverwerkingsgebouw is op een aantal plaatsen beschadigd en de buitenmuren zijn op sommige plaatsen atgebroken. Dit is het geval waar de brasserie gelegen is, hierdoor is de grens binnen/buiten verzwakt en vloeit het landschap binnen. Vandaar heb ik ervoor geopteerd om een overdekt terras te voorzien waar de bezoeker kan genieten van de buitenlucht en toch nog het beschutte gevoel van binnen ervaart. De brasserie beschikt dus over een binnenruimte met zitgelegenheid, toog, berging met keukens en een gedeeltelijk overdekt terras. Bij de herbestemming zal de constructie van het gebouw sterk aanwezig blijven zowel binnen als op het overdekte terras, in de verdere uitwerking van de brasserie gaat het ruwe karakter van het gebouw doorgetrokken worden.

FIETSENVERHUUR:

De fietsenverhuur met reparatiepost bevindt zich ook in het voormalige steenkoolverwerkingsgebouw en is als eerste bereikbaar bij het betreden van het domein. Dit omwille van de gebruiks-vriendelijke ligging, zo kunnen de bezoekers meteen hun fiets parkeren in de fietsenstalling of hun gehuurde fiets terug inleveren zonder dat ze zich hiervoor over het domein moeten verplaatsen of iemand hinderen. Omwille van het heuvelachtige landschap kunnen in de fietsenverhuur elektrische fietsen gehuurd worden. Zo wordt er in de fietsenverhuur een bergruimte voor fietsenstalling, een reparatieruimte en een personeelsruimte voorzien.

INKOM:

De inkom bevindt zich in het steenkoolverwerkingsgebouw, op niveau 1 ten opzichte van de toegang van het domein en op het gelijkvloers ten opzichte van het binnenplein en is bereikbaar via de trap en de lift die in de circulatieruimte tussen de brasserie en de fietsenverhuur gelegen zijn. Dit is de hoofdingang van het gebouw, van hieruit zijn alle ruimtes toegankelijk. De inkom is voorzien van een ontvangstballe waar de bezoekers terecht kunnen voor informatie, etc. Verder beschikt het ook over een bergruimte en een lounge gedeelte dat uitzicht geeft op het binnenplein en het groene landschap met de stad Châtelet.

 CURCULATIE

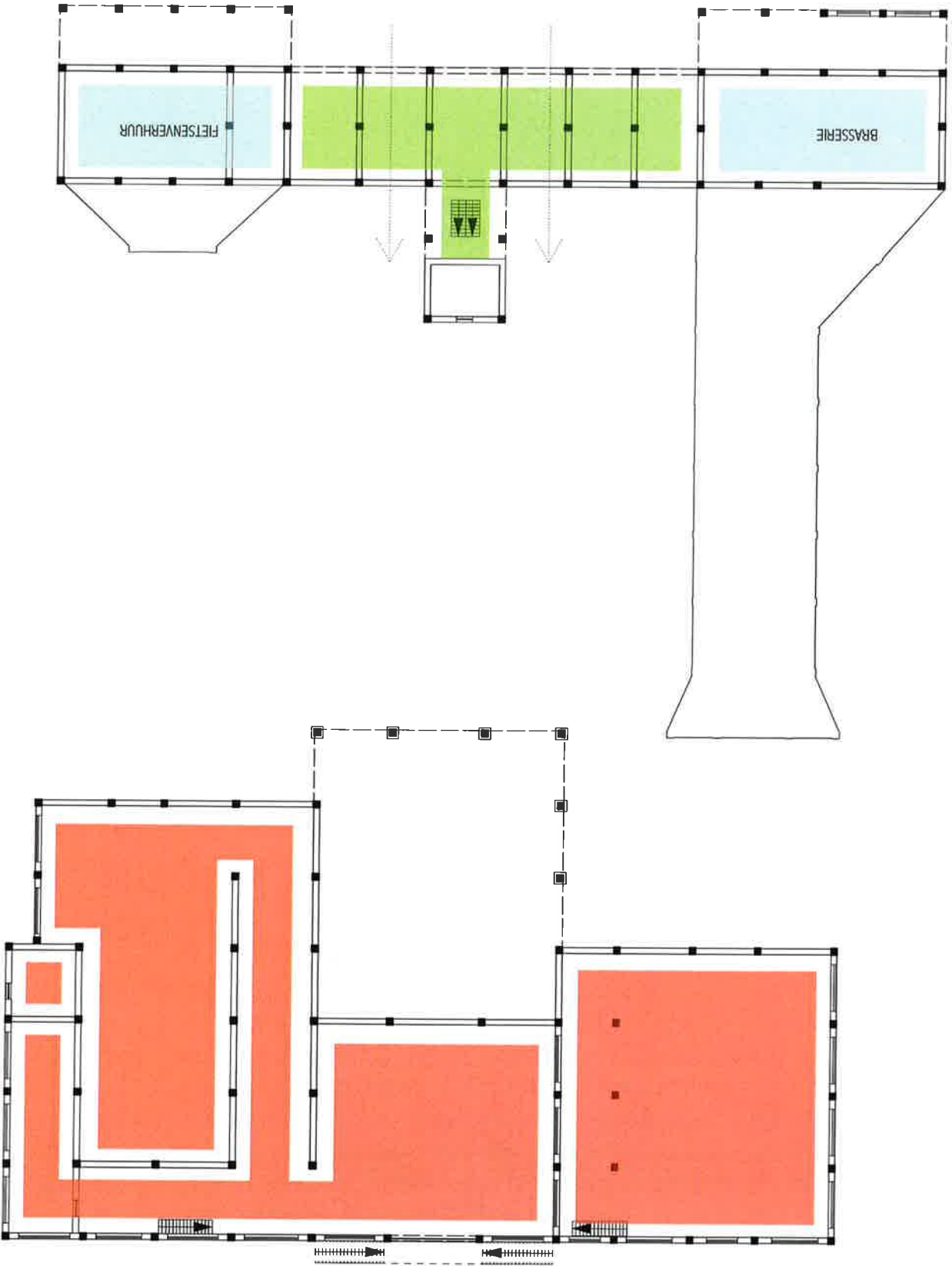
 PRIVERRUIMTE

 PUBLIEKE RUIMTE

 HOOFDINGANG

 NIEUWE TOEGANG BINNENPLEIN

Arbeiding 58
Grondplan

POLYVALENTE RUIMTE KUNSTINSTITUUT:

De polyvalente ruimte is gelegen in het voormalige extractiegebouw en zal gebruikt worden voor allierhande activiteiten, zoals tentoonstellingsruimte, ruimte waar evenementen kunnen doorgaan, feestzaal etc. Deze ruimte zal grotendeels in de staat blijven waarin het zich nu bevindt, zo zullen de patine en de graffiti die op de muren aanwezig zijn blijven. Omwille van de veiligheid zal enkel het dak worden vervangen, met het behoud van de betonnen spanten, omdat er zich gaten in de huidige dakbedekking bevinden met het risico dat er stukken naar beneden kunnen vallen. Om ook in de winter van deze ruimte optimaal gebruik te kunnen maken zullen de ramen terug voorzien worden van glas en kunnen deze al dan niet open of gesloten worden.

WORKSHOPRUIMTE:

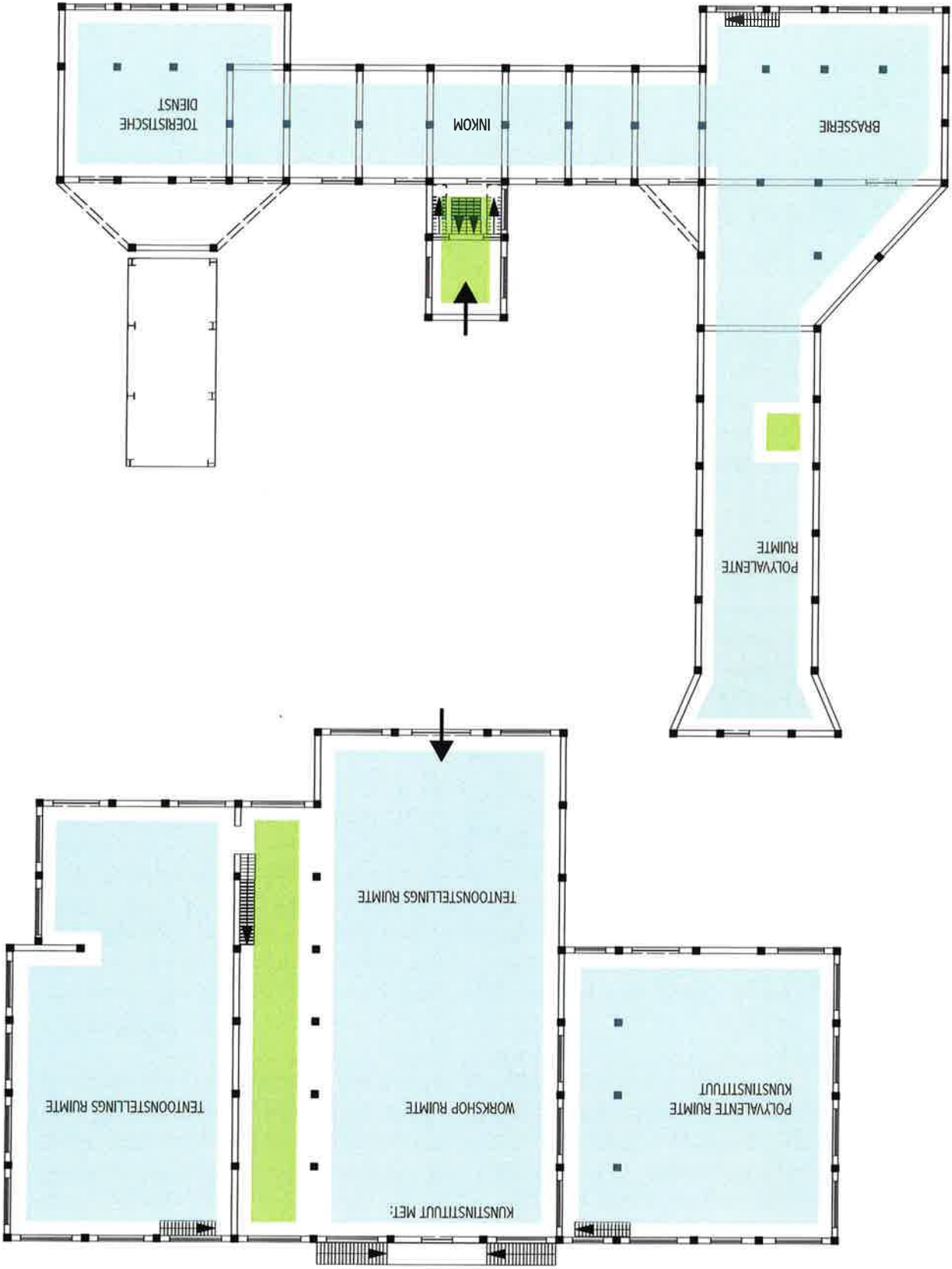
In de workshopruimte, die deel uitmaakt van het kunstinstituut, zullen cursussen gegeven worden en men kan er vrij experimenteren in het open atelier. Hier kunnen zowel de plaatselijke bevolking als de bezoekers aan deelnemen en beroep op doen. Deze workshopruimte wordt door middel van een nieuw volume in de ruimte ondergebracht, zodat de ruimte rondom en de wanden van het volume gebruikt kunnen worden als tentoonstellingsruimte. In dit nieuw volume zal naast het open atelier en de workshopruimte ook een gemeenschappelijke keuken voor het kunstinstituut en toiletten ondergebracht worden, deze zijn ook toegankelijk voor de gebruikers van de polyvalente ruimte van het kunstinstituut.

TENTOONSTELLINGSRUIMTE:

De tentoonstellingsruimte verspreidt zich over het energiegebouw en het extractiegebouw en kan eventueel uitgebreid worden door gebruik te maken van de polyvalente ruimte. Ook het energiegebouw en het extractiegebouw zullen grotendeels hun ruwe en open karakter behouden. Het energiegebouw blijft een grote open ruimte waarin een volume geplaatst wordt en in het extractiegebouw wordt deels een verdiepingvloer geplaatst, vervolgens kunnen beide tentoonstellingsruimtes opengesteld worden naar het binnenplein.

TOERISTISCHE DIENST:

De toeristische dienst is gelegen langs de inkom en is toegankelijk vanuit de inkomhal en vanuit het binnenplein. Hier kunnen de bezoekers terecht voor allierhande informatie over de stad Châtelet en Charlevoix, zo kan men hier fiets- en wandelroutes, brochures, gidsen etc. verkrijgen. De dragende constructie zal bij de herbestemming zichtbaar bewaard blijven, verder zal de toeristische dienst voorzien worden van een kassa/balie en van presentatiemeubels.

OVERDEKTE BUITENRUIMTE:

Deze overdekte buitenruimte maakt deel uit van het binnenplein en bevindt zich op de plaats waar vroeger het tweede ophaalgebouw zich bevond, dit om de bezoeker er attent op te maken dat het binnenplein oorspronkelijk gesloeter was. De constructie van dit paviljoen zal bestaan uit metalen I-profielen in combinatie met metalen platen als dakbedekking. Verder worden er banken en tafels voorzien zodat de bezoekers de mogelijkheid hebben om hier tot rust te komen, te ontspannen, te picknicken etc.

KUNSTATELIERS:

In het kunstinstuut worden ook verhuurbare kunstateliers voorzien voor lokale en regionale kunstenaars waar ze vrij kunnen ontwerpen en experimenteren. Deze bevinden zich op de bovenverdieping van het extractiegebouw, boven de tentoonstellingsruimte. Ook hier gaat het ruwe en brute karakter grotendeels bewaard blijven, de ateliers worden gevormd door middel van elementen die in de ruimte geplaatst zullen worden waardoor verschillende kleine ruimtes ontstaan. Zo zal er interactie ontstaan tussen de kunstenaars en kunnen ze elkaar inspireren. De kunstateliers zullen voorzien zijn van een werkvlak, een lavabo, bergruimte en de artistieke benodigdheden.

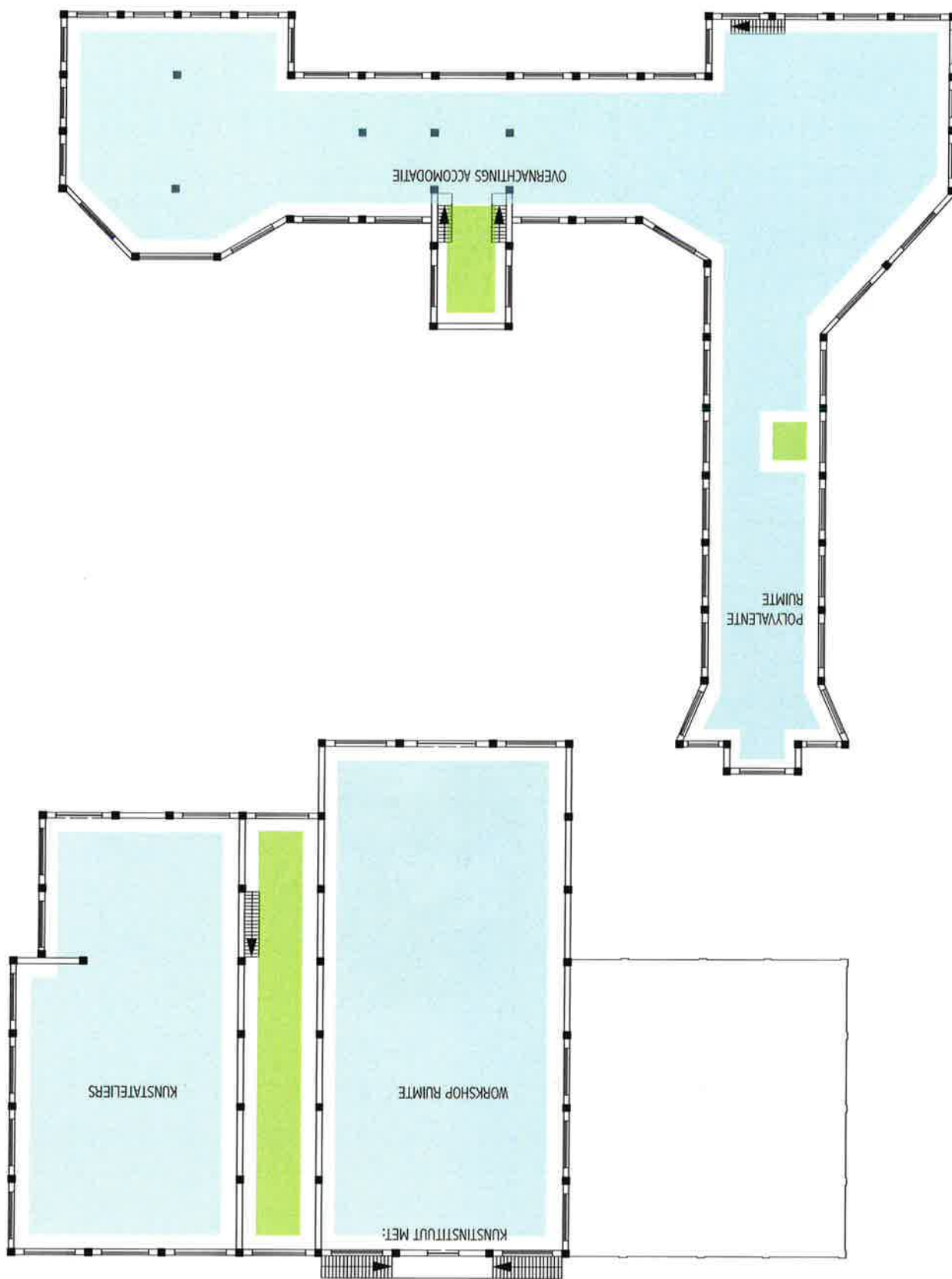
POLYVALENTE RUIMTE:

Deze polyvalente ruimtes bevinden zich in het voormalige ophaalgebouw op niveau 1 en niveau 2, deze ruimtes zijn in tegenstelling tot de polyvalente ruimte in het kunstinstuut verwarmde binnenruimtes. Hier zouden lezingen, presentaties, vergaderingen, een feest, recepties etc. kunnen doorgaan, de polyvalente ruimte op niveau 1 kan verlengd worden naar het terras dat zich bevindt tussen het ophaalgebouw en het extractiegebouw. Op niveau 2 is de mogelijkheid voorzien om voor grotere evenementen de polyvalente ruimte uit te breiden over de gehele tweede verdieping van het ophaalgebouw. In beide polyvalente ruimtes zal de constructie van het gebouw zichtbaar blijven.

OVERNACHTINGS ACCOMODATIE:

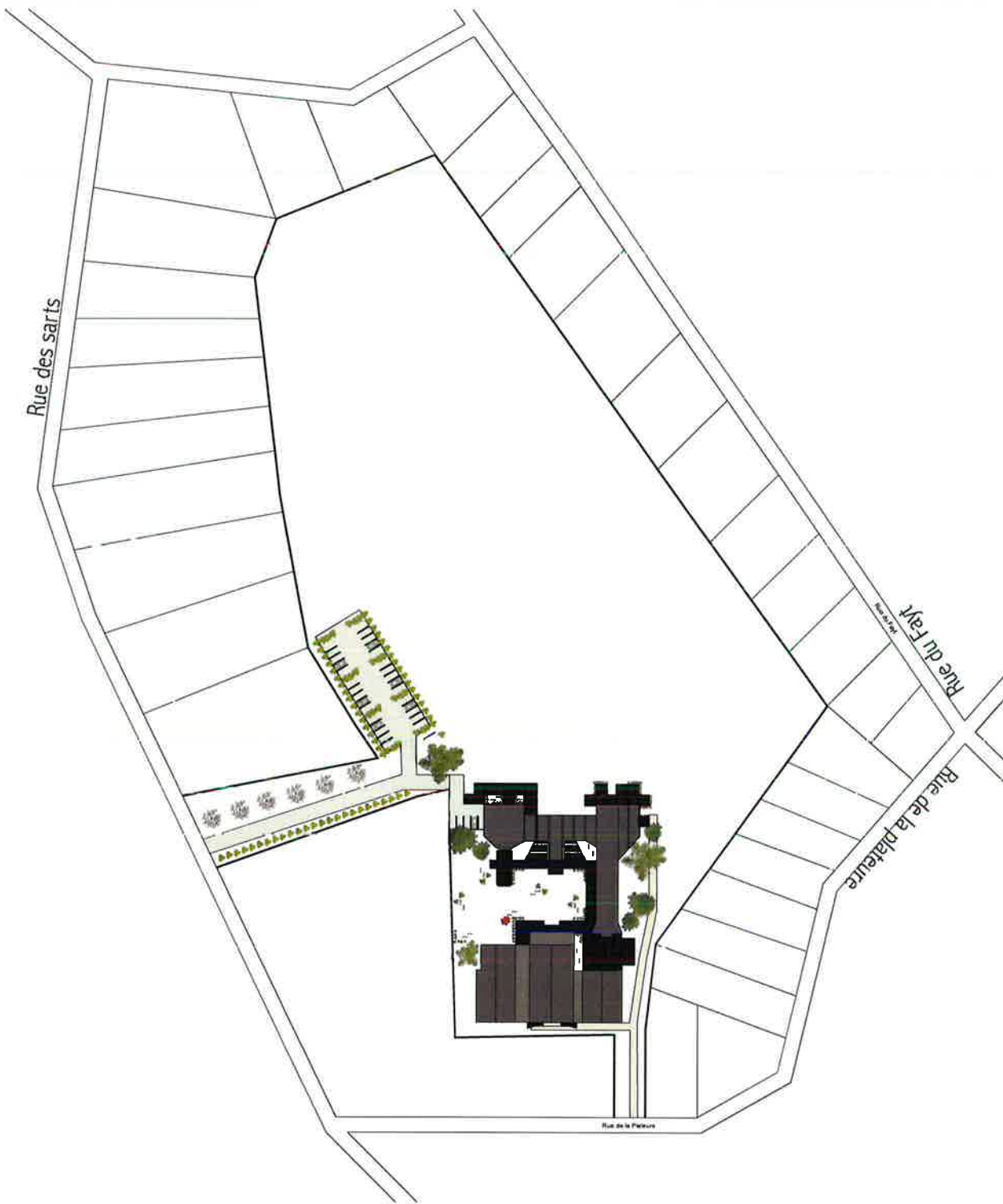
Op de bovenste verdieping van het steenkoolverwerkingsgebouw worden een aantal kamers voorzien zodat de bezoekers de mogelijkheid hebben om te overnachten op de site. Er zijn kamers voorzien voor twee personen, verder kunnen verenigingen of dergelijke ook gebruik maken van de polyvalente ruimte van het kunstinstuut of het landschap om te overnachten in de buitenlucht. De kamers worden voorzien van een bed, een badkamer en een bergruimte, verder zal in de kamers het ruwe karakter van het gebouw doorgetrokken worden en zullen de draag- en dakconstructie duidelijk voelbaar zijn.

Arbeiding 60
Niveau 2

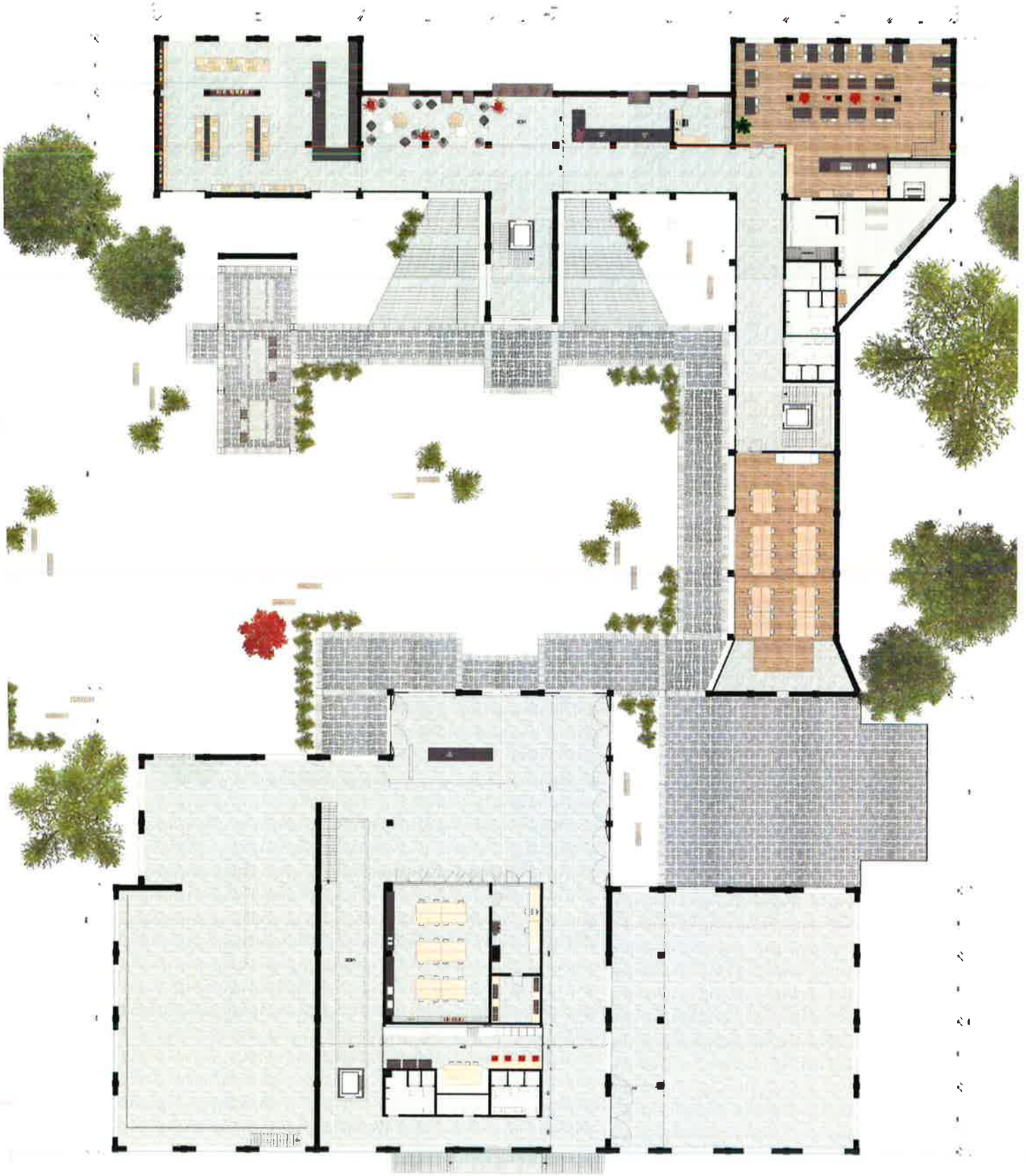

5.2 UITWERKING VAN HET ONTWERP

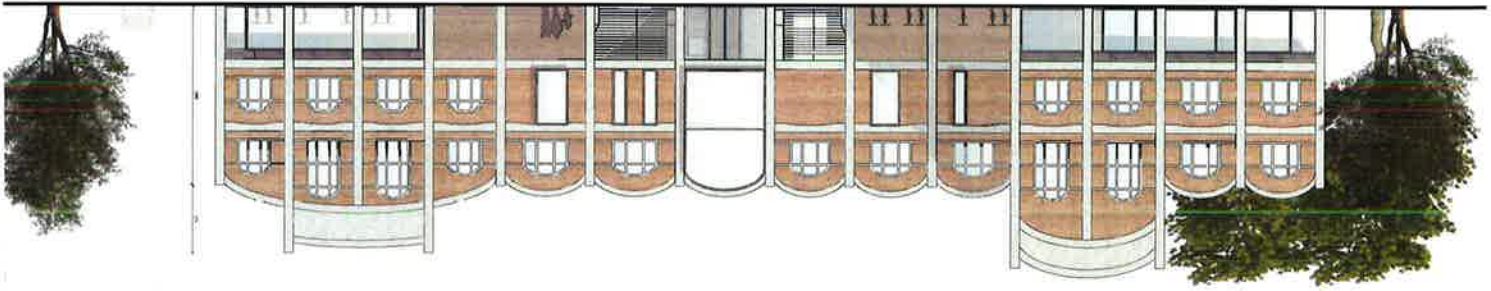
5.2.1 ONTWERP

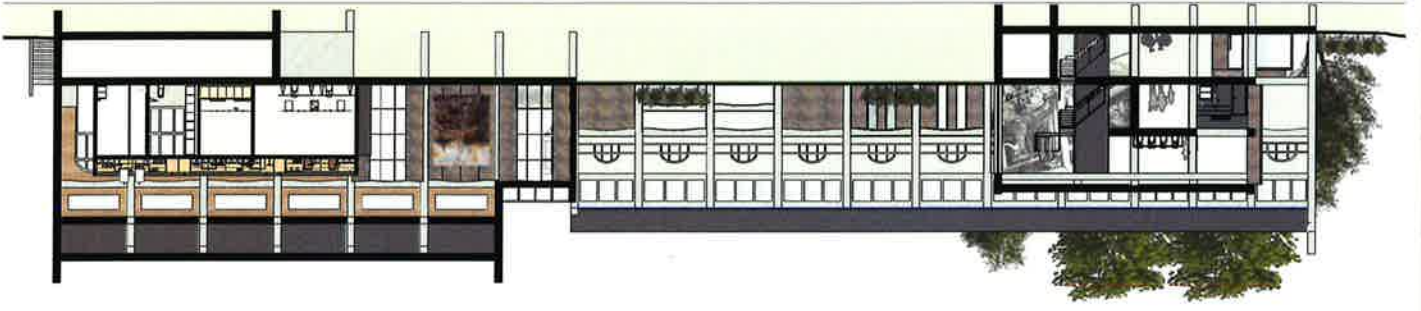

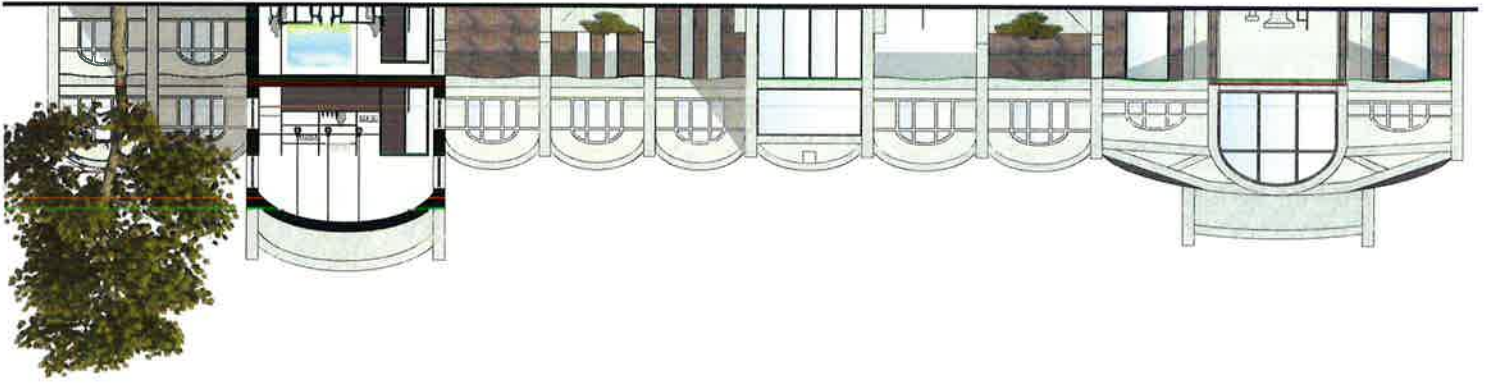

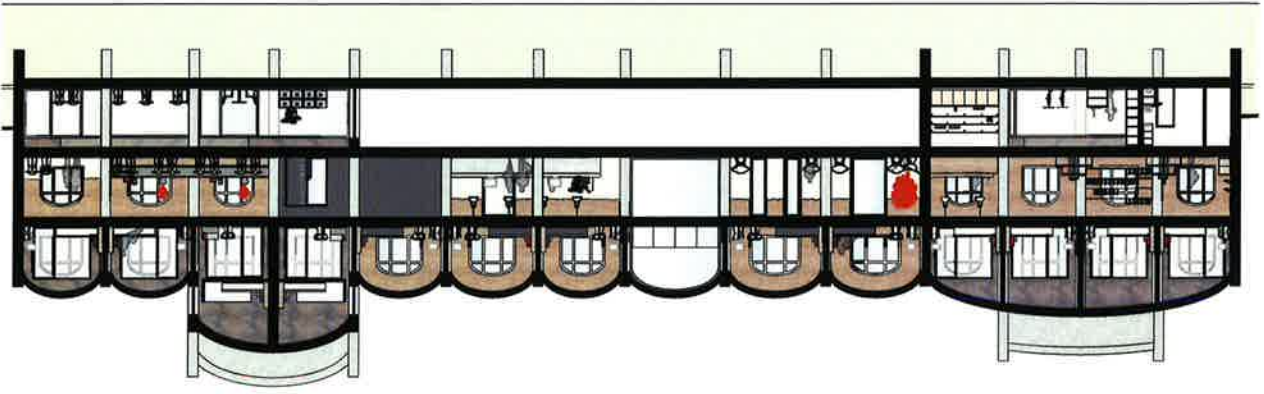

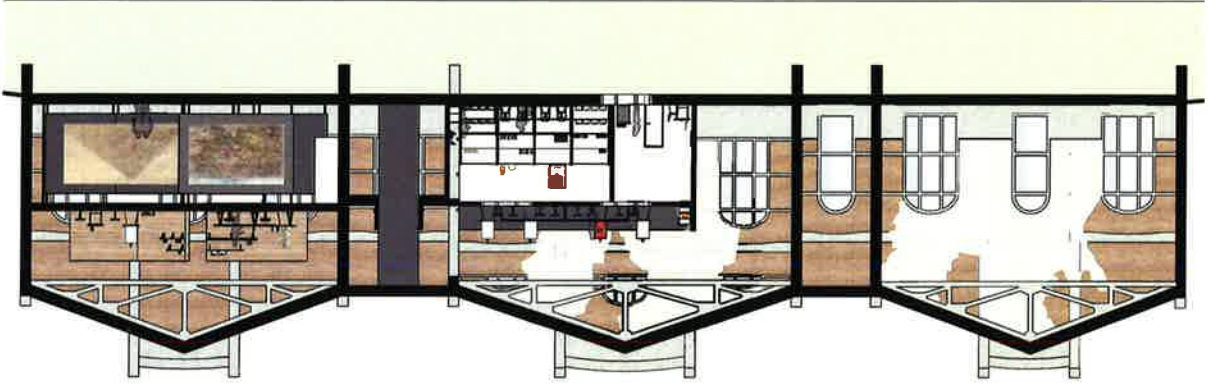

Abbeiding 71
Toegang Charbonnage du Gouffre

Arbeiding 72
Inkomhalle cultuurcentrum

Arbeiding 73
Zitgelegenheid

Abteilung 74
Kamer

Arbeiding 75
Brasserie

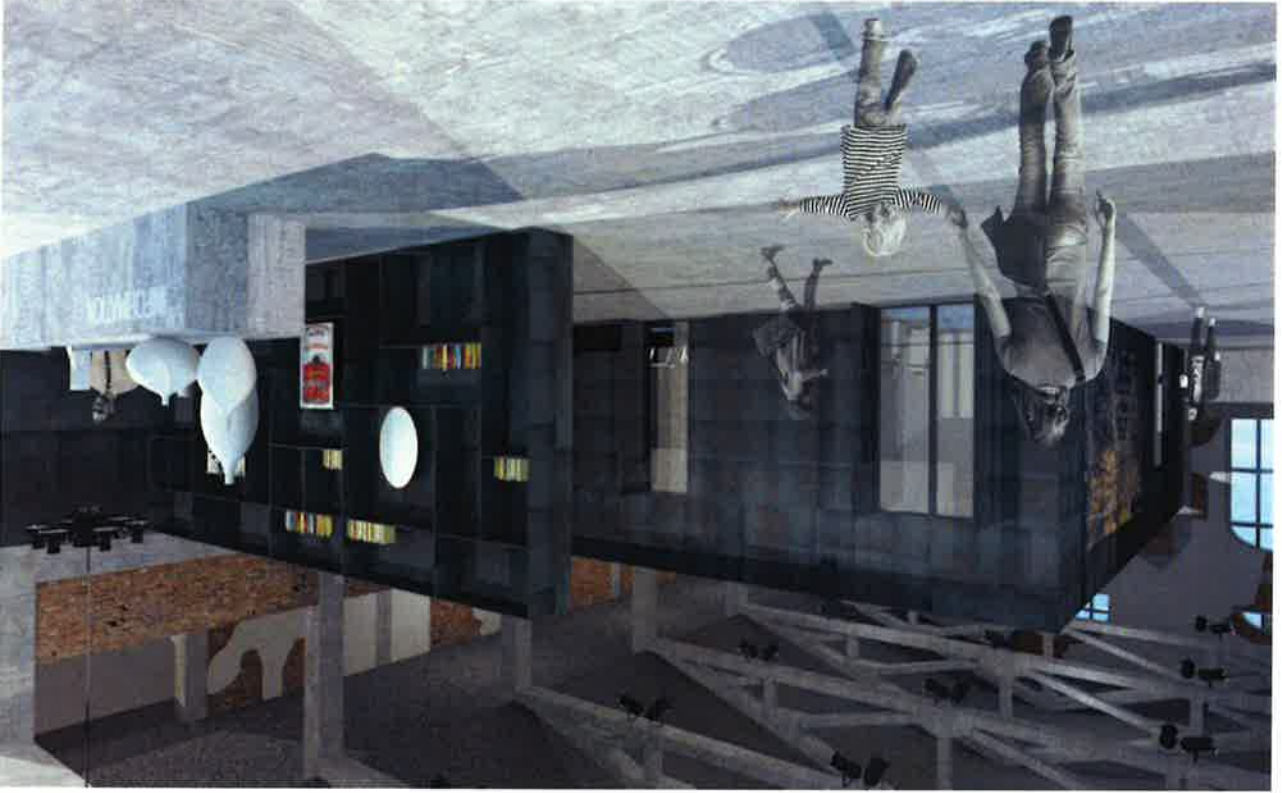
Atbeelding 76
Toog van de brasserie

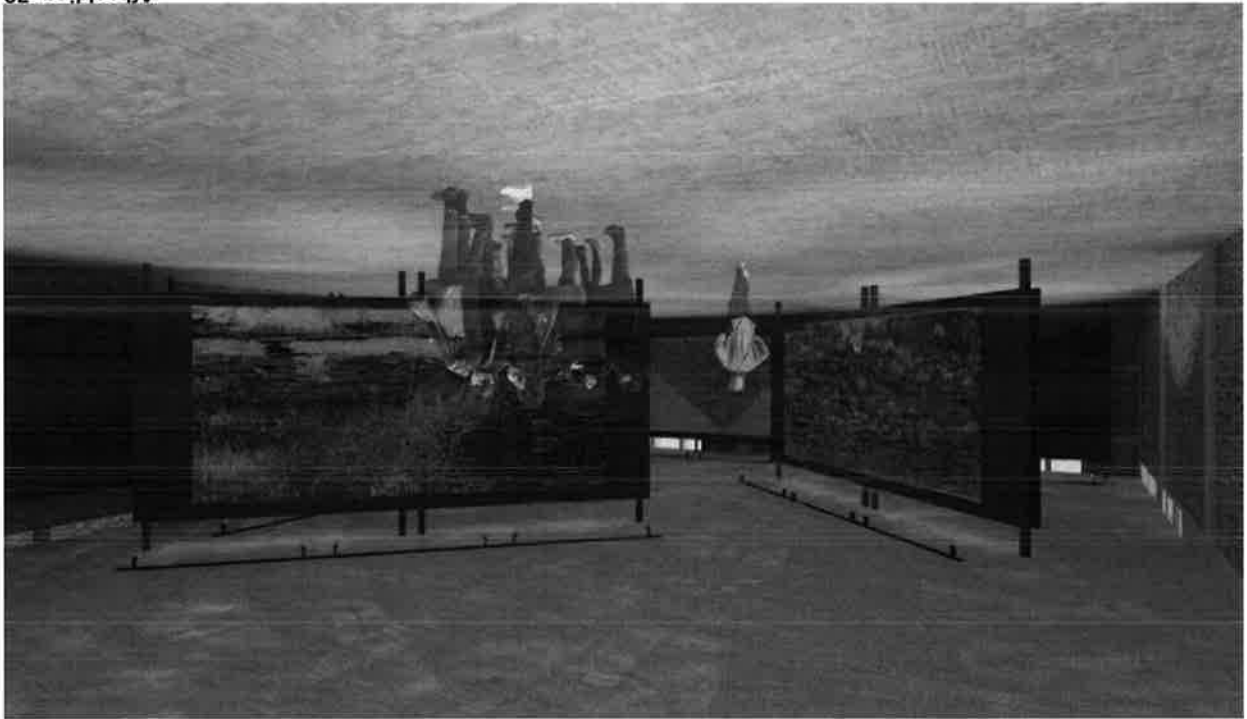

Arbeiding 77
Binnenplein en toegang kunstinstuut

Abbeiding 78
Inkom kunstinstuut

Arbeiding 79
Tentoonstellingsruimte

Arbeidings 80
Workshopruimte

Arbeiding 81
Polyvalente ruimte kunstinstuut

Het schrijven van deze thesis was een unieke ervaring op zich, ik had nog nooit eerder zo een uitgebreid onderzoek gevoerd over één specifiek onderwerp en was er dus ook niet zeker van of het schrijven van een thesis mij wel zou liggen. Het duurde dan ook even vooraleer ik een goed onderwerp gekozen had waar rond ik ging werken. Eerst wilde ik werken rond verlaten steden of verlaten wijken om deze terug te betrekken in de samenleving, maar dit onderwerp was veel te ruim voor een thesis. Hierdoor heb ik verder gezocht naar verlaten plaatsen of plekken met een verleden van een kleinere omvang en ben ik terecht gekomen bij Charbonnage du Gouffre, een charmante mijnste die al een geruime tijd braak ligt. Ik was meteen verkocht toen ik de foto's van de mijnste zag, deze mijnste wilde ik via een herbestemming terug laten heropleven en zo opnieuw deel laten uitmaken van de samenleving.

Vanuit deze mijnste is mijn onderzoek gestart, als eerste heb ik opgezocht waar Charbonnage du Gouffre gelegen was. Volgens een blog die ik gelezen had over urban exploratie in de mijngebouwen van Charbonnage du Gouffre zou deze in Wallonië gelegen te zijn in de stad Charleroi waar door ik van start ging met een literatuuronderzoek naar de stad Charleroi. Om zo snel mogelijk een beeld te krijgen van de staat waarin de mijngebouwen zich bevinden en een idee te krijgen van de schaal van de gebouwen had ik een e-mail gestuurd om een afspraak te maken met de dienst ruimtelijke ordening van Charleroi. Al snel werd duidelijke dat de Franse taal, waarin alle documenten geschreven waren, een uitdaging ging zijn bij het schrijven van deze thesis. Om al een eerste richtlijn te hebben over wat ik wilde onderzoeken in deze thesis had ik al vroeg in het onderzoeksproces een inhoudsopgave gemaakt, met als doel een geschikt programma met een passende vormgeving te vinden voor Charbonnage du Gouffre. Deze inhoudsopgave is doorheen het onderzoeksproces geregeld aangepast maar de grote lijnen zijn onveranderd gebleven, het heeft mij enorm geholpen in het gericht zoeken naar informatie. In verdere afwachting van een reactie op mijn e-mail en telefonisch contact om een afspraak te maken, was ik reeds gestart met het zoeken naar de Vlaamse en Waalse beleidsdocumenten voor het onderzoek naar de toekomstvisie voor het onroerend erfgoed en het toekomstig beleid omtrent ruimtelijke ordening. Het was niet zo moeilijk om de Vlaamse documenten te vinden, maar ik heb vooral moeite gehad met de juiste Waalse documenten te vinden gezien er niet van elke Vlaamse instantie een letterlijke Waalse tegenhanger was, of deze had een heel andere benaming. Ondertussen had ik reactie gehad en mocht ik Alain Vanderputten, de adjunct directeur van de dienst ruimtelijke ordening van Charleroi, interviewen. Tijdens het interview bleek tot mijn grote verbazing (en ook tot die van meneer Vanderputten) dat de mijnste Charbonnage du Gouffre niet tot het grondgebied van Charleroi

behoorde, maar gelegen was vlak buiten de grens van Charleroi in de stad Châtelet. Dit was een onverwachte tegenslag, ik had al behoorlijk wat informatie over de stad Charleroi opgezocht en dit was een belangrijk deel van mijn onderzoek. Maar Alain Vanderputten heeft mij enorm goed verder geholpen, hij heeft mij de contactgegevens bezorgd van de specifieke diensten waar ik terecht kon voor meer informatie in verband met mijn onderzoek naar de beleidsvoering van de Waalse regering. Verder heeft hij op zoveel mogelijk vragen geantwoord die ik had voorbereid en heeft hij ook een afspraak voor mij geregeld bij Quentin Vanhoutte, van de dienst ruimtelijke ordening van Châtelet. Tijdens het interview met Quentin Vanhoutte heeft hij mij meer verteld over de stad Châtelet en heeft mij de verdere informatie bezorgd die ik nodig had. Ondanks dat het interview met Alain Vandepuuten niet liep zoals ik verwacht had, ben ik aan de nodige informatie geraakt en zelfs meer te weten gekomen dan ik oorspronkelijk in gedachte had. Had ik mij van bij de start van deze thesis niet verlaten op die ene bron die zei dat Charbonnage du Gouffre in Charleroi lag, dan had ik waarschijnlijk geen onderzoek naar Charleroi gedaan en was ik niet te weten gekomen dat Charleroi bezig is aan het opwaarderen van haar stad. Dan had ik de stad Charleroi misschien niet betrokken bij de bepaling van het programma en dan had deze thesis er waarschijnlijk anders uitgezien. Ondanks er zich gaandeweg het onderzoek onverwachte problemen voordeden, hebben deze mij wel geholpen in de zoektocht naar de bepaling van het geschikte programma.

Achteraf gezien kan ik besluiten dat ik enorm veel heb bijgeleerd uit deze thesis, een uitgebreed onderzoek is wel degelijk van belang wil men een herbestemming realiseren die effectief werkt. Ik ben blij dat ik Charbonnage du Gouffre als locatie gekozen heb en dat ik mij niet heb laten afschrikken door het feit dat ik veel onderzoek ging moeten doen in het Frans, hierdoor is mijn Frans er dankzij deze thesis terug op verbeterd. Nu pas besef ik werkelijk wat de komst van de mijnen betekend hebben in de ontwikkeling van België en ben ik herbestemming en het belang ervan nog meer gaan waarderen.

REFERENTIELIJST

- Belgische steenkoolmijnen. (z.j.). Gouffre. Opgeroepen op 03 09, 2016, van Belgische steenkoolmijnen: <http://www.belgischesteenkoolmijnen.be>
- Bois-du-Luc. (2014). Ecomuseum. Opgeroepen op 03 24, 2016, van Bois-du-Luc: <http://www.ecomuseeboisdu-luc.be/nl/>
- Bourgeois, G. (2014). Onroerendvergoedbeleid. Opgeroepen op 02 07, 2016, van Onroerendvergoed: <https://www.onroerendvergoed.be/nl/beleid-en-regelgeving/onroerendvergoedbeleid/>
- Brion, R., & Moreau, J.-L. (2000). Inventaire des archives du groupe de la société générale de Belgique S.A. Service des Relations publiques del a Société Générale.
- C-mine. (z.j.). Over C-mine. Opgeroepen op 03 24, 2016, van Onuitputtelijk C-mine: http://www.c-mine.be/Contact_Info/Over_C_mine
- Direction générale opérationnelle Aménagement du Territoire, Logement, Patrimoine et Énergie. (2015). CODE WALLON DE L'AMÉNAGEMENT DU TERRITOIRE, DE L'URBANISME ET DU PATRIMOINE (CWATUP). SERVICE PUBLIC DE WALLONIE.
- La ville de Châtelat. (2016). notre ville. Opgeroepen op 03 02, 2016, van Ville de Châtelat: <http://www.chatelat.be/>
- La ville de Charleroi. (z.j.). Entreprendre. Opgeroepen op 03 03, 2016, van Charleroi: <http://www.charleroi.be/>
- Le Vieux Châtelat. (z.j.). Un survol de l'histoire de Châtelat. Opgeroepen op 03 02, 2016, van Royal Historical Society "Le Vieux Châtelat": <http://www.vieux-chatelat.be/index.php?page=5&langue=fr>
- Magnette, P. (2015). Charleroi un projet de ville. la Ville de Charleroi.
- Martens, E. (2012). De mijnen. Cinematek.
- Minten, L., & et al, (1992). In Een eeuw steenkool in Limburg. België: Lannoo.
- Muyters, P. (2012). Groenboek beleidsplan ruimte Vlaanderen. Brussel: Vlaamse Overheid.
- Nationaal Geografisch Instituut. (2014, 03 30). Topomap viewwer. Opgeroepen op 2016, van NGI: <http://www.ngi.be/topomapviewwer/public?lang=nl&>

Onroerend Erfgoed. (2006). Huidige regelgeving. Opgeroepen op 02 06, 2016, van Onroerend Erfgoed: <https://www.onroerenderfgoed.be/nl/beleid-en-regelgeving/decreten/huidige-regelgeving/>

Ons mijnverleden. (z.j.). Steenkoolmijn. Opgeroepen op 02 17, 2016, van Ons mijnverleden: <http://www.cosimo.be/onsmijnverleden/steenkolmijn>

Prevot, M. (2015). Note de politique générale. Namour: PARLEMENT DE WALLONIE.

Schéma de développement de l'espace régional (SDER). (2001). Le SDER en fiches. Opgeroepen op 02 14, 2016, van Développement territorial en Wallonie: <http://developpement-territorial.wallonie.be/pages/Quoi.html>

Schéma de Développement de l'Espace Régional (SDER). (2013). Gewestelijk ruimtelijk ontwikkelingsplan. Namour: Waalse overheid.

Transport En Commun. (z.j.). me deplacer. Opgeroepen op 03 15, 2016, van TEC, le TEC ça nous approche: <http://www.infotec.be/fr-be/medeplacer/horaires/arret.aspx?arret=GILLY%20Rue%20du%20Wainage&id=Ccuwain1>

UNESCO. (2012). Major Mining Sites of Wallonia. Opgeroepen op 02 21, 2016, van Unesco World Heritage Centre: <http://whc.unesco.org/en/list/1344/>

Vanderlick, D. (2012). Declaration de politique generale 2012-2018. la ville de Châtelet.

Vlaamse overheid. (2015). Op weg naar een Witboek. Opgeroepen op 03 4, 2016, van Ruimte Vlaanderen: <http://www.beleidsplanruimte.be>

Departement RWO, Afdeling Stedenbouwkundig Beleid en Onroerend Erfgoedbeleid. (2012-2013). Ontwerp van decreet betreffende het onroerend erfgoed. Opgeroepen op 02 03, 2016, van Vlaams Parlement:

<http://docs.vlaamsparlement.be/docs/stukken/2012-2013/g19011.pdf>

INTERVIEWS

Vanhoutte, Q. (2016, 01 26). 'l' aménagement et du développement urbain Châtelet. (V. Spreuwers, Interview)

Vanderputten, A. (2016, 01 26). 'l' aménagement et du développement urbain Charleroi. (V. Spreuwers, Interview)

ILLUSTRATIES

Cover voorzijde: Charbonnage du Gouffre. Geraadpleegd op 27 maart 2016 via <https://plus.google.com/photos/111925694561850766383/album/6173697323557512353/6173697411207495762?authkey=CPDQ8adDdzIjRw>

Cover achterzijde: Zicht op binnenplein. Geraadpleegd op 27 maart 2016 via <http://www.pentaxho-lic.be/charbonnage-du-gouffre.html>

Afbeelding 1: Le vieux Charbonnage du Gouffre. Geraadpleegd op 1 maart 2016 via <http://www.laboralys.com/chatelet.html>

Afbeelding 2: Koolwinning met schudgoot. Geraadpleegd op 10 maart 2016 via <http://www.cosimo.be/onsmijnverleden/zuid-limburg>

Afbeelding 3: Steenkool ontginning in Wallonië. Geraadpleegd op 21 januari 2016 via <http://server.identito.org/pics/hoogoven/nl/geschiedenis.htm>

Afbeelding 4: Steenkool ontginning in Vlaanderen. Geraadpleegd op 21 januari 2016 via <http://server.identito.org/pics/hoogoven/nl/geschiedenis.htm>

Afbeelding 5: Spreuwers, V. (2016). Schets Charbonnage du Gouffre

Afbeelding 6: Veiligheidshelm. Geraadpleegd op 10 maart 2016 via <http://photos.bruxelles.info/gouffre/h3a8038b2#h2d85022d>

Afbeelding 7: Steenkoolverwerkingsgebouw. Geraadpleegd op 24 februari 2016 via http://www.patrimoine-minier.fr/belgique_charleroi/index.html

Afbeelding 8: Muyters, P. (2012). Groenboek beleidsplan ruimte Vlaanderen. Brussel: Vlaamse Overheid.

Afbeelding 9: Spreuwers, V. (2016). Uitzicht op de stad Châtelet

Afbeelding 10: Spreuwers, V. (2016). Uitzicht op de stad Châtelet

Afbeelding 11: Uitzicht op de stad Châtelet. Geraadpleegd op 1 maart 2016 via <http://www.post-industrieel.be/puits10.html>

Afbeelding 12: Spreuwers, V. (2016). Schets van de stad Châtelet

- Afbeelding 13: Spreuwers, V. (2016). Schets mobiliteit Châtelet – Charleroi
- Afbeelding 14: Spreuwers, V. (2016). Schets industriezones Châtelet – Charleroi
- Afbeelding 15: Spreuwers, V. (2016). Schets groene zones Châtelet – Charleroi
- Afbeelding 16: Toekomstige groene ruimtes Charleroi. Geraadpleegd op 28 maart 2016 via <http://www.charleroi.be/territoire>
- Afbeelding 17: Toekomstige autozone pleinen Charleroi. Geraadpleegd op 28 maart 2016 via <http://www.charleroi.be/territoire>
- Afbeelding 18: Zuidelijke gevel Charbonnage du Gouffre. Geraadpleegd op 24 februari 2016 via <http://www.patrimoine-minier.fr/belgique-charleroi/index.html>
- Afbeelding 19: Carte générale des mines de houille 1906. Geraadpleegd op 24 februari 2016 via http://geologie.wallonie.be/files/content/sites/geoprod/files/ressources/soussol/cgmh/Carte_mines_1906_Centre_Charleroi.jpg
- Afbeelding 20: Carte générale des mines de houille 1946. Geraadpleegd op 24 februari 2016 via http://geologie.wallonie.be/files/content/sites/geoprod/files/ressources/soussol/cgmh/Carte_mines_1946_2.jpg
- Afbeelding 21: Puits de mine. Geraadpleegd op 24 februari 2016 via <http://carto1.wallonie.be/CIGALE/viewer.htm?APPNAME=SSOL>
- Afbeelding 22: Spreuwers, V. (2016). Schets voormalige functie van de mijngebouwen
- Afbeelding 23: Le vieux Charbonnage du Gouffre. Geraadpleegd op 1 maart 2016 via <http://www.laboralys.com/chatelet.html>
- Afbeelding 24: Restanten van het afgebroken ophaalgebouw. Geraadpleegd op 24 februari 2016 via <http://www.postindustriel.be/puits10.html>
- Afbeelding 25: Omgeving Charbonnage du Gouffre. Geraadpleegd op 27 maart 2016 via <https://www.google.be/maps/place/Ch%C3%A2teau/@50.4244305,4.5045825,505m/data=!3m1!1e3!4m2!3m1!1s0x47c2278d1cf75c6b:0x64b652fba8a1852e7hl=nl>

- Afbeelding 26: Rue des Sarts. Geraadpleegd op 27 maart 2016 via <https://www.google.be/maps/place/Ch%C3%A2teau/@50.4244305,4.5045825,505m/data=!3m1!1e3!4m2!3m1!1s0x47c2278d1cf75c6b:0x64b652fb8a1852e7hl=nl>
- Afbeelding 27: Huidige ingang Charbonnage de Gouffre. Geraadpleegd op 27 maart 2016 via <https://www.google.be/maps/place/Ch%C3%A2teau/@50.4244305,4.5045825,505m/data=!3m1!1e3!4m2!3m1!1s0x47c2278d1cf75c6b:0x64b652fb8a1852e7hl=nl>
- Afbeelding 28: Spreuwers, V. (2016). Rue des Sarts zicht naar oorspronkelijke ingang
- Afbeelding 29: Spreuwers, V. (2016). Oorspronkelijke ingang Charbonnage du Gouffre
- Afbeelding 30: Spreuwers, V. (2016). Zandweg naar Charbonnage du Gouffre
- Afbeelding 31: Spreuwers, V. (2016). Eerste blik van Charbonnage du Gouffre
- Afbeelding 32: Domein van Charbonnage du Gouffre. Geraadpleegd op <https://www.google.be/maps/place/Rue+des+Charbonnages,+6200+Ch%C3%A2teau/@50.4242133,4.504144,696m/data=!3m1!1e3!4m2!3m1!1s0x47c2278d1cf75c6b:0x64b652fb8a1852e7hl=nl>
- Afbeelding 33: Charbonnage du Gouffre Geraadpleegd op 24 februari 2016 via http://www.patri-moine-minier.fr/belgique_charleroi/index.html
- Afbeelding 34: Spreuwers, V. (2016). Schets grondplan
- Afbeelding 35: Spreuwers, V. (2016). Steenkoolverwerkingsgebouw en het ophaalgebouw vanop binnenplein
- Afbeelding 36: Spreuwers, V. (2016). Energiegebouw en de extractiegebouwen vanop het binnenplein
- Afbeelding 37: Interieur ophaalgebouw. Geraadpleegd op 24 februari 2016 via http://www.patri-moine-minier.fr/belgique_charleroi/index.html
- Afbeelding 38: Uitzicht vanuit het ophaalgebouw op het binnenplein. Geraadpleegd op 24 februari 2016 via <http://tchoriski.morkitu.org/6/gouffre.htm>
- Afbeelding 39: Interieur steenkoolverwerkingsgebouw. Geraadpleegd op 24 februari 2016 via <http://www.laboralys.com/chatelet.html>

Afbeelding 40 Uitzicht vanuit het steenkoolverwerkingsgebouw op het landschap. Geraadpleegd op 24 februari 2016 via <http://tchorski.morktu.org/6/gouffre.htm>

Afbeelding 41: Interieur ophaalgebouw. Geraadpleegd op 13 maart 2016 via <http://photos.bruxelles.info/gouffre/h293e7foa#h3a88a9d5>

Afbeelding 42: Interieur steenkoolverwerkingsgebouw. Geraadpleegd op 13 maart 2016 via <http://photos.bruxelles.info/gouffre/h293e7foa#h3a88a9d5>

Afbeelding 43: Interieur steenkoolverwerkingsgebouw. Geraadpleegd op 13 maart 2016 via <http://photos.bruxelles.info/gouffre/h293e7foa#h3a88a9d5>

Afbeelding 44: Interieur energiegebouw. Geraadpleegd op 24 februari 2016 via <http://www.zimmo.be/blog/2015/10/28/urban-exploring-een-ontdekkingsstocht-door-verlaten-gebouwen/>

Afbeelding 45: Spreuwers, V. (2016). Interieur energiegebouw

Afbeelding 46: Interieur energiegebouw. Geraadpleegd op 24 februari 2016 via <http://www.zimmo.be/blog/2015/10/28/urban-exploring-een-ontdekkingsstocht-door-verlaten-gebouwen/>

Afbeelding 47: Zicht op binnenplein. Geraadpleegd op 27 maart 2016 via <http://www.pentaxholic.be/charbonnage-du-gouffre.html>

Afbeelding 48: Spreuwers, V. (2016). Interieur extractiegebouw

Afbeelding 49: Spreuwers, V. (2016). Terreindoorsnede A

Afbeelding 50: Spreuwers, V. (2016). Terreindoorsnede B

Afbeelding 51: Inplanting. Geraadpleegd op 27 maart 2016 via <https://www.google.be/maps/place/Ch%C3%A2teau/@50.4244305,4.5045825,505m/data=!3m1!1e3!4m2!3m1!1s0x47c2278d-1cf75c6b:0x64b652fba8a1852e7hl=nl>

Afbeelding 52: Sectoraal plan Wallonië. Geraadpleegd op 24 februari 2015 via http://geoportail.wallonie.be/WalOnMap/#B_BOX=158520.83319843147,161150.79679169197,122916.8426657547,124409.09565026066

Afbeelding 53: Luchtfoto omgeving CharbonnageduGouffre, (2016). via <https://www.google.be/maps/place/Rue+des+Charbonnages,+6200+Ch%C3%A2teau/@50.4242133,4.504144,696m/data=!3m1!1e3!4m2!3m1!1s0x47c227e1b37a4b19:0xd159c713e90eb9de>

- Afbeelding 54: Spreuwers, V. (2016). Schets inkom Charbonnage du Gouffre
 Afbeelding 55: Spreuwers, V. (2016). Schets inkom Charbonnage du Gouffre
 Afbeelding 56: Implanting, Geraadpleegd op 27 maart 2016 via <https://www.google.be/maps/place/Ch%C3%A2teau/@50.4244305,4.5045825,505m/data=!3m1!1e3!4m2!3m1!1s0x47c2278d-1cf75c6b:0x64b652fb8a1852e7hl=nl>
 Afbeelding 57: Spreuwers, V. (2016). Zijaanzicht Charbonnage du Gouffre
 Afbeelding 58: Spreuwers, V. (2016). Grondplan
 Afbeelding 59: Spreuwers, V. (2016). Niveau 1
 Afbeelding 60: Spreuwers, V. (2016). Niveau 2
 Afbeelding 61: Spreuwers, V. (2016). Implantingsplan
 Afbeelding 62: Spreuwers, V. (2016). Ontwerp gelijkvloers
 Afbeelding 63: Spreuwers, V. (2016). Ontwerp niveau 1
 Afbeelding 64: Spreuwers, V. (2016). Ontwerp niveau 2
 Afbeelding 65: Spreuwers, V. (2016). Voorgevel cultuurcentrum
 Afbeelding 66: Spreuwers, V. (2016). Doorsnede AA'
 Afbeelding 67: Spreuwers, V. (2016). Achtergevel cultuurcentrum
 Afbeelding 68: Spreuwers, V. (2016). Doorsnede BB'
 Afbeelding 69: Spreuwers, V. (2016). Voorgevel kunstinstuut
 Afbeelding 70: Spreuwers, V. (2016). Doorsnede CC'
 Afbeelding 71: Spreuwers, V. (2016). Toegang Charbonnage du Gouffre
 Afbeelding 72: Spreuwers, V. (2016). Inkomhalle cultuurcentrum

- Afbeelding 73: Spreuwers, V. (2016). Zitgelegenheid
- Afbeelding 74: Spreuwers, V. (2016). Kamer
- Afbeelding 75: Spreuwers, V. (2016). Brasserie
- Afbeelding 76: Spreuwers, V. (2016). Toog van de brasserie
- Afbeelding 77: Spreuwers, V. (2016). Binnenplein en toegang kunstinstituut
- Afbeelding 78: Spreuwers, V. (2016). Inkom kunstinstituut
- Afbeelding 79: Spreuwers, V. (2016). Tentoonstellingsruimte
- Afbeelding 80: Spreuwers, V. (2016). Workshopruimte
- Afbeelding 81: Spreuwers, V. (2016). Polyvalente ruimte kunstinstituut

